

รายงานการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

The Role of Sub District Community Organization Council
for Local Economy Development in Surin Province

โดย

พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก) ดร.

ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761105

รายงานการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

The Role of Sub District Community Organization Council
for Local Economy Development in Surin Province

โดย

พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก) (ดร.)

ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761105

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Role of Sub District Community Organization Council
for Local Economy Development in Surin Province

By

Phrapalad Sura Yanatharo (Chanthuek), Dr.

Dr. Orapin Piyasakulkiat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus

B.E.2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761105

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่
จังหวัดสุรินทร์
ผู้วิจัย: พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก) ดร. และ ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ
ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ปีงบประมาณ: ๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีศึกษาวิจัยเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจำนวน ๓๖๘ ชุด การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๒ คน จากนั้นนำผลวิจัยที่ได้มาสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๐ คน เพื่อสรุปผลบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๓๖-๕๙ ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/ ปวช./ปวส. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕๐๐๑-๑๐,๐๐๐ 5บาท อาชีพเกษตรกรกรรม หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานโดยเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

๒. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$, S.D. = ๐.๑๑) เมื่อพิจารณาจากรายด้าน พบว่า ด้านมีความเป็นเจ้าของร่วมกันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๕๗) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๕๐) และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๑๐$, S.D. = ๐.๕๖)

๓. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสหภาพสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.๒๕๕๑ ทักษะและประสบการณ์ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดอันส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าของชุมชนและท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สภาองค์กรชุมชนยังเป็นการมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สมาชิกชุมชนมีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชนในการจัดตั้ง จัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอช. กำหนดไว้เท่านั้นแต่บางชุมชนมิได้ดำเนินการต่อแต่อย่างไร ยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็น “โนวเจีย เมียนเฮา” (อยู่ดี มีสุข) แต่การสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในตำบลยอมรับต่อสภาองค์กรชุมชนตำบลยังทำได้น้อยส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อสภาองค์กรชุมชนในเชิงลบ กลไกในการดำเนินงานยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

๔. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สภาองค์กรชุมชนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ มีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และการเรียนรู้การจัดการระบบการเงิน นำวัฒนธรรมแบบเครือญาติมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชน เสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม หาความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืน โดยการดำเนินการทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้อุดมการณ์เดียวกันและเกิดความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน

Research Title: The role of sub district community organization council for local economy development in Surin Province

Researchers: Phrapalad Sura Yannatharo (Chanthuek), Dr. and Dr. Orapin Piyasakulkiat

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

Fiscal Year: 2561/2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows; 1. to study the role of sub district community organization council for local in developing an economic foundation in the area of Surin Province 2. To study the factors affecting study the role of sub district community organization council for local in developing an economic foundation in the area of Surin Province 3. to study the guidelines to strengthen study the role of sub district community organization council for local in developing an economic foundation in the area of Surin Province.

The research methodology in this study is a mixed method that combines documentary research and field studies research. The data were collected from the questionnaires with a sample of 368 members of community organizations together with an in-depth interview of 12 key informants. Then, the research has come to the focus group of 10 experts to the conclusion of the role of the Federation of Community Organization in developing the Economic Foundation in the area of Surin Province. The contents were analyzed by using statistical analysis of frequency, percentage, and standard deviation.

The research results found out that:

1. Individual members of community organizations in Surin are mostly female, aged 36-59 years, secondary education / vocational certificate / Diploma. The average

monthly income of 5,001-10,000 baht. Their occupations are agriculture. They also have responsibilities on the duties as members of the Federation of Community Organization.

2. the role of sub district community organization council for local in developing Economic Foundation in the area of Surin Province, the overall aspects found at a high level (\bar{X} = 3.62, SD = 0.11), considering the money aspect, which is partially owned, the average at the highest level (\bar{X} = 4.24, SD = 0.57). The following is the partnership and cooperation which shows the result at all levels and in all dimensions (\bar{X} = 3.89, SD = 0.50), and the least is the aspect of the financial management system of the community (\bar{X} = 3.10, SD = 0.56).

3. Factors affecting the role of community organizations in the economic development foundation in Surin province found that members of the community do not understand the intent and guidelines for the implementation of Community Organizations Act 2551. Skills and experience in product development and marketing have affected the distribution of the local community and economic development as the basic foundations. Council community organizations focus on supporting the symposium organized by the forum on the subject of budgeting rather than the actual operating in the area which affects the effectiveness and efficiency of economic development foundations. The community members with a list of community organizations in the establishment of the House and Senate have registered the community organizations to provide a full component of predetermined CODI (Communication Organization Development Institute), but some communities are not continuing anyway. However, the strategy of the Federation of Community Organization of the offense to be "Nowe Jia Mian Soa" (well-being), but the understanding of the members of the district in accepting the community council has done just a little. Therefore, the attitudes of community organizations show such negative effects. The mechanism of operation also has obstacles on the patronage system, the authorized system which may involve and the organization cannot operate according to the

objectives desired. Moreover, in growing awareness to the younger generations in conserving culture and local resources, is so little to maintain the unique local identity for further development as a unique product of the community.

4. To strengthen the role of sub district community organization council for local in the economic development foundation in Surin the Federation of Community Organization needs to create awareness to the villagers in the spirit of the Council of Community Organizations Act in 2551 to enable the community to have their self-management and set up a community fund to support and promote investment and job creation for developing the quality of life for residents in the community by developing local products and learning to manage the financial system. Besides that, they should bring cultural kinship to build good relationships with each other and also encouraged them to learn the technology for production as well as enhancing the skills and experience on how to manage their communities. It is also important to reinforce attitudes about personal sacrifice for the benefits of the public and finding outstanding autonomous of their community to create unique products to meet international standards that need to be environmentally friendly and sustainable. In conclusion, the entire operation must be under the same ideology and the unity of the community.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความเมตตา อนุเคราะห์ เกื้อกูลจากบุคคลและผู้เกี่ยวข้องใน การทำวิจัยทั้งหลาย ตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินการและการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยจน เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และ เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน ที่ให้โอกาสกับผู้วิจัยในทุก ๆ ด้าน

ขอขอบคุณนายสังคม เจริญทรัพย์ ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์ที่ได้เมตตาให้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย และขอขอบคุณประธานสภาองค์กรชุมชนและสมาชิกสภาองค์กร ชุมชนทุกตำบลในจังหวัดสุรินทร์ที่ได้ช่วยเสริมข้อมูลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนที่มี ความสำคัญกับงานวิจัย และผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกทุกท่านที่ได้เมตตาให้ข้อมูลที่สำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์ งานวิจัยนี้ จึงขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติผู้ร่วมวิจัยและนางสาวทิพนาด ชารีรักษ์ ผู้ช่วย นักวิจัยที่เข้าร่วมแรงร่วมใจด้วยความเข้มแข็งตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดท้ายในการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ และลงพื้นที่วิจัยจนงานวิจัยสำเร็จลงได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์ หน่วยงานต้นสังกัดมี พระ ธรรมโมลี,ดร. (รองอธิการบดี) คณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกรูป/คน ที่สนับสนุนเวลา สถานที่ ให้ผู้วิจัยและคณะผู้วิจัย สามารถทำวิจัยได้เป็นผลสำเร็จ

ขอคุณงามความดีที่เกิดจากวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยและคณะผู้วิจัยขอบูชาคุณพระรัตนตรัย บิฑามารดา ผู้ให้กำเนิด และผู้มีพระคุณอุปการะเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จงมีความสุขความเจริญ ความสุขและเป็นกุศลบารมีสู่พระนิพพานด้วยเถิด

พระปลัดสุระ ญาณธโร ดร.และคณะ

๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพประกอบ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท.....	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ.....	๓๑
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก.....	๕๓
๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์.....	๗๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๙๑
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๙๑
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	๙๒

๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๙๗
๓.๔	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๑๐๐
๓.๕	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๐๑
๓.๖	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๐๓
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....		๑๐๔
๔.๑	ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑.....	๑๐๔
๔.๒	ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒.....	๑๑๕
๔.๓	ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓.....	๑๓๖
๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา.....	๑๕๑
บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล.....		๑๕๕
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๑๕๕
๕.๒	อภิปรายผล.....	๑๖๕
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๑๗๓
บรรณานุกรม.....		๑๗๔
ภาคผนวก.....		๑๘๔
ภาคผนวก ก	เครื่องมือในการทำวิจัย.....	๑๘๕
ภาคผนวก ข	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	๑๘๕
ภาคผนวก ค	รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย.....	๑๘๗
ภาคผนวก ง	กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๐๒
ภาคผนวก จ	ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย.....	๒๐๘
ประวัติผู้วิจัย.....		๒๑๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงพื้นที่หน่วยการปกครองจังหวัดสุรินทร์.....	๘๐
๓.๑	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	๙๕
๓.๒	แสดงรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....	๙๖
๓.๓	แสดงรายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม.....	๙๗
๔.๑	ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจำนวนร้อยละของผู้ตอบ แบบสอบถามจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล.....	๑๐๔
๔.๒	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ โดยรวม.....	๑๐๘
๔.๓	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการรวมกลุ่ม.....	๑๐๙
๔.๔	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการระบบการเงิน ของชุมชน.....	๑๑๐
๔.๕	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการทุนของชุมชน.....	๑๑๑
๔.๖	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ด้านการมีระบบข้อมูลที่ทันสมัย ทั้งภายในและภายนอก.....	๑๑๒

สารบัญญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๒.๑ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่สอดคล้องประสานระหว่างประชากร เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม.....	๓๗
๒.๒ เส้นโค้งของคุชเนตส์.....	๔๐
๒.๓ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	๔๙
๒.๔ ตัวแบบหลักการของ 7s ของ McKinsey.....	๗๐
๒.๕ หลักการวิเคราะห์แบบ PEST (PEST Analysis).....	๗๔
๒.๖ แสดงแผนที่จังหวัดสุรินทร์.....	๗๘
๓.๑ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๐๓
๔.๑ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์	๑๑๔
๔.๒ แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากในจังหวัดสุรินทร์.....	๑๕๐
๔.๓ องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน รากจังหวัดสุรินทร์.....	๑๕๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังมานาน จากผลสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ระบุว่าครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดประมาณ ๒๑ ล้านครัวเรือน มีหนี้สินประมาณ ๑๐.๔ ล้านครัวเรือน หนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕๖,๗๗๐ บาท ในจำนวนนี้เป็นการทำเกษตรร้อยละ ๑๔.๓ ในขณะที่เดียวกันมีเศรษฐกิจไทยที่ร่วงรอยอันดับ ๑ มีทรัพย์สินรวมราว ๖๖๐,๓๐๐ ล้านบาทเศษ แสดงให้เห็นถึงคนจำนวนมากในสังคมเป็นคนยากจนและมีหนี้สินในครอบครัว^๑

ปัญหาเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ในสังคมไทยเกิดจากสังคมสองระบบที่มีทั้งระบบทุนและระบบชุมชน ที่มีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยการใช้จ่ายเกินตัว ส่งผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้น้อยลงและมีความอ่อนแอ เกิดปัญหาความยากจน สูญเสียวัฒนธรรมในการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ไม่สามารถพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจได้ และเกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคม ที่รวมไปถึงเศรษฐกิจครัวเรือนของเกษตรกรสมาชิกสังคมกลุ่มใหญ่ที่สุดที่อาศัยอยู่ในชนบทต้องอพยพมารับจ้างหรือใช้แรงงานอยู่ในย่านอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของสังคมปัจจุบันของสังคมไทยที่ประชาชนระดับรากหญ้ามีอาชีพที่ให้รายได้น้อย ไม่มั่นคง ขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรังมากขึ้น ความเป็นชุมชนที่สุขสงบ เรียบง่ายพึ่งตนเองได้และพึ่งพากันเป็นภาพที่จางเลือนลงทุกขณะ ขยายวงกว้างที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระดับประเทศ

ชุมชนถือว่าเป็นสังคมรากฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญที่เรียกว่า "การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก" โดยการส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่รู้จักของสังคมทั่วไป เพื่อเกิดรายได้ที่มั่นคงให้แก่คนในชุมชนบนพื้นที่ของตนเอง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดความอยู่ดี กินดี สังคมมีความสุข เป็นการร่วมพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อสร้างชุมชน “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” “เป็นการเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เอาคนเป็นตัวตั้ง เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อสร้างเศรษฐกิจทางเลือก

^๑ คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนชบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙).

และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายหรือกลุ่มพื้นที่ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำหรือทำแบบโดด ๆ เหมือนที่ผ่านมา จะทำให้เครือข่ายต่างๆ มีความเข้มแข็ง มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกัน ไม่ใช่ความพอเพียงแบบไปตัดความสัมพันธ์กับโลกภายนอก แต่เราสามารถจัดการฐานเศรษฐกิจของเราได้ ทำให้ฐานเศรษฐกิจของเราแข็งแรง ทำให้ระบบทุนนิยมผ่อนปรนลง มีสาระทางด้านสังคมมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของโลกด้วย”^๒

“เศรษฐกิจฐานราก” จึงเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเองได้ เริ่มตั้งแต่การคิดพิจารณาสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยการเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสภาพภูมิสังคมในชุมชนอย่างรอบคอบ การค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การระบุปัญหา การคิดค้นหาแนวทางที่จะแก้ไขจนถึงขั้นการนำไปสู่การปฏิบัติ การสรุปประเมินผล ทั้งนี้สมาชิกภายในชุมชนต้องมีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เพราะการมีคุณธรรมจะเอื้อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาด้านอื่นๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชนวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ^๓ แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจฐานรากจึงไม่ใช่เรื่องของการคิดขายสินค้าที่เป็นเสมือนงานอดิเรกของคนในชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการคิดถึงเรื่องภาพเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของชุมชน โดยมองว่าผลผลิตที่ชุมชนมีมากที่สุดคืออะไร และดูอาชีพหลักของชุมชนว่าคืออะไร มองให้รอบด้านว่าจากนี้ไปจะมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะส่งผลต่อชุมชน

สภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการพัฒนาอาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท มีเครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่ ๖,๔๔๗ ตำบลทั่วประเทศ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงวิถีชีวิตชุมชน (Way of Life) โดยการส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพที่ลดการพึ่งพาจากภายนอก ละความฟุ้งเฟ้อ และเลิกอบายมุข รวมกลุ่มและร่วมมือ ร่วมใจกันสร้างเครือข่ายการร่วมทุนร่วมค้า มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด การอุปโภค บริโภค เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนภายในสังคมไทย

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ในส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๗ อำเภอ ๑๕๙ ตำบล ๒,๑๑๙ หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๗๓ แห่ง ประชากรร้อยละ ๙๓ อาศัยอยู่ในเขตชนบท อาณาเขตติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่เนื่องจากประชากรที่พูดภาษาต่างกัน

^๒ คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”, หน้า ๑๗๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙.

๓ กลุ่ม คือ เขมร ส่วย และลาว ในแผนพัฒนาจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “เมืองเกษตรอินทรีย์ วิถีช้างไทย ผ้าไหมสุรินทร์สู่สากล” สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ภาคเกษตร การค้าชายแดน และการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในการสร้างความมั่นคงทางสังคมและการเพิ่มประสิทธิภาพการรักษาความมั่นคงบริเวณชายแดน

อย่างไรก็ตามวิถีชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีความสมัครสมาน สามัคคีกัน รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์นั้นขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นหลักและการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดการตนเองของคนสุรินทร์ โดยเฉพาะการจัดการด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการรวมตัวของประชาชนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และยังเป็นทิศทางในการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานรากไปสู่การเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจชาติ มีการจัดตั้งองค์กรสภาชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเดินทางขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการอยู่ดี มีสุข ทั้งนี้ จังหวัดสุรินทร์ยังเป็นเป้าหมายสำคัญของการเป็นจำพวกนาร่องในการพัฒนาองค์กรสภาชุมชนตำบล ให้เป็นต้นแบบกับจังหวัดอื่นอีกด้วย^๔

แต่จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์โดยรวมของจังหวัดสุรินทร์ยังพบว่าสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ๒ เท่าเป็นอันดับที่ ๖๔ ของประเทศ รายได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัว ๓๗,๕๒๕ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งยังถือว่ามียรายได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดสุรินทร์ที่รอการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาการเกษตรด้านผลผลิตข้าว ปัญหาการบุกรุกเข้าไปทำกินและตัดไม้ในพื้นที่ป่าไม้เป็นผลให้ความสมดุลของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้รับผลกระทบที่เกิดความแห้งแล้ง และอุทกภัย และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น^๕

^๔ ลาวัญย์ งามชื่น, สภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัดสุรินทร์เดินทางขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการอยู่ดี มีสุข, <<http://ewt prd.go.th/ ewt/prsurin/ewt news.php?nid =5059>>, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สำนักงาน สถิติ จังหวัด สุรินทร์ , รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ จังหวัด สุรินทร์ , < http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file>, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์และ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ให้เกิดการพัฒนามั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของชาติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างไร
๒. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างไร
๓. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

- **ขอบเขตเนื้อหา** การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาว่าด้วย บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน ๒. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ ๓. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการจัดการด้านการเงินของชุมชน ๔. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการจัดการทุนของชุมชน

- **ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่ถูกจัดตั้งแล้วทั้งหมด ๑๕๙ แห่ง มีจำนวนสมาชิกสภาองค์กรทั้งสิ้น ๔,๖๑๓ คน^๖ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่สมาชิกสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์จำนวนทั้งสิ้น ๓๖๘ คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๑๒ คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน ๑๑ คน ดังมีรายชื่อในภาคผนวก

- **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบลใน ๑๗ อำเภอของจังหวัดสุรินทร์

- **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ได้แก่ เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ ถึง กันยายน ๒๕๖๑

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์เบื้องต้นไว้ ดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชน หมายถึง สภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์ที่จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบันที่ถูกจัดตั้งแล้วทั้งหมด ๑๕๙ แห่ง มีจำนวนสมาชิกสภาองค์กรทั้งสิ้น ๔,๖๑๓ คน โดยรวบรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์จัดแจ้ง จัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนและรวมกลุ่มกันจัดตั้งจดทะเบียนเป็นสภาองค์กรชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปกป้องหรือในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง

๒. บทบาท หมายถึง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ได้จำแนกบทบาทออกเป็น ๔ บทบาท ได้แก่

๓. เศรษฐกิจฐานราก หมายถึง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ที่สมาชิกภายในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยการร่วมมือกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน สร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้ ในชุมชน จากการพิจารณาสภาพแวดล้อมของชุมชน การเรียนรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสภาพภูมิสังคมในชุมชนอย่างรอบคอบ

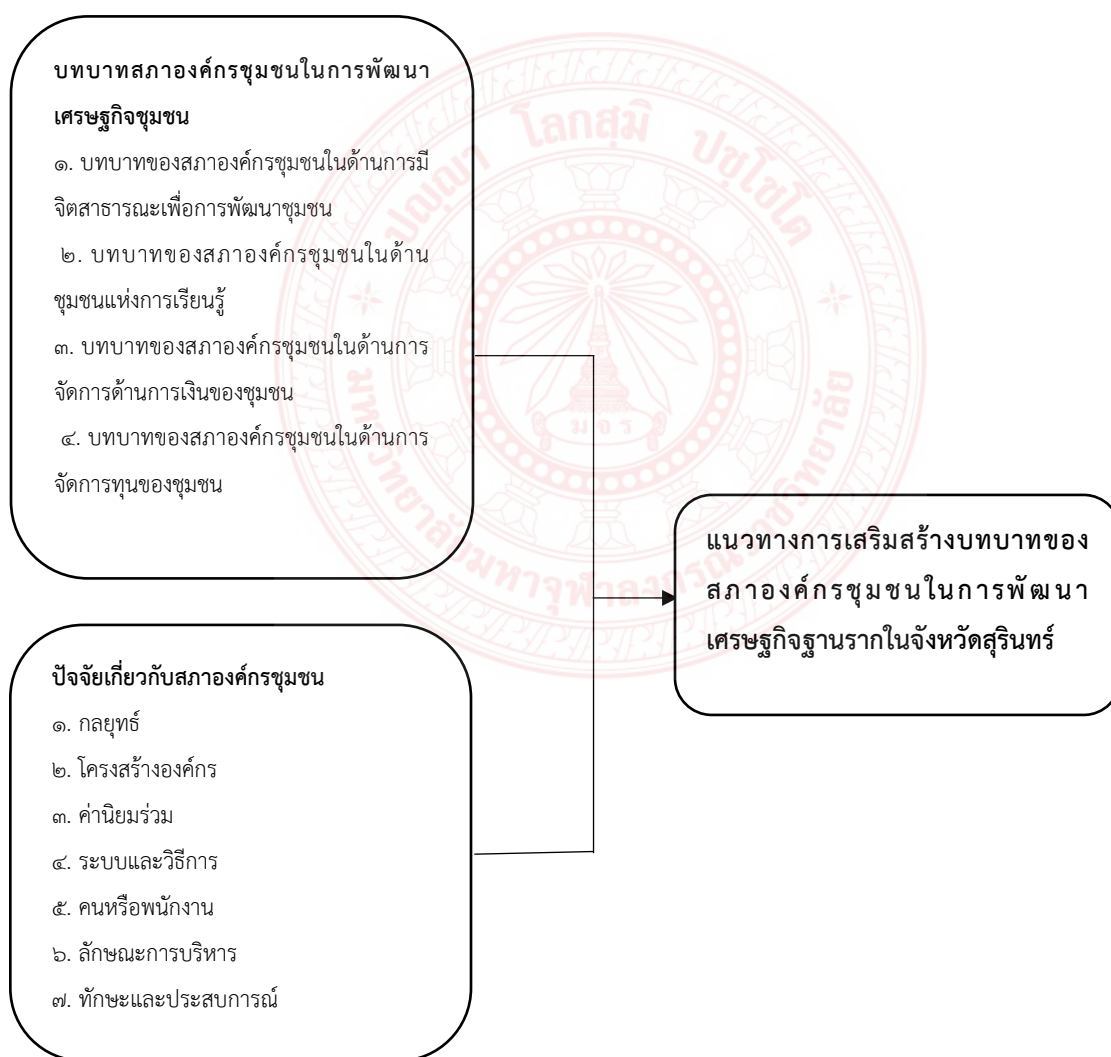
๔. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก หมายถึง การจัดการตนเองของชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการสร้างงานสร้างรายได้ของชุมชนให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ได้แก่ ๑. การรวมกลุ่ม ๒. การ

^๖ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), ผลการดำเนินงานสถาบัน, <<https://web.codi.or.th/about-us/operating-results/>>, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

จัดการระบบการเงินของชุมชน ๓. การจัดการทุนของชุมชน ๔. การมีระบบข้อมูลที่ทันสมัยทั้งภายในและภายนอก ๕. การมีระบบการผลิตของชุมชน ๖. การสร้างความร่วมมือในทุกกระดับและทุกมิติ ๗. การมีระบบอยู่ร่วมกัน ๘. การมีคุณธรรม จริยธรรม ๙. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ ๑๐. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ในการวิเคราะห์บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินจากฐานทฤษฎีบทบาทที่กล่าวถึงบทบาทที่ถูกคาดหวังจากสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน ๒. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ ๓. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการจัดการด้านการเงินของชุมชน ๔. บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในด้านการจัดการทุนของชุมชน

การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในสภาองค์กรชุมชนตามแนวคิดของในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ตามหลักการของ ๗s ของ McKinsey ประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ค่านิยมร่วม ระบบและวิธีการ คนหรือพนักงาน ลักษณะการบริหาร และทักษะและประสบการณ์

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาในเบื้องต้นนำไปสู่การวิเคราะห์หาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์
๒. ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์
๓. ทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์
๔. เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนที่เป็นข้อเสนอแนวทางในการดำเนินงานสภาองค์กรชุมชน
๕. สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเผยแพร่ต่อชุมชนอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์” มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ ดังนี้

๑. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
๒. แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน
๓. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
๔. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
๕. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดและทฤษฎีบทบาท (Role Theory) พัฒนามาจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) จากการทำงานของนักสังคมวิทยาอเมริกา ๓ ท่าน คือ John Dewey, William I. Thomas, George Herbert Mead โดยทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์จะเน้นที่ตัวผู้กระทำและการตีความหมายของความจริงทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับภายใน (Inner) หรือลักษณะทางพฤติกรรม (The Aspect of Human Behavior) ซึ่งในบรรดานักทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นี้ Mead โดดเด่นที่สุดในทัศนะของ Mead ความคิดประสบการณ์และพฤติกรรมมีส่วนสำคัญต่อสังคมมนุษย์สร้างความสัมพันธ์ฝ่ายระบบสัญลักษณ์ (Symbols) และสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุด คือ ภาษาสัญลักษณ์ไม่ได้หมายถึงวัตถุหรือเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังอาจหมายถึงการกระทำจากวัตถุและเหตุการณ์นั้นด้วย ชีวิตในสังคมสามารถดำเนินไปได้ถ้าการตีความสัญลักษณ์ร่วมมาใช้โดยสมาชิกในสังคมร่วมกัน แต่ถ้าไม่มีก็สื่อสารกันไม่ได้ ดังนั้น สัญลักษณ์ร่วมจึงเป็นวิธีเดียวที่มนุษย์ปฏิสัมพันธ์กันได้ มนุษย์จึงต้องรู้จักความหมายของสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับผู้อื่นวิธีนี้ Mead เรียกว่า “การรับรู้บทบาท” (Role-taking) หมายถึง การรู้จักบทบาทของผู้อื่นจะทำให้เราทราบความหมายและความตั้งใจของผู้อื่น และสามารถตอบสนองการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างดี มนุษย์เรียนรู้ว่าตัวเขาเป็นใครเป็นใครในระหว่างกระบวนการเรียนรู้บทบาท ในที่สุดบทบาทที่บุคคลแสดงออกจะ

กลับมาเป็นตัวเขา โดยการหล่อหลอมและปรับให้เหมาะสมกับความเป็นตัวตนของเขา จากการรับรู้ บทบาทนี้ Mead ได้พัฒนาแนวคิดแนวคิดเรื่องตัวตนขึ้นมา เขากล่าวว่า ความคิดเรื่องตัวตนเกิดขึ้นได้เมื่อ บุคคลคิดออกไปนอกตัวแล้วมองสะท้อนกลับมา เหมือนผู้อื่นมองเรา = บทบาทของผู้อื่น (Role of Another) การรับรู้บทบาทนี้ไม่ได้ติดตัวมาแต่กำเนิด ต้องมาเรียนในภายหลังและเรียนรู้ตอนเป็นเด็ก และการพัฒนาความสำนึกในตัวตน (Consciousness of Self) เป็นสิ่งสำคัญของความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐาน ของความคิดการกระทำ

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า “บทบาท” ไว้ หลากหลายความหมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า การทำทำตามบท ตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่บทบาทของครู บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role)^๑ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้มีสถานภาพทางสังคม หมายรวมถึงการกระทำที่บุคคล ในสถานภาพนั้น^๒ และเกี่ยวข้องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งในสังคม^๓ เป็นสิ่งที่สังคมได้กำหนด เฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติและสิ่งทีบุคคลได้ปฏิบัติจริง^๔ บทบาทยังหมายถึงรูปแบบของพฤติกรรม ประจำตำแหน่งซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งเมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดง พฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น^๕ เป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่ง หรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๖ บทบาทเป็นเสมือนเครื่องมือใน การประสานมนุษย์ให้ รวมตัวกันในสังคม มีการสร้างกฎเกณฑ์ ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ มีการปรับทัศนคติ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์ พบปะ ลีเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^๒ Berkowitz, L., *Social Psychology*, (Illinois: Scott Foresma, 1972). p.20.

^๓ Broom, L. and Selznick, P., *Sociology*, (5th ed), (New York: Harper and Row, 1973), p.26.

^๔ Cohen, B.J., *Introduction of Sociology*, (New York: McGraw-Hill, 1979), p.36.

^๕ สงวน ศรีวิรัชชัย, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรรการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

^๖ ปราชญา กล้าผจญ, *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

รวมถึง พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างสังคมเข้าด้วยกัน^๗ บทบาท คือ หน้าที่ (Function) และ พฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปรกติแล้วเป็นสิ่งที่กลุ่ม สังคม วัฒนธรรมนั้นๆ กำหนดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบของสังคม^๘

คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผน ของความต้องการ เป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่า และการกระทำที่สมาชิกในสังคม คาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิด ตำแหน่งที่มีอยู่ หรืออาจกล่าวได้สั้นๆว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้น ควรจะประพฤติหรือปฏิบัติ

คำจำกัดความของบทบาทไว้ยังเป็นแบบแผน ของความต้องการ เป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่า และการกระทำที่สมาชิกในสังคม คาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิด ตำแหน่งที่มีอยู่ หรืออาจกล่าวได้สั้นๆว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้น ควรจะประพฤติหรือปฏิบัติ

บทบาทเป็นแบบแผน ของความต้องการ เป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่า และการกระทำที่สมาชิกในสังคม คาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่งที่มีอยู่ หรืออาจกล่าวได้สั้นๆว่าบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรประพฤติหรือปฏิบัติ^๙

บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรม อันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของ บุคคลในแต่ละคนในกลุ่มหรือสังคมหนึ่ง หน้าที่หรือ พฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่ม หรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนดขึ้น ดังนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลใน สถานะที่พึงมีต่อบุคคลอื่นในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกัน^{๑๐}

^๗ อมรรัตน์ เรื่องสกุลพัฒนา, **หลักวารสารสนเทศ**, (กรุงเทพมหานคร: เรื่องแสงการพิมพ์, ๒๕๕๑).

^๘ อุทัย ทิรัญโต, **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐), หน้า ๑๘๗.

^๙ รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ, **มนุษย์กับสังคม**, (สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๖๖.

^{๑๐} จุฑามาศ ศรีศิริพันธ์, **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา**, (ปัญหาพิเศษ สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง หน้าที่ พฤติกรรม ตำแหน่งหรือแบบแผนของความต้องการ เป็นการทำตามบท ตามหน้าที่ที่กำหนด ตามแบบแผนที่ต้องการ โดยถูกคาดหวังตามสถานภาพ ตำแหน่งหรือวัฒนธรรมของกลุ่มสังคมนั้นกำหนดขึ้น

๒.๑.๒ ประเภทของบทบาท

ในการศึกษาประเภทของบทบาทได้มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้ บทบาทจำแนกออกเป็น ๓ บทบาท ดังนี้^{๑๑}

๑. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิ หน้าที่ ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ

๒. บทบาทที่เป็นจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดัน ขีดจำกัดและโอกาสในแต่ละสังคม ในระยะเวลานั้น ๆ ด้วย

๓. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งเชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ แต่ยังไม่ได้กระทำซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริงนอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์การความคิดนึก ประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นรูปธรรมเห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมาโดยบทบาทมี ๓ ด้าน ^{๑๒}คือ

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้น ๆ ควรกระทำแต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย ทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป

ประเภทของบทบาทตามภารกิจและความรับผิดชอบของผู้บริหารแบ่งเป็น ๒ ประเภท^{๑๓} คือ

^{๑๑} Broom, L. and Selznick, P., **Sociology**, 5th ed, (New York: Harper and Row, 1973), p.36.

^{๑๒} พวงเพชร สุรัตน์กุล, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๕-๖๖.

๑. บทบาทที่จำเป็นต้องกระทำหรือบทบาทตามกฎหมายเป็นบทบาทที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจะมีปรากฏอยู่ตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่างๆที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ จำเป็นจะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำ ถ้าไม่กระทำหรืองดเว้นการกระทำจะต้องมีความผิด

๒. บทบาทอันควรกระทำ หรือบทบาทอันควรจะเป็น เป็นบทบาทที่กำหนดไว้ตามกฎหมายแต่องค์กรหรือสังคมมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ควรปฏิบัติหรือควรกระทำแม้ว่า จะไม่ได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายก็ตาม

ประเภทของบทบาทมีองค์ประกอบ^{๑๔} ดังต่อไปนี้

๑. ข้อบัญญัติของสังคม (Prescribed Role) หรือบทบาทอุดมคติบทบาทอุดมคติจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้กับตำแหน่งทางสังคม เช่น จะบอกให้ทราบถึงความคาดหวังต่อผู้เป็นพ่อและแม่ว่าสังคมมีไว้อย่างไร เข้ามีพันธะต่อใครอย่างไร และจะเรียกร้องจากใครได้แค่ไหน เพียงไร

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความเชื่อที่บุคคลเข้าใจว่า จะต้องทำในตำแหน่งเฉพาะของเขา รวมทั้งการตีความสถานการณ์ของบุคคลเองซึ่งไม่จำเป็นจะต้องตรงกับบทบาทอุดมคติในทำนองเดียวกัน บุคคลซึ่งเราจะต้องติดต่อด้วยนั้นก็อาจแตกต่างกันในด้านแนวความคิดตั้งนั้นในการพิจารณาบทบาทที่บุคคลกระทำต่อกันนั้นไม่พึงสรุปเอาว่าบรรทัดฐานต่าง ๆ ของสังคมนั้นจะได้รับการยอมรับหรือเข้าใจจากบุคคลต่าง ๆ ไปในแนวเดียวกัน

๓. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่บุคคลลงมือกระทำจริง ๆ ซึ่งสิ่งที่บุคคลปฏิบัติจริงนั้นอาจเกินเลยไปกว่าความเชื่อทางสังคม ความคาดหวังของคนอื่นหรือความเข้าใจของบุคคลเองแต่ขึ้นกับเงื่อนไขของบุคลิกภาพเฉพาะตัวและประสบการณ์ของเขาเองด้วย

บทบาทสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท^{๑๕} ดังนี้

๑. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัวและปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription Role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด

^{๑๓} จารุพร เพ็งสกุล, ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้, วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗, หน้า ๓๒.

^{๑๔} จักรรัช ชีระกุล, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕-๔๖.

^{๑๕} อรุณ รักธรรม, ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖.

๓. บทบาทที่คาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่งและเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ

บทบาทยังสามารถออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่บทบาทอุดมคติ และบทบาทที่ปฏิบัติจริง ^{๑๖} ดังนี้

๑. บทบาทอุดมคติ (Ideal Role) คือ บทบาทของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ บทบาทอุดมคติกำหนดโดยการอบรม ให้คำแนะนำสั่งสอน หน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

๒. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติบทบาทที่ปฏิบัติในครั้งนั้นกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมนำเอาบทบาทอุดมคติไปแปล เพื่อให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น บทบาทที่ปฏิบัติจริงจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทอุดมคติและสภาพแวดล้อมก็ได้

ประเภทของบทบาทยังสามารถแบ่งออกเป็นบทบาทอย่างเป็นทางการและบทบาทไม่เป็นทางการ^{๑๗} กล่าวคือ

๑. บทบาทที่เป็นทางการ (formal role) เป็นบทบาทที่ได้มีการมอบหมายให้อย่างเป็นทางการกำหนดไว้แน่นอน มีระเบียบตายตัว เช่น เมื่อปฏิบัติราชการมีตำแหน่งหน้าที่การงาน ประจำได้แก่ เสมียนประจำแผนกหัวหน้าแผนกผู้อำนวยการกอง เป็นต้น หรือเมื่อทำงานธุรกิจก็มี ตำแหน่งงานเป็นหัวหน้างานผู้จัดการแผนกผู้จัดการส่วนผู้จัดการฝ่าย เป็นต้น ซึ่งแต่ละองค์กรจะต้องมีการกำหนดบทบาทของแต่ละตำแหน่งเอาไว้อย่างชัดเจนที่สุด เพื่อให้แต่ละคนสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานตามบทบาทต่าง ๆ ที่ตนได้รับอยู่นั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม

๒. บทบาทที่ไม่เป็นทางการ (Informal Role) ได้แก่ บทบาทที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายให้แก่บุคคลอย่างเป็นทางการ แต่เป็นบทบาทที่ผู้มีบทบาทอย่างเป็นทางการจะต้องปฏิบัติเพื่อจะรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งบทบาทที่ตนครองอยู่นั้นเอาไว้ให้ได้ บทบาทที่ไม่เป็นทางการนี้แบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะคือ

๒.๑ บทบาทในภารกิจ (Task Role) ซึ่งมุ่งไปที่การดูแลให้กลุ่มปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

๒.๒ บทบาทในการสร้างกลุ่มและบำรุงรักษา (Group Building and Maintenance Roles) หมายถึง บทบาทในการอำนวยความสะดวกและสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

^{๑๖} จิตยา สุวรรณชัย, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙), หน้า ๒๗.

^{๑๗} ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

และกันในบรรดากลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และสร้างสายใยแห่งสัมพันธ์มิตรต่อกันไว้ให้ผูกพันต่อกันไว้อย่างเหนียวแน่นมีความห่วงใยเอื้ออาทรแก่กันและกัน

๒.๓ บทบาทของเอกัตบุคคล (individual role) เป็นบทบาทส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่เติมเต็มความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ตัวเองมีความสุข มีความพึงพอใจกับชีวิต เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ใช่เรื่องของกลุ่ม บทบาทส่วนตัวนี้บางทีจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนสัมพันธ์ภาพอันดี ระหว่างบุคคลในกลุ่มก็อาจจะกลับกลายเป็นสิ่งที่อุปสรรคขัดขวางความผูกพันระหว่างกันและกันไปเสียก็ได้หากบุคคลนั้นมีลักษณะอุปนิสัยใจคอเป็นไปในทางที่เป็นลบ เห็นแก่ตัว อิจฉาริษยา เป็นต้น

นักทฤษฎีบทบาทโดยมากเห็นพ้องกันว่า ข้อต่อระหว่างสังคมกับปัจเจกบุคคลคือบทบาทซึ่งพิจารณาองค์ประกอบของบทบาทที่เน้นกันโดยมากมีอยู่ ๓ ประการด้วยกัน^{๑๘} คือ

๑. Prescribed Roles บทบาทตามใบสั่ง เป็นบทบาทที่เน้นให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังตามแต่ละสถานภาพ โลกสังคม (Social World) ถูกสมมติว่ามีใบสั่งจัดไว้ชัดเจน บุคคลจะรู้ใบสั่งนั้นได้ด้วยอัตตา (Self) และความสามารถในการแสดงบทบาทอันจะมีผลต่อระดับการคล้อยตามความต้องการ (ให้แสดงบทบาท) ของแต่ละสถานภาพ

๒. Subjective Role บทบาทตามใจเป็นบทบาทที่ปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพนั้นแสดงออกหลังจากรับรู้และตีความหมาย ปรับความคาดหวังต่างๆที่ผ่านอัตตาดำรงตนในโลก สังคม ถูกสร้างขึ้นด้วยการประเมินตามอัตวิสัยในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์

๓. Enacted Roles บทบาทจริงในที่สุดแล้วความคาดหวังและการประเมินความคาดหวังตามอัตวิสัยของปัจเจกบุคคลก็แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม บทบาทนั้นจึงเป็นพฤติกรรมจริงที่เปิดเผยโลกสังคมเป็นเครือข่ายของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกัน

สรุปได้ว่าบทบาทแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่ถูกกำหนดขึ้นมาให้ปฏิบัติตาม บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจและรับรู้ (Perceived Role) เป็นทัศนคติ แนวคิด ความเชื่อส่วนบุคคลในการตีความในสิ่งที่จะปฏิบัติ และบทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการนำเอาบทบาทอุดมคติไปแปลเพื่อให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้นซึ่งอาจจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทอุดมคติและสภาพแวดล้อมก็ได้ บทบาทยังแบ่งออกเป็นบทบาทอย่างเป็นทางการเป็นบทบาทที่ได้มีการมอบหมายและกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้แน่นอน มีระเบียบตายตัว มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ส่วนบทบาทที่ไม่เป็นทางการคือบทบาทที่ไม่ได้รับการแต่งตั้ง มอบหมายให้แก่

^{๑๘} พระมหาภคฤกษ์ สุธงษ์, การศึกษาบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดไทยในสแกนดิเนเวีย, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖). หน้า ๑๖.

บุคคลอย่างเป็นทางการ แต่เป็นภารกิจที่มุ่งเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ การมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเพื่อการ
ชำระรักษาสังคม และบทบาทที่เป็นส่วนบุคคลที่ต้องการสร้างความสุขความพึงพอใจให้กับตนเอง

๒.๑.๓ ลักษณะของบทบาท

ลักษณะของบทบาทมี ๒ ประการ^{๑๙} คือ

๑. บทบาทที่รัดกุม คือ บทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัว
ยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น
พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกมาตามบทบาทนั้น อำนาจหน้าที่รับผิดชอบมีระบุไว้ชัดเจนในรูปของ
กฎหมายระเบียบแบบแผน

๒. บทบาทที่ยืดหยุ่นได้ คือ บทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้น
เปลี่ยนแปลงไปได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดา มีกำหนดไว้กว้างๆ ทั่วไป ส่วน
หนึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะของบิดา เป็นต้น พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจจะแปรผันไปได้มากพอสมควร
ระหว่างบิดาแต่ละคน

ลักษณะของบทบาท พอที่จะสรุปได้ว่าเป็นบทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ
บทบาทที่ทุกคนเชื่อ และบทบาทบทบาทที่กระทำจริง กล่าวคือ^{๒๐}

๑. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิ หน้าที่
ของตำแหน่งทางสังคมไว้

๒. บทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตาม
บทบาทตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความ
คาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ลักษณะของบทบาทยังมี ๓ ลักษณะ ดังนี้^{๒๑} คือ

๑. บทบาทตามความคาดหวัง เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น
บทบาทของนักเรียนตามความคาดหวังของครู

^{๑๙} เดโซ สวานานท์, **จิตวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒), หน้า ๙.

^{๒๐} สาราญ ดันเรื่องศรี, **บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกอาสาสมัครจิตอาสาและกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดปราจีนบุรี**, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๓๖.

^{๒๑} สวงน ศรีวิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๙.

๒. บทบาทตามลักษณะของการรับรู้ เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่าตนควรจะมีบทบาทอย่างไร เช่น ครูจะคาดหวังว่าตนเองควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

๓. บทบาทที่แสดงจริง เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวังหรือไม่ก็เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

สรุปได้ว่า ลักษณะของบทบาทหมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ตามความคาดหวังของตนเองและของสังคมใน ๓ ลักษณะคือ บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ บทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ และบทบาทที่แสดงออกมาจริง

๒.๑.๔ หลักการสำคัญของบทบาท

บทบาทมีการปฏิบัติจริงที่บุคคลแสดงออกมาอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังหรือที่ตนเองคาดหวัง เนื่องจากบุคคลที่ดำรงอยู่ในบทบาทนั้นขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการความไม่เห็นด้วย ไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนดให้ทำ หรือเกิดจากบุคคลไม่มีความสามารถที่แสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๒}

บทบาทเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นคุณสมบัติของบุคคลและเป็นความคาดหวังของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ในหน่วยงาน^{๒๓} บุคคลอาจแสดงบทบาทที่เป็นจริงได้ครบถ้วนตามบทบาทที่ถูกคาดหวังไว้ก็เป็นได้^{๒๔}

โดยสรุป บทบาทมีความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติที่ต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนตามความคาดหวัง

๒.๑.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

นักวิชาการได้อธิบายถึงแนวคิดและทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ไว้หลายประเด็น โดยมีสาระสำคัญที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการศึกษาถึงบทบาทสภาองค์กรชุมชน ได้ดังนี้

^{๒๒} Cohen, B.J., **Introduction of Sociology**, (New York: McGraw-Hill, 1979), p. 36.

^{๒๓} Raven, B. and J. Rubin, **Social Psychology: People in Group**, (New York: John Wiley and Son, 1976), p. 93.

^{๒๔} Dresster, D. and William, W.M., **Society the Study of Human Interaction**, (New York: Alfres A. Knop. 1976), pp.147-148.

๑. ทฤษฎีบทบาท

แนวคิดเรื่องทฤษฎีบทบาทตามโครงสร้างทางสังคม Raven, B. and J. Rubin อธิบายไว้ว่าตามแนวคิดทางสังคมวิทยา ตำแหน่งและบทบาทเป็นของคู่กันการที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ในสังคมได้ดีหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม อันมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๑. ลักษณะเฉพาะของสังคมและชุมชน
๒. วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
๓. บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาท

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของ แดเนียล เจ ลีวินสัน (Daniel J. Levinson) ที่สรุปได้ว่า บทบาทเป็นปทัสถาน ความมุ่งมั่น ข้อห้าม ความรับผิดชอบ ความคิดเห็น การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือแนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ

ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory) สามารถสรุป ได้^{๒๕} ดังนี้

แนเดล (Nadel's Role Theory) นักมานุษยวิทยา กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ๓ ลักษณะ คือ

๑. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น การบริหารต้องสนใจข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ นักศึกษาต้องรักการอ่าน เป็นต้น
๒. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น แพทย์หรือพยาบาลต้องรักษาพยาบาลผู้ป่วย เป็นต้น
๓. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมาจากการเลือกตั้ง และเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

^{๒๕} วิภาดา สุวรรณประภา, การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ภายใต้นโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๔๑-๔๒.

ดังนั้น สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า $P = a, b, c, \dots, n$

จากสมการ หมายความว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลายส่วนอย่างน้อย ๓ ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

โฮมันน์ (Homann's Role Theory) โฮมันน์ นักสังคมวิทยา กล่าวว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องปรับบทบาทของตนเอง” เช่น บุคคลมีเพื่อนมากต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

เมอร์ตัน (Merton's Role Theory) เมอร์ตัน นักสังคมวิทยา กล่าวว่า “บุคคลแต่ละบุคคลจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น”

กู๊ด (Good's Role Theory) กู๊ด นักสังคมวิทยา กล่าวว่า “บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ”

กัสคิน (Guskin's Role Theory) กัสคิน นักสังคมวิทยา กล่าวว่า บทบาทของบุคคลแต่ละคนคือ ผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั่นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกๆ ที่สถาบันต่างๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง”

ทั้งนี้ ยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของ อัลพอร์ต (Allport, Gordon William) กล่าวถึงการแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง^{๒๖} ได้แก่ บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) จากกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้นๆ ครอบงำ ให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนด บุคคลเกิดการรับรู้ในบทบาท (Role Conception) ของตนเองว่ามีบทบาทอย่างไร ขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น และเกิดการยอมรับบทบาท (Role Acceptation) ก็ต่อเมื่อมีความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทที่ตนรับอยู่ มีความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้หากบทบาทนั้นขัดแย้งกับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงตำแหน่งนั้น ดังนั้น การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) อาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือ เป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของ

^{๒๖} Allport, Gordon William, *Personality: A psychological Interpretation*, (New York: Holt, 1973), pp.181-184.

ตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับการยอมรับบทบาทของผู้ครองตำแหน่งนั้นๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทและความคาดหวังของสังคม และวิลเลียม บาสคอม (William R. Bascom, ๑๙๖๕) ได้ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) อธิบายว่าคติชนวิทยามีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมอยู่ ๔ ประการ คือ หน้าที่ในการอธิบายความคับข้องใจของมนุษย์จากกฎข้อบังคับของแต่ละสังคมในระดับที่แตกต่างกัน หน้าที่ให้แง่คิดแก่มนุษย์ หน้าที่ให้การศึกษาอบรมคนในสังคม และหน้าที่ในการสร้างระเบียบ บรรทัดฐาน และแบบแผนพฤติกรรมแก่คนในสังคม

๒. ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory) ของเกทเซลส์ และกูบา (Getzels and Guba)^{๒๗} ได้วิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่างๆ ของระบบสังคม พบว่า บทบาทสามารถแบ่งออกเป็น ๒ มิติ ได้แก่

๑. บทบาทในมิติสถาบัน (Nomothetic Dimension) อันประกอบด้วย องค์กร บทบาทหน้าที่และความคาดหวัง กล่าวคือ องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มีวัฒนธรรมในองค์กรเป็นของตนเองมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งต่างๆ ให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติ โดยมีกฎ ระเบียบ และหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียมปฏิบัติเช่น ค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อบทบาทนั้นอยู่ และมีความคาดหวังจากสถาบันหรือบุคคลภายนอกว่าสถาบันจะปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการ

๒. บทบาทในมิติของบุคคล (Idiographic Dimension) อันประกอบด้วย บุคคล บุคลิกภาพ และความต้องการส่วนบุคคล กล่าวคือ บุคลากรในองค์กรหรือในสถาบันนั้นๆ ปฏิบัติหน้าที่ในระดับต่างๆ ที่ครอบคลุมด้วยวัฒนธรรมย่อยที่ต่างจากวัฒนธรรมส่วนรวมขององค์กร มีบุคลิกส่วนตัวที่เกิดจากความรู้ ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ แนวคิดที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล อีกทั้งมีความต้องการอันเป็นเป้าหมายส่วนตัวที่แตกต่างกันไปอีกด้วย เช่น ความต้องการในการเลี้ยงชีพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย และค่านิยมส่วนตัวครอบงำอยู่

ซึ่งในสังคมแต่ละสังคมจะมีส่วนประกอบของบทบาทในสองมิตินี้อยู่เสมอ และทั้งสองมิตินี้ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยแสดงออกมาให้เห็นในสังคม

แซนฟอร์ด ลาโบวิท (Sanford Labovitz)^{๒๘} กล่าวถึง มุมมองโดยทั่วไปของนักสังคมวิทยา มองว่าทำอย่างไรต่อความแตกต่างของบทบาททางสังคมและบทบาททางปัจเจกบุคคลที่จะทำให้เกิด

^{๒๗} Getzels J. W. and Guba E. G, “ Social Behavior and the Administrative Process”, **Chicago Journals**. Vol. 65, No. 4 (Winter, 2010). pp. 423-441.

ความสัมพันธ์ที่สร้างเสริมความมั่นคงในการอยู่ร่วมกัน และ โจนาธาน เอช เทอร์เนอร์ (Jonathan H. Turner)^{๒๙} ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า บทบาทในเชิงโครงสร้างทางสังคมและกระบวนการทางสังคม เปรียบเสมือนการเล่นละครบนเวทีเป็นทั้งผู้แสดงในตำแหน่งที่ได้รับและเป็นผู้แสดงที่มีส่วนร่วมในการเดินเรื่อง

สรุปได้ว่า บทบาท คือ รูปแบบของพฤติกรรมของบุคคลตามสิทธิและหน้าที่ที่กำหนดตามความคาดหวังของสังคม โดยบุคคลนั้นต้องแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามความคาดหวังทุกประการและอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล และการกระทำที่เป็นจริงในแต่ละบุคคล อาจกระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดไว้โดยตำแหน่งในสังคมได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอยู่กับโครงสร้างทางสังคม กฎระเบียบและหลักการอย่างเป็นทางการ สำหรับบทบาทส่วนบุคคลจะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ เจตคติ อารมณ์และเป้าหมายส่วนตัวที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน

๒.๒.๑ ความเป็นมาของสภาองค์กรชุมชน

ชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลกระทบกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นจากความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมของชุมชน ทำให้ชุมชนอ่อนแอประสบปัญหาความยากจน การเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนเข้ามา มีบทบาท มีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง แสดงความคิดเห็นสนับสนุน คัดค้าน กฎหมาย นโยบายที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยผ่านเวทีสมัชชาขององค์กรชุมชนที่ประชุมสมัชชาสภาองค์กรชุมชน จะทำหน้าที่กลั่นกรอง ติดตาม ตรวจสอบกฎหมาย นโยบาย ของหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาชุมชน

^{๒๘} Sanford Labovitz, *An introduction to Sociological Concepts*, (New York: John Wiley and Sons, 1977), p.95.

^{๒๙} Jonathan H. Turner, *The Structure of Sociological Theory*, 4thed. (Jaipur: Rawat Publications, 1999), p. 353.

ท้องถิ่นโดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาบวกกับความรู้ภายนอก ให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมพัฒนาในพื้นที่

สภาองค์กรชุมชนเริ่มจากกลุ่มคนทำงานทางสังคมจำนวนหนึ่ง พยายามค้นหาทางออกท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยอาศัยบทเรียนประสบการณ์และองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศมาเป็นหลักคิด และใช้เป็นแนวทางการรณรงค์ พบ. สภาองค์กรชุมชนจาก การระดมความคิดเห็นผ่านเวทีรับฟังความคิดเห็นมากกว่า ๑๐ เวทีทั่วประเทศ จนกระทั่งมีพบ.สภาองค์กรชุมชนที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนชาวบ้านเป็นแกนกลางในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งกันในชุมชน ลดการจัดการที่ซ้ำซ้อน รวมทั้งแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ของผู้มีอิทธิพลได้ด้วย เนื่องจากว่าสภาองค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นรวมของสถานการณ์ปัญหาของชุมชน และหาทางออกร่วมกัน ในกำหนดนโยบาย หรือกฎหมายที่ออกมาแล้ว และมีผลกระทบต่อชุมชนจะถูกกลั่นกรองผ่านความเห็นชอบของคนในชุมชน จะทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐ นายทุน ผู้มีอิทธิพลกับชาวบ้าน เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนจะทำหน้าที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และลงประชามติต่อโครงการพัฒนาในพื้นที่ตั้งแต่ต้น

๒.๒.๒ นิยาม สภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชน หมายถึง เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยคนในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อคนในชุมชนท้องถิ่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วย ตัวแทนของสถาบันในชุมชนท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สถานีนอนามัย เป็นต้น ตัวแทนของกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงสีรวม กลุ่มอนุรักษ์ป่า และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาอื่นๆ ที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น ผู้รู้ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางการได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนท้องถิ่น เข้ามาร่วมใช้เวทีพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน เป็นระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีตแล้ว ตัวอย่างของการจัดการตนเองในรูปแบบของสภาองค์กรชุมชน เช่น สภาชูลอ สภาผู้นำตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช สภาผู้นำของตำบลเสียว กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น ^{๓๐}

^{๓๐} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมหาชน), **คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล**, (กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนและส่วนประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๒), หน้า ๘.

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓ ได้ให้คำนิยามที่เกี่ยวกับชุมชนไว้ ดังนี้
 “ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือ ดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้

“ชุมชนท้องถิ่น” หมายความว่า ชุมชนที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่หมู่บ้านหรือตำบล

“ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” หมายความว่า ชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

“องค์กรชุมชน” หมายความว่า องค์กรซึ่งเป็นการรวมตัวกันของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนโดยหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน

สภาองค์กรชุมชนเป็นการเมืองใหม่ หมายถึงการจัดการ สังคม ชุมชน และชีวิต ผสมผสานกันไปในการจัดการระดับท้องถิ่น พื้นที่ ชุมชน สังคม ที่รวมเอา ทุกมิติทั้งเศรษฐกิจวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย การศึกษาและสิ่งแวดล้อม มีแผนในระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผลสุดท้าย คือ ชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมดีขึ้น^{๓๑}

นิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนว่า สภาองค์กรชุมชน ถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อฐานของความดี ความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับ ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จ การสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อน ฐานในที่นี้ คือชุมชนท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ท้องถิ่น เกิดผู้นำตามธรรมชาติที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เป็นสภาพที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจ ไม่ขัดแย้งกับใคร เป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่เริ่มต้น^{๓๒}

สภาองค์กรชุมชนในฐานะองค์กรการเมืองใหม่มีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรการเมืองในท้องถิ่นทั้งใน ด้านที่แสดงความขัดแย้งและด้านที่ประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากปฏิบัติการของสภาองค์กรชุมชนในการเพิ่มพลัง

^{๓๑} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมหาชน), **คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน ตำบล**, หน้า ๑๖.

^{๓๒} ประเวศ วะสี, **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖. (กรุงเทพมหานคร: หอมขาบบ้าน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒.

อำนาจให้กับประชาชน (Empowerment) การพัฒนาความสามารถและศักยภาพให้กับผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนข้ามพื้นที่ และการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองในชีวิตประจำวันของผู้คนที่ตื่นตัวต่อการพัฒนาตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และจากประสบการณ์ที่ก้าวหน้าของพวกเขาทั้งตนเอง^{๓๓}

สรุปได้ว่า สภาองค์กรชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ท้องถิ่น เกิดผู้นำตามธรรมชาติที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เป็นสภาพที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจ ไม่ขัดแย้งกับใคร เป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่เริ่มต้น เป็นการรวมเอาทุกมิติทั้งเศรษฐกิจวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย การศึกษาและสิ่งแวดล้อม จัดทำเป็นแผนในระดับท้องถิ่นเพื่อให้อิทธิพลชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมดีขึ้น

๒.๒.๓ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกฎหมายที่เกิดจากความร่วมมือของ ขบวนการองค์กรชุมชนและหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกันให้มีกฎหมายเป็นเครื่องมือของการรองรับสภาพและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นให้มีความสามารถในการจัดการตนเองเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง ทรัพยากรทางธรรมชาติ ตลอดจนสิทธิ เสรีภาพของชุมชนบนพื้นฐานของความเป็นธรรมชาติ และวัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นกระบวนการพัฒนาที่ใช้พื้นที่ตำบลเป็นตัวตั้งให้ชุมชนเป็นแกนหลัก แต่ประสานความร่วมมือหลายฝ่ายและบูรณาการงานทุกอย่างเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการพัฒนาแบบใหม่ที่ให้ชุมชนเป็นเจ้าของการพัฒนา

เหตุผลความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ด้วยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโนเวศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของสังคมถูกทำลายจนเสื่อมโทรม เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศและสร้างระบอบประชาธิปไตย ระบบธรรมาภิบาลซึ่งรับธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

^{๓๓} รัชณี ประดับ, “สภาองค์กรชุมชน: การเมืองใหม่และการท้าทายต่อกลุ่มอำนาจ ในท้องถิ่น”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๖): หน้า ๑๑๓-๑๒๘.

ไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น จึงเห็นสมควรส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นในการประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้

การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล

ในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนนั้นเป็นไปตามความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชุมชน และความเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง สภาองค์กรชุมชนไว้ในลักษณะให้เป็นไปตามความพร้อมของชุมชนโดยผู้แทนชุมชนท้องถิ่น ชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม และผู้แทนชุมชนอื่นซึ่งมีการจดทะเบียนการจดทะเบียนไว้แล้วตามกฎหมาย อาจประชุมกันปรึกษา กันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นสภาหนึ่งเพื่อปฏิบัติการกิจการตามพระราชบัญญัตินี้ได้ ทั้งนี้ การได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน และการได้มาซึ่งผู้แทนชุมชนอื่น ในตำบลให้เป็นไปตามที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้าน หรือผู้นำชุมชนอื่นในตำบลแล้วแต่ละกรณี ปรึกษาหารือกัน โดยให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านหมู่บ้านละสี่คนและผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลชุมชนละสองคน และในการประชุมปรึกษากันต้องมีผู้แทนชุมชนประเภทต่างๆ มาร่วมกันไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบของผู้แทนชุมชนทุกประเภทจึงจะเป็น องค์ประชุม และต้องเห็นสอดคล้องต้องกันให้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบ ของจำนวนผู้แทนชุมชนทุกประเภท ดังนี้ เมื่อมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนขึ้นแล้วจะมีโครงสร้างเป็นไปตามมาตรา ๖ ซึ่งประกอบเป็น ๒ ส่วน คือ สมาชิกซึ่งเป็นผู้แทน และสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

๑. สมาชิกซึ่งเป็นผู้แทน เป็นผู้แทนจากชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในหมู่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลที่ได้รับการคัดเลือกและที่จำนวนตามที่ประชุม ตามมาตรา ๕ กำหนด

๒. สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกตาม (๑) ทั้งนี้ มาตรา ๗ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนไว้ ดังนี้

๑) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำหรือมีชื่อในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นเวลา ติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีจนถึงวันคัดเลือก

๒) ไม่เป็นหรือเคยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกหรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีตำแหน่งหรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหนึ่งปีก่อนวันคัดเลือก

๓) ไม่เคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกหรือผู้บริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวัน คัดเลือก

๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้ กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ยังได้บัญญัติข้อห้ามสำหรับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล ไว้ในมาตรา ๑๒ กล่าวคือ

สมาชิกต้องไม่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนการหาเสียงเลือกตั้งของ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สมาชิกหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและศีลธรรม ไม่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ห้ามมิให้ผู้ที่มีสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ครบหนึ่งปีเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน

จากการกำหนดคุณสมบัติของ สภาองค์กรชุมชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สภาองค์กรชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีแนวคิดที่สอดคล้องกันจัดตั้งสภาองค์กรองค์กรชุมชน เพื่อการจัดการตนเองในรูปแบบของสภาองค์กรชุมชน เป็นองค์กรภาคประชาชนและแยกตัวออกจากฝ่ายการเมือง

๒.๒.๔ แนวทางการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการใช้ศักยภาพ หรือความสามารถที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงเพื่อพัฒนาชุมชน มีกระบวนการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นภายในชุมชนของตนเอง โดยการกระทำร่วมกันในการเรียนรู้ ร่วมคิด และตัดสินใจ ร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหา หรือวิธิตพัฒนาชุมชนของตนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ ในการจัดการตนเองมีขั้นตอน^{๓๔} ดังนี้

^{๓๔} โกวิท พวงงาม, **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙๓-๒๙๕.

(๑) การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน

การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อจัดตั้งองค์กรในการช่วยเหลือตนเองของชาวบ้าน (Self Help Organization) ในฐานะเป็นสถาบัน “องค์กรชุมชน” เป็นการประสานงานเพื่อเป้าหมาย ที่จะปรับปรุงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มประชาชนที่เสียเปรียบในสังคม มีระบบการจัดการที่สมาชิกในชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ พัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมหรือพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีลักษณะสำคัญขององค์กร ๗ ประการ^{๓๕} ได้แก่

๑. สามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

๒. สมาชิกองค์กรมีส่วนร่วม (Participation) ในกิจกรรมต่างๆขององค์กรอย่างมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และอย่างมีจิตสำนึกร่วมกัน

๓. องค์กรมีผู้นำที่ดีสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม

๔. องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง

๕. องค์กรสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆภายในชุมชนและสภาพแวดล้อมพื้นฐานขององค์กรให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ได้

๖. องค์กรมีการปรับตัวที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รักษาความมั่นคง และพัฒนาองค์กรให้เจริญต่อไปได้

การแบ่งกลุ่มขององค์กรชุมชน แบ่งออกเป็น ๗ ด้าน^{๓๖} ดังนี้

๑. องค์กรด้านเศรษฐกิจ เป็นการรวมตัวกันในทางเกษตรสหกรณ์ ออมทรัพย์ กองทุนรวมตัวกันเป็นลักษณะของกลุ่มอาชีพ และงานด้านการบริการ ได้แก่

- กลุ่มเกษตร เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน ประมง ปลุกหม่อน เลี้ยงไหม เป็นต้น
- กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มจักสาน ทำขนม กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำไวน์ เป็นต้น
- กลุ่มบริการ เช่น กิจการด้านคมนาคม นันทนาการท่องเที่ยว เป็นต้น

๒. องค์กรด้านสังคม เป็นองค์กรที่มีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาชุมชน การรวมตัวกันในทางสาธารณสุข การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา การพัฒนาสงเคราะห์คนพิการ การพัฒนาเด็ก เยาวชน

^{๓๕} สีน สือสวน, ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียน ชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๓.

^{๓๖} โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, หน้า ๒๙๙-๓๐๐.

สตรีและผู้สูงอายุ การพัฒนาแรงงาน การคุ้มครองผู้บริโภคและองค์กรสาธารณกุศล เช่น อาสาสมัครชุมชน อสม. กลุ่มสหภาพแรงงาน เป็นต้น

๓. องค์กรด้านทรัพยากร เป็นการรวมตัวกันเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ป่าไม้ แหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๔. องค์กรด้านผู้ทรงคุณวุฒิเป็นการรวมตัวกันทางวิชาการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

๕. องค์กรด้านท้องถิ่น เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. อบจ เป็นต้น

๖. องค์กรพัฒนาชุมชน เช่น กลุ่ม NGOs

๗. องค์กรที่รวมตัวในรูปแบบสมาคม ชมรม สโมสร สมาพันธ์ เช่น สมาคมหอการค้าจังหวัด ชมรมศิษย์เก่า สภากาชาดจังหวัด เป็นต้น

(๒) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่น

การเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่นเพื่อสามารถนำไปดำเนินการจัดการทรัพยากรชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในชุมชนจึงมีความสำคัญและเหมาะกับยุคโลกาภิวัตน์ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องมีการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

เดวิด แมทเธว^{๓๓๓} ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้และผ่านการแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชนว่า ทำให้เรารู้ในสิ่งที่เราไม่รู้ จึงต้องมีการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่น โดยมีลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทำ เพื่อเป็น และเพื่อการอยู่ร่วมกัน เมื่อเรียนรู้แล้วนำมาปฏิบัติผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นพิธีกรรม ประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนมีเงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมโดยรวมและการตระหนักรู้จากจิตสำนึกของคนในชุมชน ในการรับรู้ เข้าใจในปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน และบทบาทของนักวิชาการ นักพัฒนามีส่วนช่วยในการสนับสนุนการเรียนรู้ นั้น โดยมีกลไกในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนในลักษณะ “ทุนทางปัญญา” และ “คลังข้อมูลความรู้”^{๓๓๔} มีการผสมผสานความคิด ความรู้ และการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการใช้ “ทุกข์” หรือ “ปัญหา”เป็นตัวตั้ง การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา มุ่งการทำงานร่วมกันโดยการพัฒนาความคิดของคนในชุมชน สร้างความรู้และวิธีการใหม่ๆ เน้นการจัดการความรู้โดยการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชนของตน และจัดการความรู้ด้วย

^{๓๓๓} Mathew, David, Element of A Strong Civic Society and Healthy Public Life, (n.p.: The Kettering Foundation. (Memio), 1996.

^{๓๓๔} สุทธิชัย อาภากร (อบอุ้น). พระมหา, นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา. (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

“การประเมิน” “ผลิตซ้ำ” “ทำใหม่”^{๓๙} และส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง กลไกการจัดการเรียนรู้ของชุมชนนั้นต้องมีความหลากหลายและขยายวงกว้างออกไป โดยการสร้างเครือข่ายและมีการจัดการที่เชื่อมโยงกันและมีการสืบทอดความรู้ของชุมชน^{๔๐}

(๓) ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการจัดการตนเอง

การที่คนหรือกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน สิ่งที่ปรากฏชัดเจนของความเป็นชุมชนเดียวกันเพราะมีความสัมพันธ์กัน มีประเพณี วัฒนธรรมเดียวกัน รู้สึกของความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีจิตสำนึกที่จะปกป้องรักษาชุมชนร่วมกัน แนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นมีพื้นฐานความเป็นมนุษย์ที่มีความสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและคุณธรรม ดังนั้น การที่ชุมชนจะสามารถจัดการตนเองได้นั้นชุมชนต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนและชุมชนว่าสามารถจัดการตนเองได้

การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของส่วนรวมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนนั้นประกอบไปด้วย ๔ ประเด็น ^{๔๑} ได้แก่

๑. ความรู้สึกของความเป็นชุมชน (Sense of Community) เป็นการเชื่อมโยงของสมาชิกในชุมชน ด้วยระบบ คุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม และวิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน
๒. คำมั่นสัญญา (Commitment) เป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกด้วยความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรมของชุมชน
๓. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา (Ability of Solve Problems) เป็นการนำไปสู่การปฏิบัติจริง
๔. การเข้าถึงทรัพยากร (Access to Resource) หมายถึงการเข้าถึงฐานทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ มนุษย์ และกายภาพ

การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองของชุมชนโดยมีวิธีการดำเนินงาน^{๔๒} ดังนี้

๑. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการวางแผนชุมชนและการดำเนินงานพัฒนาชุมชน
๒. การสร้างพลังอำนาจโดยชุมชนเป็นเจ้าของกิจการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเอง

^{๓๙} สุทธิชัย อากาศโร (อบอุ้น). พระมหา, นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา, หน้า ๑๐๖.

^{๔๐} โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, หน้า ๓๔๗.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๑.

^{๔๒} มนตรี กรรพุมมาลย์ และศิริณา กรรพุมมาลย์ . “พลวัตการพัฒนาชุมชนในอนาคต: มุมมองจากตะวันตก”, วารสารพัฒนาสังคมและชุมชนในอนาคต ภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๑): หน้า ๖๘ -๗๐.

๓. การสร้างความร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่างๆทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
๔. การขยายขอบเขตกิจกรรมของชุมชนให้กว้างขึ้นและครอบคลุมประเด็นต่างๆ
๕. การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูล ชุมชนทราบ และเรียนรู้ข้อมูลการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานของภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา
๖. การพัฒนากิจกรรมพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการทำงานเพื่อพัฒนาอย่างรอบด้าน

(๔) การจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

การจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเป็นการใช้สิทธิของชุมชนในการจัดการฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนใช้ในการดำรงชีพร่วมกัน โดยชุมชนได้สร้างข้อตกลง กฎเกณฑ์ กติกา และการปฏิบัติต่อทรัพยากรทางธรรมชาติในแต่ละประเภทเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ชุมชนมีสิทธิในการจัดการกับฐานทรัพยากรของตนเอง ใน ๒ ส่วน^{๔๓} ได้แก่

๑. สิทธิภายในชุมชน เป็นการจัดการความสัมพันธ์ต่อการใช้ทรัพยากรของสมาชิกภายในชุมชน เช่นการจัดการน้ำ การดูแลรักษาป่า

๒. สิทธิภายนอก เป็นการอ้างสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ และดำเนินการปกป้องฐานทรัพยากรไม่ให้ภายนอกเข้ามาทำลาย

แนวทางการจัดการทรัพยากรชุมชน ^{๔๔} ได้แก่

๑. การจัดการทรัพยากรในเชิงอรรถประโยชน์ เน้นความเข้าใจในระบบนิเวศธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๒. การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติในเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่พยายามเข้าใจการอยู่ร่วมกันของทั้งระบบสังคมและระบบนิเวศทางวัฒนธรรม โดยมีจิตสำนึกทางวัฒนธรรมและความมีเหตุมีผลของแต่ละชุมชนท้องถิ่น

๓. การจัดการทรัพยากรในเชิงสถาบัน โดยในแต่ละชุมชนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ทั้งในลักษณะทางกายภาพของทรัพยากร ลักษณะทางเศรษฐกิจและลักษณะทางสังคม รวมไปถึงการตัดสินใจขององค์กรชุมชน โดยประเมินจากเป้าหมายการใช้ทรัพยากรในด้านความยั่งยืน ด้านความเสมอภาค และด้านความมั่นคงของวิถีชีวิตชุมชน

^{๔๓} ประภาส ปิ่นตบแต่ง, สถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนกับฐานทรัพยากรในสถานการณ์สากล ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๔๔} อานันท์ กาญจนพันธุ์, “ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิถีคิด” ใน *รวมบทความทางประวัติศาสตร์*, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย มนทิรา วงศ์ขุ่ม, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๓): หน้า ๕-๒๔.

๔. การจัดการทรัพยากรในเชิงความสัมพันธ์ของอำนาจ จากพื้นฐานความคิดที่ว่า ระบบนิเวศทางธรรมชาติ และระบบสังคมของมนุษย์นั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้มีความข้องเกี่ยวกับ และเป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกัน เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคมที่มีความขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากร และการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากร จึงเน้นเกี่ยวกับอำนาจและสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรทั้งเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติการจริงในชุมชน

การรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชนให้ยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องสามารถใช้ประโยชน์จัดการ ดูแล รักษา และสามารถปกป้องการถูกทำลายได้ดีกว่าภาครัฐ ชุมชนสามารถวางแผน ออกกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ การจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อและวัฒนธรรมชุมชน สามารถกำหนดทางเลือก และตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เข้ามาในชุมชนได้^{๔๕}

สภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้ว ควรมีแนวทางการดำเนินการ^{๔๖} ดังนี้

๑) สร้างความเข้าใจใหญ่คนในพื้นที่ที่มีสภาองค์กรชุมชนตำบล ให้เข้าใจวาสาภาพ เปน “สภาพที่กินได้” เกี่ยวของกับชีวิตของคนในชุมชน เปน “สภาแบบชาวบ้าน” ที่มีรูปแบบที่เรียบง่าย โดยสนับสนุนการประชุมปรึกษาหารือและการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

๒) พัฒนาข้อมูลและระบบข้อมูลสภาองค์กรชุมชนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กลุ่ม/องค์กร และการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงและไขขอมูลในการสนับสนุนการพัฒนากรมองคร समाชิกและจัดทำแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนทุกระดับ และติดตามงานพัฒนาของหน่วยงานภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรุคความเข้าใจงานพัฒนาทองที่/ทองถิ่น และแจงตอคนในชุมชนและสาธารณณะ

๓) พัฒนาแกนนำสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และสนับสนุนคนรุนใหม่ ใหญ่เป็นแกนหลักในการเสริมสรางความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยเสริมสรางความรุคพัฒนาทักษะการจัดการและการพัฒนากรมองครเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนทองถิ่น

๔) ไขการจัดทำแผนชุมชน สรางการเรียนรุเรื่องราวของชุมชน แกไขปัญหาและไขขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาพื้นที่และทองถิ่น และสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตำบลเปนกลไกหลักที่รับฟงและสะทอนปัญหาในชุมชนใดทุกเรื่อง

^{๔๕} วิฑูรย์ เลียนจำรุญ และคณะ, สิทธิชุมชนในทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาทองถิ่น. (กรมพมทานคร: สำนักรงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า๘-๙.

^{๔๖} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมหาชน), คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน ตำบล, หน้า ๙-๑๐.

๕) กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ทุกฝ่ายนำไปใช้ร่วมกัน และสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ในระยะสั้นที่คนในชุมชนพอใจและมีผลงานต่อเนื่องที่นำไปขยายผลได้และวางกติกาการดำเนินงานสภาองค์กรชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

๖) รายงานปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในตำบลอันเนื่องมาจากการดำเนินงานของภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจัดทำรายงานประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบล สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบ

๗) ขยายฐานสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ครอบคลุมเรื่องราวในชุมชน โดยประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ใหลกลุ่ม/ชุมชนที่มีการดำเนินงานในพื้นที่มาจดแจ้งและเขารวมเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน และใช้ระบบการสื่อสารที่มีพลัง เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว ฯลฯ เป็นเครื่องมือในการประสานและสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนในสังคมทั้งท้องถิ่นและทองที่

๘) เชื่อมโยงและยกระดับการทำงานของสภาองค์กรชุมชน โดยประสานแผนการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด

๙) ใหลเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลนำเสนอปัญหาและงานพัฒนาดานต่างๆ ของชุมชน และประสานเชื่อมโยงการทำงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น

๑๐) พัฒนาพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีคุณภาพ มีรูปธรรมงานพัฒนาที่เข้มแข็ง เพื่อถอดองค์ความรู้และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้งานพัฒนาที่มีภาคประชาชนและองค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก

สรุป สภาองค์กรชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีความพร้อมโดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงเพื่อพัฒนาชุมชน โดยการเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่นเพื่อสามารถนำไปดำเนินการจัดการทรัพยากรชุมชนได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economy Development Concept)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในที่นี้หมายถึงแนวทางในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่น จากลักษณะที่สังคมเคยเป็นอยู่ให้ก้าวไปสู่ที่ควรจะเป็นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต่างมีรากฐานการพัฒนาทางความคิดที่แตกต่างกันทั้งด้านความเชื่อ พื้นฐานของนักคิดแต่ละยุคสมัย และมีความเหมาะสมของสถานการณ์ภายใต้บริบทการพัฒนาที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีความทันสมัย ทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งพาและทฤษฎีทางเลือกอื่นๆ ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นความต้องการขั้นพื้นฐานและทฤษฎีการพัฒนาแบบ

ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนามีความสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนที่มีต่อการดำเนินการในเศรษฐกิจฐานราก โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาการของนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของคำว่า “การพัฒนา”

คำว่า “พัฒนา” มีความหมายที่แตกต่างกันไปตามแนวคิด และบริบทในการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

๑) การพัฒนาตามความหมายตามรูปศัพท์

คำว่า “พัฒนา” ความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒^{๔๗} หมายถึง ความเจริญหรือทำให้เจริญ โดยรูปศัพท์การพัฒนามาจากภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆในระดับที่สามารถขยายตัวมากขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ^{๔๘}

การพัฒนาตามความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใด สิ่งหนึ่งที่เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ^{๔๙}

๒) การพัฒนาตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์

ความหมายการพัฒนาตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ^{๕๐} แนวคิดตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิม หมายถึง ความสามารถในการที่จะสร้างหรือรักษาอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในรูปแบบการวัดผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เป็นการมุ่งเน้นการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมากกว่าอัตราการขยายตัวของประชากร โดยเชื่อว่าเมื่อใดก็ตามสัดส่วนการผลิตมวลรวมที่แท้จริงต่อหัวของประชากรสูงขึ้นจะทำให้การกินดีอยู่ดีเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ แต่แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ หลังยุค ๑๙๖๐ ได้พิจารณาปัจจัยด้านค่าครองชีพ ความเหลื่อมล้ำใน

^{๔๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๔๘} ปกรณ์ ปรียากร, ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^{๔๙} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒.

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๓.

ด้านรายได้ และอัตราการว่างงาน รวมไปถึงคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม เช่น การมีอายุขัยของประชากรที่ยาวขึ้น และมีความสุข การมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต การได้รับการศึกษาที่ดี และเท่าเทียมเสมอภาค การเข้าถึงการบริการสาธารณสุข สาธารณูปโภค รวมทั้งการมีภาวะโภชนาการที่ดี ซึ่งหมายรวมว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่ตนเอง^{๕๑}

๓) การพัฒนาตามความหมายตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนามาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุ โดยเสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่าการพัฒนา คือ การทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การตัด หรือ ทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือ ตัดผม มีความหมายว่า รก เช่น นุสยา โลกวตมโน แปลว่า อย่าเป็นคนรกโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความสุขจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือเสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหา หรือ เสื่อมลง ไม่ใช่การพัฒนาแต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา^{๕๒} กล่าวได้ว่า การพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุข มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายด้านการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น^{๕๓} การพัฒนาในตนเอง เป็นการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไข สร้างสรรค์เกี่ยวกับตนเอง เพื่อนำไปสู่ความดีงาม ความเจริญในตนเอง โดยมีความมุ่งหมายสูงสุด คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการมีความสุข^{๕๔}

^{๕๑} อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ, “แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ”, ในประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนากการเกษตรหน่วยที่ ๔, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖).

^{๕๒} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (ม.ป.ท.: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๐), หน้า ๑๖-๑๘.

^{๕๓} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๔.

^{๕๔} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), หน้า ๘๑.

๔) การพัฒนาตามความหมายทางสังคมวิทยา

การพัฒนาทางสังคมวิทยาเป็นการพิจารณาถึงเป้าหมายและกระบวนการที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เป็นผู้ซึ่งสร้างสรรค์และมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามทิศทางที่ตนต้องการ และยังเป็นผู้รับรู้ผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย ทั้งในด้านที่พึงประสงค์และด้านที่ไม่พึงประสงค์ จากการทำมนุษย์มีชีวิต จิตใจ และมีพฤติกรรม การถูกกระทบจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวมีอิทธิพลต่อการจัดระบบจัดกติกา เพื่อปกป้อง คุ้มครองคนในสังคมมิให้มีการไต่เปรียบ เสียเปรียบและความเหลื่อมล้ำของการดำรงชีพ ในลักษณะที่ผู้ด้อยโอกาสในสังคมที่ต้องแบกรับภาระอันเนื่องมาจากเทคนิควิธีหรือแนวทางการพัฒนา ซึ่งเป็นต้นเหตุให้คนในสังคมส่วนใหญ่ คือ กลุ่มผู้มีฐานะยากจนต้องขาดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลงไป โดยความเป็นธรรมแล้วการพัฒนาควรจะนำไปสู่สภาพสังคมที่ดีขึ้นอย่างมีคุณภาพเป็นสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพที่มีอาชีพ มีรายได้ มีหลักประกันชีวิต และเป็นสังคมที่มีจิตใจที่พัฒนาไปในทางคุณธรรมด้วย^{๕๕} การพัฒนาในทางสังคมจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในเชิงคุณภาพ กล่าวคือ การมีคุณลักษณะใหม่ๆเกิดขึ้นในสังคม อันเนื่องมาจากการประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ภายในระบบด้วยตัวเอง การพัฒนาเป็นการขยายระบบทางสังคมในแนวราบ^{๕๖}

๕) การพัฒนาตามความหมายทางด้านชุมชน

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่สมาชิกในชุมชนต้องร่วมกันดำเนิน และการได้รับผลการพัฒนาร่วมกัน การพัฒนาจึงเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และสังคมดีขึ้น^{๕๗} ดังนั้น การพัฒนาในมิติของชุมชนจึงหมายถึง กลุ่มชาวบ้าน หรือองค์กรชุมชน องค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรภาคประชาชน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในชุมชน สังคมมารวมกัน เป็นเพื่อน เป็นกลุ่มเพื่อร่วมคิด ร่วมทำการพัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชน ซึ่งมาจากแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในฐานะสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างวัฒนธรรมสถาบันทางสังคม

^{๕๕} จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, การวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓.

^{๕๖} สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การสื่อสารกับการเมือง. (กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภัณฑ แอนดพรีนติ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๗๖.

^{๕๗} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

ร่วมกัน ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนานั้นต้องอาศัยการรวมกลุ่มและการทำงานในกลุ่ม เพราะการรวมกลุ่มกันทำงานถือเป็นหัวใจของการพัฒนา ถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า “ถ้าไม่มีกลุ่มก็ไม่มีการพัฒนาเกิดขึ้น (No Group, No Development)^{๕๘}

สรุป การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจนเป็นที่น่าพอใจ หากนำไปใช้เกี่ยวกับเศรษฐกิจจะเน้นความหมายเชิงปริมาณที่มากขึ้น แนวทางพระพุทธศาสนานำไปใช้ในการพัฒนาคน และวัตถุ ที่มีใช้การขยายเพิ่มขึ้นอย่างเดียวแต่หมายถึงการลดทอนเพื่อให้เกิดความเจริญขึ้น และไม่นำความเสื่อมมาให้ภายหลังเป็นการการพัฒนาคนให้มีความสุขบนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ความหมายทางสังคมวิทยาเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันด้วยคุณธรรมนำไปสู่คุณภาพของสังคมที่มีความสงบสุข ความหมายของชุมชน เป็นการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชนอย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน

๒.๓.๒ ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ Economic Development ในความหมายดั้งเดิมนั้นหมายถึง ความสามารถของประเทศในการที่จะสร้างหรือรักษาความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในรูปแบบการวัดผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เป็นการวัดมูลค่าของผลผลิตทั้งประเทศในรอบระยะเวลา ๑ ปี ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างน้อยร้อยละ ๕-๗ หรือเป็นการวัดผลิตภัณฑ์มวลรวมที่แท้จริงต่อหัวของประชากร (Real GDP per Head หรือ GDP/Population) ทั้งนี้แนวคิดแบบดั้งเดิมนี้มุ่งเน้นการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเป็นประเด็นสำคัญ การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดสมัยใหม่ หลังยุค ค.ศ. ๑๙๖๐ เริ่มต้นจากการที่นักเศรษฐศาสตร์สังเกตว่า ในบางประเทศผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นตามเป้าหมาย แต่ระดับการครองชีพของประชาชนและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนจึงไม่ดีขึ้น ดังนั้น จึงไม่ใช่เกณฑ์การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาปัจจัยอื่นประกอบด้วย เช่น การครองชีพ ความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ และอัตราการว่างงาน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น ความหมายโดยรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจ ตามแนวคิดสมัยใหม่

^{๕๘} โกวิท วัฒนงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, หน้า ๒๙๕.

หลังยุค ค.ศ. ๑๙๖๐ คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economics Growth) พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น^{๕๙}

การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการวางรากฐานทางเศรษฐกิจที่ควรปลดปล่อยออกจากการยึดถือแต่เพียงการเจริญเติบโตที่ฟุ้งทำด้วยความอยุติธรรมทางสังคม ไปสู่ความเสมอภาคในโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนในการ “อยู่เย็น เป็นสุข และเป็นธรรม” ของทุกคนในสังคม^{๖๐} การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจความหมายของเศรษฐกิจให้ถูกต้อง “เศรษฐกิจ” แปลว่าประเสริฐที่สุด ส่วนกิจแปลว่า การงาน ดังนั้น “เศรษฐกิจแปลว่า การงานที่ประเสริฐที่สุด คือ การงานทำแล้วสนุกในการทำงานนั้นได้ผลแล้วเก็บเก็บแต่พอดี ทิ้งเหลือให้ช่วยผู้อื่น”^{๖๑} พุทธทาสภิกขุ อธิบายอีกว่า ระบบเศรษฐกิจที่ยอดเยียมที่สุดที่จะช่วยโลกได้ ต้องเป็นระบบที่ประกอบด้วยธรรมะ กล่าวคือ “ขอให้เราเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากที่มีรากฐานอยู่บนความเห็นแก่ตัวนั้น มาเป็นรากฐานแห่งความรักผู้อื่น คือ เป็นธัมมิกสังคมนิยม แล้วโลกเราจะรอดอยู่ได้”^{๖๒}

สรุป การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การวางรากฐานความเสมอภาคในโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสร้างความยั่งยืนในการ “อยู่เย็น เป็นสุข และเป็นธรรม”

๒.๓.๓ ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องคุณภาพของประชาชนเรียกว่า “เศรษฐกิจสีเขียว” เป็นการจัดการทางระบบเศรษฐกิจใหม่ต้องตอบสนองความต้องการที่ประสานกับความสุขของสังคมโดยไม่ละเลยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลผลิตมวลรวมของชาติที่พึงอยู่ได้ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็ยังคงอยู่กับสังคมโลกต่อไป^{๖๓} ดังแผนภาพที่ ๒.๑

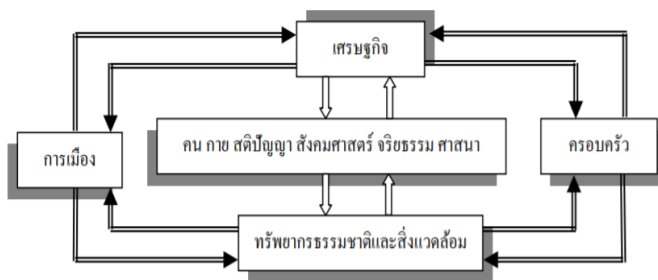
^{๕๙} อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ, แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ. ในประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหน่วยที่ ๔, หน้า ๕-๖.

^{๖๐} ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร, สังคมประชาธิปไตย, (ปฐมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๐), หน้า ๑๔๐.

^{๖๑} พุทธทาสภิกขุ, ธรรมะกับการเมือง: คำบรรยายประจำวันเสาร์ ที่ลานหินโค้ง ณ สวนโมกขพลาราม ไข ยา ภาคอาสาฬหบูชา ๒๕๑๙. (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๗).

^{๖๒} พุทธทาสภิกขุ, ธัมมิกสังคมนิยม. (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง). ๒๕๒๙.

^{๖๓} ธเนศ ศรีวิชัยลักษณ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. (เชียงใหม่: คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๖๔.

แผนภาพที่ ๒.๑ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่สอดคล้องประสานระหว่างประชากร เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความสำคัญของเศรษฐกิจสามารถอธิบายแยกเป็นประเด็นย่อย^{๖๔} ดังนี้

๑. ช่วยปรับปรุงและยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น
๒. เป็นหนทางให้ประเทศพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง
๓. ก่อให้เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของประเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาให้โลกเจริญเติบโตก้าวหน้ายิ่งขึ้น

สรุป การพัฒนาเศรษฐกิจช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม สามารถยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเกิดความรักสามัคคีของประชาชนชาวโลก

๒.๓.๔ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยทั่วไปจะใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งประเทศไทยได้รับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารประเทศจนกระทั่งมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติถึง ๑๒ ฉบับ และมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาในหลายรูปแบบ สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมาใช้ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

๑) การพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบทุนเสรีนิยม

การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy) อาศัยรูปแบบเศรษฐกิจเสรีนิยมเป็นเส้นทางจากแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ที่เน้นเชื่อในความสามารถของมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพมนุษย์

^{๖๔} อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ, แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ. ในประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหน่วยที่ ๔, หน้า ๖.

พร้อมกันนั้นแนวทางของการแสวงหาความสุขส่วนตัว การสะสมความมั่งคั่ง การบริโภคสินค้าอย่างเหลือเฟือ เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งเหล่านี้ก็เป็นรากฐานแนวคิดแบบวัตถุนิยม (Materialism) การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิต (Structural Change) จากเกษตรสู่อุตสาหกรรม ในการแสวงหาความมั่งคั่ง อัดัม สมิธ นักเศรษฐศาสตร์การเมืองชาวสกอตแลนด์ เชื่อว่ากลไกที่เป็นแกนสร้างความมีประสิทธิภาพในการผลิต (Efficiency) คือ การจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation) อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกับกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงสังคมเข้าด้วยกันที่ทำให้ธุรกิจและผลประโยชน์ผสมผสานกัน สิ่งที่สมิธค้นพบ ก็คือ “กลไกตลาด” (Market Mechanism) หรือเรียกอีกอย่างว่า “มือที่มองไม่เห็น” (Invisible Hand) นอกจากนี้ยังเป็นเศรษฐกิจที่เน้นเรื่องเงินตรามีบทบาทสำคัญ โดยถือเป็นสายเลือดหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจให้มีพลัง เป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายทางการเงินของภาครัฐเพื่อปรับดุลทางเศรษฐกิจ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) นักการเงินนิยมที่มีชื่อเสียง เป็นศาสตราจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์การเงินที่มหาวิทยาลัยชิคาโก มีแนวความคิดที่เชื่อว่าการใช้นโยบายการเงินและการคลังในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจมหภาคประกอบกันไป ฟรีดแมน ความสำคัญของเงินตราและประสิทธิผลของนโยบายการเงินในการควบคุมการขึ้นลงของภาวะเศรษฐกิจ สิ่งสำคัญที่ใช้ปรับรายได้ประชาชาติได้แก่ปริมาณเงินในมือประชาชน (Supply of Money) เศรษฐกิจทุนนิยมจึงเน้นการเกิดประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเกิดจากกลไกราคา (Price Mechanism) ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในกลไกตลาดเป็นผู้ดำเนินการ เมื่อตลาดเป็นไปอย่างเสรีผู้ที่มีประสิทธิภาพในการผลิตมากที่สุดจะเป็นผู้เสนอซื้อ ปัจจัยการผลิตในราคาสูงสุดเพื่อเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตนั้นและนำไปผลิตผลผลิตได้สูงที่สุด บนแนวทางของกลไกตลาดที่ให้กลไกราคาทำงาน จะเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย (วสันต์ ภูวภัทรพร, ออนไลน์) การประเมินศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยการวัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรวม หรือที่เรียกว่า “รายได้ประชาชาติ” ที่แสดงถึง จำนวนผลผลิตที่ผลิตออกมาได้ รายได้จากการผลิต และการกำหนดราคาค่าจ้าง^{๖๔}

อย่างไรก็ตาม มีผู้แสดงความคิดเห็นแย้งต่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมว่า “การยึดถือประสิทธิภาพในฐานะที่เป็นหลักการชั้นนำสูงสุด กลับก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม (Disparities) ทั้งในมาตรการดำรงชีวิตและสวัสดิภาพทางวัตถุเพราะฉะนั้น ส่วนผสมระหว่างสิทธิแห่งความเท่าเทียมกันทางการเมือง กับสถานภาพแห่งความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่าง

^{๖๔} มนตรี โสคติยานุรักษ์, เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์:ทฤษฎีและนโยบาย, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

หลักการทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยกับหลักการทางเศรษฐกิจของระบบทุนนิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^{๖๖}และศาสตราจารย์กฤษ เพิ่มทันจิตต์ แห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อระบบทุนนิยมว่า^{๖๗}

๑. ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่มีกลไกที่เป็นกบฏในการทำลายตนเอง (self-destructive mechanism) คือ การแก่งกำไรจนเกินควร

๒. ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่สร้างจากคนกลุ่มน้อย และเพื่อคนกลุ่มน้อยก่อน จึงเกื้อกูลคนกลุ่มน้อยที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยี โดยเฉพาะกลุ่มนายทุนที่สามารถเข้าถึง หรือครอบงำอำนาจรัฐ จึงทำให้เกิดความลำเอียงของการกระจายผลประโยชน์ไปสู่คนกลุ่มน้อยก่อน

๓. เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งให้คนเพียงส่วนน้อยมากกว่านำไปใช้เพื่อเอื้อประโยชน์ให้มวลมนุษย

วิทยาการด้านการพัฒนาต่างๆถูกนำมาใช้ในระบบทุนนิยม เพื่อการพัฒนาคนและองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การอยู่รอดและการได้กำไรของกลุ่มนายทุนเพื่อนำไปใช้สู่ความอยู่รอดและความมั่งคั่งให้กับกลุ่มนายทุน ภายใต้เกณฑ์วัดที่ว่าด้วยประสิทธิภาพผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต และกระบวนการสะสมทุนได้รับส่วนแบ่งไปตามงานที่ทำเท่านั้นผนวกกับแรงจูงใจต่างๆ แนวทางการบริหารเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมารับใช้ชนชั้นนายทุนนั่นเอง^{๖๘}

๒) การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงนิเวศ

การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงนิเวศ เริ่มมาจากแนวคิดทฤษฎีของคูซเน็ตส์ (Kuznets, 1955: pp. 1-28)^{๖๙} ที่ถูกนำเสนอครั้งแรกใน The American Economic Review เรื่อง Economic Growth and Income Inequality โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ต่อหัวกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร โดยการนำข้อมูลของประเทศพัฒนาแล้ว อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวและรายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น

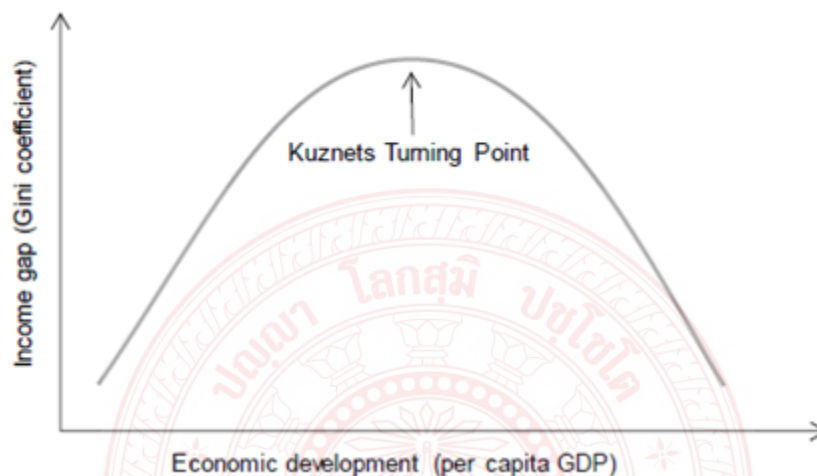
^{๖๖} Arthur Okun, *Equality and Efficiency: The Big Trade off*, (Washington D.C.: The Brookings Institution, 1975).

^{๖๗} กฤษ เพิ่มทันจิตต์, *การแสวงหาแนวทางการบริหารภายใต้กระบวนวิधिพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร: ทวีวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙-๗๐.

^{๖๙} Kuznets, S. "Economic Growth and Income Inequality". *The American Economic Review*. vol. 49, no.1, (1955): pp. 1-28.

ในระยะแรก จะส่งผลให้การกระจายรายได้ ซึ่งวัดโดยสัมประสิทธิ์จินิ (Gini Coefficient) มีความเหลื่อมล้ำมากขึ้นอย่างไรก็ตามเมื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวไปถึงจุดหนึ่ง กลับพบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีแนวโน้มลดลง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีจุดวกกลับ (turning point) เส้นกราฟมีลักษณะคล้ายรูปประฆังคว่ำ (U-shaped Curve) และเรียกเส้นโค้งนี้ว่า Kuznets Curve หรือ เส้นโค้งของคุซเน็ตส์ ดังแสดงแผนภาพที่ ๒.๒

แผนภาพที่ ๒.๒ เส้นโค้งของคุซเน็ตส์

แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมกับรายได้ต่อหัว ซึ่งเป็นตัวแทนของการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั่นเอง ได้มีการอธิบายโดยอาศัยแนวคิดดั้งเดิมของคุซเน็ตส์ กล่าวคือเมื่อระดับการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ ภาคการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นภาคเกษตรกรรม หรือ ก่อนอุตสาหกรรม (pre-industrial economic) ระดับความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม (environmental degradation) จะอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากทรัพยากรที่ถูกใช้ไปยังไม่มาก และจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามระดับรายได้ที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาประเทศย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ทั้งในรูปของการผลิตและการบริโภคซึ่งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอาจจะอยู่ในรูปของการใช้บริโภคโดยตรง การนำมาใช้ประกอบปัจจัยการผลิตอื่นๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมยังเป็นแหล่งรองรับของเสียจากกระบวนการผลิต การแปรรูป หรือการบริโภคโดยตรงของมนุษย์^{๗๐}

^{๗๐} อรรถพรณ ฒ บางช้าง-ศรีเสาวลักษณ์และคณะ, โครงการการเรียกค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมทางทะเล และชายฝั่ง, (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ๒๕๕๔).

ดังนั้น จึงมีการตระหนักถึงการนำทรัพยากรทางธรรมมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจอย่างรู้คุณค่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยคณะกรรมการนักธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมโลก (WORLD BUSINESS COUNCIL FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (WBCSD)) ซึ่งเป็นกลุ่มบริษัทชั้นนำระหว่างประเทศกว่า ๑๒๐ บริษัทที่มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัจจุบันคำนี้ได้เป็นที่ยอมรับและนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นเครื่องมือการจัดการให้การพัฒนาที่มีศักยภาพในการแข่งขันควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกล่าวถึงการที่มนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ แต่ก็ได้รับการตอบโต้จากผลการกระทำนั้นจากธรรมชาติที่น้อยครั้ง และหลายผลตอบแทนที่ได้มาตอนแรกจนหมดสิ้น^{๗๑}

ระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง ประชาคมของสิ่งมีชีวิตที่มีความพึ่งพาต่อกัน มนุษย์ไม่อาจพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไปได้ด้วยดี ถ้ามนุษย์ไม่เข้าใจและไม่รู้จักบริหารจัดการระบบนิเวศให้อยู่ได้ยาวนานหรือยั่งยืน นักเศรษฐศาสตร์จัดทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) เป็นแหล่งอาหารและวัตถุดิบ การสร้างความสมดุลระหว่างกัน การก่อเกิดวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามทุนทางธรรมชาติมีขีดจำกัดและมีต้นทุนทางสังคม (Social Cost) จึงต้องใช้โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ (Ecological Sustainability) ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างคงทนต่อเนื่องยาวนานถึงยุคนรุ่นต่อไป โดยหลักการของเศรษฐศาสตร์แนวระบบนิเวศ คือ การจัดสรรทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่วนรวม เป็นแนวคิดที่แตกต่างจากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมอุตสาหกรรมที่สนใจเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมมากกว่าการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆอย่างเป็นธรรม^{๗๒}

WBCSD ได้กำหนดแนวทางที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานด้านนิเวศเศรษฐกิจไว้ ๗ ประการ คือ

๑. ลดการใช้ทรัพยากร หรือวัตถุดิบ (วัสดุ) ในการผลิตและการบริการ
๒. ลดการใช้พลังงานในการผลิตและการบริการ
๓. ลดการปลดปล่อยสารพิษ
๔. เสริมสร้างศักยภาพการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่
๕. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่หมุนเวียนได้
๖. เพิ่มอายุของผลิตภัณฑ์

^{๗๑} วิทยากร เชียงกุล, สารานุกรมและคนสำคัญของโลก. (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๖), หน้า ๖๗.

^{๗๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘-๖๙.

๗. เพิ่มระดับการให้บริการแก่ผลิตภัณฑ์และเสริมสร้างธุรกิจบริการ

ขนาดของเศรษฐกิจ (Scale) หมายถึง ขนาดการใช้สอยทรัพยากรในระบบนิเวศ โดยอาจจะวัดเชิงปริมาณจากจำนวนประชากรคูณด้วยการบริโภคต่อหัว โดยขนาดของเศรษฐกิจนั้นสัมพันธ์กับความสามารถทางธรรมชาติของระบบนิเวศ ได้แก่

- ๑) การรื้อฟื้นทดแทนขึ้นใหม่ (Regenerate)
- ๒) การดูดซับ (Absorb) ของเสียที่เกิดจากการผลิต การบริโภคของมนุษย์

หลักการของเศรษฐศาสตร์แนวระบบนิเวศ มีเป้าหมายคือ

๑. การรักษาขนาดทางเศรษฐกิจที่จะพัฒนาได้อย่างยั่งยืน
๒. การจัดสรรการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
๓. การกระจายผลผลิตและบริการอย่างเป็นธรรม

การนำหลักการของนิเวศเศรษฐกิจมาใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่องจะทำให้เรามีทางออกสำคัญมากขึ้นในการใช้ทรัพยากรเกิดความเป็นธรรม และลดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม สังคม ที่สำคัญ คือ มีการตรวจ ติดตามโดยใช้ตัวชี้วัดที่เหมาะสม มีวิธีการสื่อสารและการทำงานที่เป็นวิทยาศาสตร์และเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนผู้มีสิทธิ์ในการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในฐานะเจ้าของประเทศ ได้ร่วมตัดสินใจว่าประโยชน์ของทรัพยากรที่ได้จากการผลิตเพื่อสนองตอบทุกคนในสังคมนั้น สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของเรามากน้อยเพียงไร ด้วยการสร้างตัวชี้วัดเชิงนิเวศเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของเรา ที่มีเหลืออยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั่นเอง^{๗๓}

๓) การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพุทธ

แนวความคิดพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพุทธ มีความคิดในแนวทางเดียวกันกับเศรษฐกิจระบบนิเวศ พุทธเศรษฐศาสตร์เป็นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยยึดหลักทางสายกลางและเป็นไปตามกฎธรรมชาติ เพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ระบบเศรษฐศาสตร์แบบทุนนิยมว่าเป็นแนวทางทางวิทยาศาสตร์ที่เป็น objective คือ มองอะไรก็ตามสภาวะวิสัย ไม่เอาคุณค่าความรู้สึกทางจิตใจเข้าไปปะปน

^{๗๓} ไชยยศ บุญญากิจ และพิรพร พลະพลีวัลย์, “ประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ (ECO-EFFICIENCY)”, <http://ptech.pod.go.th/p2eco-iff-article-view.php?aid=88>, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

เศรษฐศาสตร์ไม่พิจารณาคุณค่าใดๆว่า สิ้นค่านั้น หรือการกระทำนั้น การผลิต การบริโภค หรือการซื้อขายนั้น จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์หรือโทษอะไรขึ้นหรือไม่^{๗๔}

จากแนวคิดการพัฒนาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมกระแสหลักที่ใช้กฎ กติกา ตลอดจนแรงจูงใจต่างๆ เพื่อควบคุมและเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของคน ถึงแม้จะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นแต่ยังไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา สิ่งที่ขาดหายไป คือ การพัฒนาจิตใจ ซึ่งภูมิปัญญาตะวันออก โดยเฉพาะแนวพุทธมองว่า มนุษย์แก้ไขได้ สามารถพัฒนาได้ ทำให้ความโลภลดลง^{๗๕}

อย่างไรก็ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาเห็นตรงกับเศรษฐศาสตร์อย่างหนึ่งว่า มนุษย์มีความต้องการไม่จำกัดหรือไม่สิ้นสุดพุทธศาสนาพูดถึงธรรมชาติของมนุษย์ อย่างน้อยที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์จะพึงเข้าใจ ๒ ประการ “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมองว่า เราควรใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีแต่จะหมดไป และไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ด้วยความรู้สึกเคารพ ความไม่อยากเบียดเบียน และใช้ในเฉพาะที่จำเป็นจริงๆ ตระหนักถึงการเก็บรักษาไว้เพื่อคนรุ่นลูกรุ่นหลาน” เศรษฐศาสตร์แนวพุทธมุ่งเน้นความเรียบง่ายและการไม่เอาเปรียบ ไม่เบียดเบียน การหาทางให้มนุษย์มีความพอใจในระดับสูง ด้วยการเลือกรูปแบบการบริโภคให้เหมาะสมที่สุด โดยใช้วิธีการผลิตที่ลงแรงและใช้ทรัพยากรที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้^{๗๖}

ในเรื่องการบริโภคเกินความจำเป็น (Overconsumption) มีส่วนมาจากระบบการพัฒนาบริโภคนิยม (Consumerism) ที่เป็นกำลังแรงขับเคลื่อนสำคัญที่กระตุ้นให้มนุษย์เกิดการบริโภคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีคำกล่าวที่โด่งดังของท่านมหาตมะคานธีว่า โลกใบนี้มีเพียงพอสำหรับความจำเป็นสำหรับทุกคน แต่ไม่เพียงพอต่อความโลภอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในใจคน (“The World has enough for everyone’s need but not enough for everyone’s greed”) นอกจากนี้ในพุทธพจน์มีว่า “นตถิ ตณหาสมา นที” แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี ซึ่งกล่าวถึงการที่มนุษย์มีความโลภเกินความต้องการ ที่เกินขอบเขต โดยถ้ามนุษย์ยังดำเนินเช่นนี้แนวทางใดก็คงไม่อาจแก้ไขปัญหาได้^{๗๗}

^{๗๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ, (นครปฐม: จ.เจริญ อินเตอร์พรีน, ๒๕๕๗).

^{๗๕} สุธาวัลย์ เสถียรไทย, การพัฒนาแนวพุทธกับเศรษฐกิจสีเขียว, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖.

^{๗๖} วิทยากร เชียงกุล, The Soul of Mahatma Gandhi มหาตมะคานธี, (กรุงเทพมหานคร: สายธาร, ๒๕๕๓).

^{๗๗} สุธาวัลย์ เสถียรไทย, การพัฒนาแนวพุทธกับเศรษฐกิจสีเขียว, หน้า ๑๖.

กรอบแนวคิดวิถีพุทธ ได้กล่าวถึง ระบบธรรมชาติที่เป็นไปตามหลักอิทธิปัจจัยตา คือ ไม่มีอะไร เป็นศูนย์กลางของอะไร เช่น มนุษย์ไม่เป็นศูนย์กลางของธรรมชาติ ทุกสรรพสิ่งมีความเกี่ยวเนื่องกัน และเป็นปัจจัยอาศัยซึ่งกันและกัน แต่มนุษย์ยังเป็นปุถุชนที่ยังมองไม่เห็นความจริงในข้อนี้ กลับคิดว่าตนเอง เป็นศูนย์กลางของระบบ โดยมีธรรมชาติเป็นเพียงปัจจัยเพื่อตอบสนองความต้องการของตน โดยมนุษย์ เป็นผู้ควบคุมผ่านการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสำหรับผลิตสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อตอบสนองความต้องการของตน และมีการคิดค้นระบบการทำมาหากินรวมทั้งกรอบระเบียบของกสน อยู่ร่วมกันภายในสังคมผ่านกลไกเชิงสถาบัน เช่น การมีกฎหมายและองค์กรเพื่อควบคุมมนุษย์ด้วยกัน เอง^{๗๘}

การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางพุทธศาสนาจึงต้องแก่ที่มนุษย์ โดยจำแนกเป็น ๒ ขั้นตอน ยั่งยืน ^{๗๙}คือ

๑) การพัฒนาคนโดยพัฒนาตัวคนที่เป็นปัจจัยตัวกระทำซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ตัวคน เต็มทั้งระบบ คือ ครอบทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาและ

๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเอาคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลาง หรือเป็นแกนกลาง ด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการในระบบสัมพันธ์กับองค์กรวมใหญ่ ให้เป็น ระบบแห่งการดำรงอยู่ที่สมดุลและ

การใช้หลักการพัฒนาสู่ความเจริญที่ เรียกว่า จักร แปลว่า ลอ มีอยู่ ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ ปฎิรูปเทสวาสะ การอยู่ในประเทศหรือถิ่นที่เหมาะสมที่ควร กล่าวคือ การได อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี นั้นเอง และ

ประการที่ ๒ สัปปุริสุสสยยะ หมายถึง การคบสัตบุรุษ การเข้าไปคบกับคนดี ผู้มีสัปปุริส ธรรม ๗

ประการที่ ๓ อัตตสัมมาปณิธิ หมายถึง การตั้งตนไว้ชอบ ตั้งอยู่ในสุจริต ๓ ได้แก่ กาย สุจริต วจิตสุจริต มโนสุจริต

ประการที่ ๔ ปุพเพกตปุญญตา หมายถึง ความเป็นผู้มีบุญได้กระทำไว้ก่อน

^{๗๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๑.

^{๗๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

ในหนังสือเรื่อง ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยชี้ให้เห็นถึงของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏในคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอนให้มนุษย์ปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นผู้พิทักษ์ธรรมชาติ และมีสัมมาทิฐิกับธรรมชาติเนื่องจากมนุษย์มีหน้าที่ตอบแทนคุณของธรรมชาติ พระองค์ทรงสอนให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ โดยการปลูกป่า ต้นน้ำ ลำธาร เป็นบุญกุศลสูงเพราะเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีปรากฏอยู่ใน”วนโรปสูตร” เป็นต้น^{๘๐} สอดคล้องกับแนวคิดของ E.F. Schumacher ชาวเยอรมันนี้ ไตเสนอแนวความคิดเรื่องการหวนคืนกลับสู่รากเหง้าภายใต้วิถีชีวิตแบบชุมชนดั้งเดิม ในหนังสือชื่อว่า SMALL IS BEAUTIFUL อันกล่าวถึงความคิดในทางเศรษฐศาสตร์แนวพุทธก่อให้เกิดกระแสตอบรับจากปัญญาชนฝ่ายพุทธอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดกระแสการนำพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เปรียบเทียบกับศาสตร์สมัยใหม่ต่างๆ โดยใช้คำว่า “แนว/เชิง” เชื่อมความหมายเข้าหากัน เป็นลำดับ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธจึงเปรียบดังทางเลือกสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับคนไทย^{๘๑}

พุทธเศรษฐศาสตร์มีแนวทางดำเนินไปตามกฎธรรมชาติใช้ชีวิตและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงตามธรรมชาติโดยยึดหลักทางสายกลางเป็นมัชฌิมา มีความพอดี พอประมาณได้ดุลยภาพไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ใช้ชีวิตให้สมดุลสอดคล้องกับองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคมซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงเป็นแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนโดยผ่านกระบวนการศีล การประพฤติปฏิบัติให้คุ้นเคย มีสมาธิ คือ การมีสติมั่นคงและนำไปสู่ปัญญา การเข้าใจกฎธรรมชาติตามความเป็นจริง ความไม่เที่ยง ความไม่ยึดมั่นถือมั่นไม่มีตัวตน เมื่อเกิดปัญญา ทำให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริงที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น^{๘๒}

หลักการในการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นโดยการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ความไม่ประมาทด้วยการเตรียมความพร้อม ระมัดระวังและปรับปรุงส่วนที่บกพร่องพร้อมรับกับสถานการณ์การ

^{๘๐} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), จุดเปลี่ยนแห่งชีวิต (มองสังคมไทย), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^{๘๑} E.F. Schumacher, *Small is Beautiful: A study of Economics as if people mattered*, (1977). ก ชี ร ชี พ เ ป น ส ข แ ป ล , “ เล็ ก นั้ น ง า ม : ก า ร ศึ ก ษ า เศ ร ช ฐ ศ า ส ต ร์ โดย ใ ห้ ค วาม ส ำ ค ัญ กั บ ผู้ ค น ”, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเด็ก, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๘๒} ม ห า วิ ท ย า ลั ย สุ โ ข ทั ย ธ ร ร ม า ธิ ร า ช , “ พุ ท ธ เศ ร ช ฐ ศ า ส ต ร์ ” , < <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/๐๔-๐๑-๐๑.html>>. ๑๓กันยายน ๒๕๖๑.

เปลี่ยนแปลง การพึ่งตนเองจากความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างด้วยตนเองและความพอเพียงไม่โลก ละเอียดที่จะนำไปสู่ความทุกข์

สรุป แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับพุทธเศรษฐศาสตร์ มีหลักการในการนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์ คือ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นโดยการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ความไม่ประมาท ด้วยการเตรียมความพร้อม ระมัดระวัง และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องพร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง การพึ่งตนเองจากความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างด้วยตนเองและความพอเพียงไม่โลก ละเอียดที่จะนำไปสู่ความทุกข์ การผลิตเน้นปัญญาซึ่งเกิดจากความเข้าใจตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ ความไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่เน้นประโยชน์ส่วนตน เน้นการผลิตที่เหมาะสมไม่ทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงของเสียหรือต้นทุนที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต การบริโภคแต่พอประมาณเป็นไปตามหลักทางสายกลางเน้นการบริโภคโดยใช้ปัญญาไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองความจำเป็นตามธรรมชาติของร่างกายหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานเท่านั้น การกระจายผลผลิต เน้นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือกัน ไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนตน ทุกคน สรรพสัตว์ทั้งหลายและสังคมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนตัวเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

๔) การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม จากการพัฒนาตัวของรัฐเข้าไปในชนบทได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

กลิ่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมรา

ชานุกญาติให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป พบว่าพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ เช่น

“...เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจจะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำราเพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่ และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราก็สามารถที่จะไปปรับปรุง หรือ ไปใช้หลักการเพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒)

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเองสิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ จากวารสารมูลนิธิชัยพัฒนา, สิงหาคม ๒๕๔๒)

“...อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐)

“...ถ้าไม่มีเศรษฐกิจพอเพียง เวลา ไฟดับ จะพังหมด จะทำอย่างไร ที่ที่ต้องใช้ไฟก็ต้องแยไป ... หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ใช้ปั่นไฟหรือถ้าโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ไขปัญหาเสมอ ...ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็มันเป็นขั้น ๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตนเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้ เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้จะต้องมีการแลกเปลี่ยนต้องการมีช่วยกัน... พอเพียงทฤษฎีในหลวงนี้ คือ ให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒)

“...ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้จะได้ไม่ถึงครึ่งอาจจะเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็จะสามารถที่จะอยู่ได้ การแก้ไขต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนก็ใจร้อน เพราะเดือดร้อนแต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ ก็สามารถที่จะแก้ไขได้...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔)

“...ความก้าวหน้านั้นก็ได้ให้สูตรไว้แล้วว่าทำอย่างไรให้ก้าวหน้า คือ จะต้องสามัคคีกันร่วมกันทำแล้วถ้าร่วมกันทำมันก้าวหน้าได้ แต่ถ้าไม่ร่วมกันทำไม่มีทางก้าวหน้า...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔)

(๑) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๘๓}

(๒) หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้

^{๘๓} มูลนิธิชัยพัฒนา, “แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self-Reliance)”, <http://www.chaipat.or.th/site_content/๗๐-๓/๒๘๓-self-reliance.html>, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำมีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน ๕ ส่วน ดังนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี **เงื่อนไข** ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต^{๘๔}

หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปได้ดังภาพ

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^{๘๔} มูลนิธิชัยพัฒนา, แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self-Reliance).

(๓) เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตโดยมีหลักการ ดังนี้

๑) การใช้ทางสายกลางในการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัดหรือแข็งข้านเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอรรถภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุ นิยมมีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคงให้กับชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒) มีความพอประมาณ โดยยึดหลักความมีเหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องต่างๆ

๓) ให้ความสำคัญกับจิตใจ การเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุ และด้านจิตใจ เป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ให้รู้จักคำว่าพอ ขจัดความโลภให้น้อยลง ให้มีความสุขทั้งทางกาย จิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคมโดยรวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด^{๕๕}

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถอุ้มชูตนเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป โดยสรุป คือ การหันกลับมายึดทางสายกลางในการดำรงชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง ได้แก่ พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งมีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกheimต่อสูชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม ไม่ควรท้อแท้ให้พยายามต่อไป^{๕๖} ได้แก่

๑) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูล นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน

^{๕๕} ทองทิพภา วิริยะพันธ์, การดำเนินกิจกรรม CSR โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา : ชับมุดโมเดล ณ หมู่บ้านชับมุด จ. เพชรบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๕๖} สุเมธ ดันติเวชกุล. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในใต้เบื้องพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘๔-๒๙๑.

๒) ฟังตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีคือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีมากมายในประเทศ

๓) ฟังตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

๔) ฟังตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อการยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้

(๔) เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยการรู้จักความพอเพียง รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) ด้านจิตใจ ยึดหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติ มีเมตตา เอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รู้รักสามัคคี

๒) ด้านสังคม ให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น มีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดหลักของความยั่งยืน

๔) ด้านเทคโนโลยีควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

๕) ด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความสำคัญกับหลักการประหยัด ดัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้าน ลดการฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ออนไลน์, ๒๕๕๐) ได้กล่าวถึง การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ซึ่งทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ไม่ใช่ว่าเฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรโดยต้องเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป โดยแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

๑) ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและใจพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยังให้ผู้อื่นได้ในที่สุด

๒) ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

๓) ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์ หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม และเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน เรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิตในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจิตสำนึกการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม และ

๔) ความพอเพียงระดับประเทศเป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาแลร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแกนกลางของคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ เป็นการกลับฟื้นจิตวิญญาณมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง ที่มีแก่นสาร คือ มนุษย์และธรรมชาติมีฐานอยู่ที่เกษตรกรรมพออยู่พอกิน พร้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้ยกระดับสู่เกษตรยั่งยืน โดยมีโรนาระดับครัวเรือน และมีความพยายามในการถ่วงดุลอำนาจของตลาดในปัจจุบันได้อย่างดี^{๘๗}

^{๘๗} เสน่ห์ จามริก, เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, วรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๔๖).

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่ ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ให้ เหมาะกับบริบทของตนได้ โดยสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี รวมไปถึงการมีความรู้และการมีคุณธรรม ประกอบกันด้วย องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีพในสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเช่นทุกวันนี้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่มาจากประสบการณ์จริงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนา และมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจโครงการหลวง โครงการในพระราชดำริต่างๆ ซึ่งพระองค์มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่คน พัฒนาความเป็นอยู่ของปัจเจกในครอบครัวและชุมชน ทรงให้เกษตรกรกำหนดวิถีของตนเอง เช่น ลดการพึ่งพิงเฉพาะ น้ำฝน ลดผลผลิตทางการเกษตรที่มาจากปลูกพืชเชิงเดี่ยว เน้นความพออยู่พอกิน ตัวอย่างที่ ชัดเจน จะเห็นได้จากทฤษฎีใหม่ ที่เป็นการพัฒนาการเกษตรที่พึ่งตนเอง^{๔๔๔}

สรุป รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจเชิงนิเวศ เศรษฐกิจเชิงพุทธ ที่ทวนกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันมีความโกลาหลในการสะสมทุน ขาดการให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมและศีลธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ยึดหลักทางสายกลางที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เบียดเบียนหรือทำลายสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการพึ่งพาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม การคำนึงถึงส่วนรวม ด้วยการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในชุมชนและสังคม ส่งผลให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เนื่องจากชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิภาคชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศการสร้าาระบบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาล ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนและประชาชนใหม่มีบทบาทสำคัญและเขามามีส่วนรวมในการดำเนินการของภาครัฐเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งความต้องการลดความเหลื่อมล้ำ มีการกระจายรายได้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทั้งประเทศโดยเกิดความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

^{๔๔๔} ณีฐพงษ์ศ์ ทองภักดี, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

โดยเฉพาะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในภาคชนบทและมีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งถือเป็นรากฐานของประเทศไทย แต่หลายสิบปีที่ผ่านมาฐานของประเทศอยู่ในสภาพที่มีปัญหาขาดปัจจัยการผลิต ไร่ที่ดินทำกิน เข้าไม่ถึงแหล่งทุน ขาดความรู้ในการผลิต ผลผลิตล้นเกินความต้องการของตลาด พืชผลราคาตกต่ำ ทำให้มีปัญหาหนี้สิน มีปัญหาในครัวเรือนและสังคมติดตามมา เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่สังคมในเมือง ฯลฯ การทบทวนนโยบายเศรษฐกิจของประเทศจึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

๒.๔.๑ ความหมาย “เศรษฐกิจฐานราก”

การศึกษาความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจฐานราก” มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับคำว่า “เศรษฐกิจชุมชน” ดังนี้

คำว่า “เศรษฐกิจฐานราก” หมายถึง ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่มีการช่วยเหลือเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น มิใช่เป็นเฉพาะเศรษฐกิจแนวตั้งแบบปัจเจกแต่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาสและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่นๆ และภายนอก^{๘๙}

คำว่า “เศรษฐกิจชุมชน” อาจจะเป็นคำที่ใหม่ทั้งในวงวิชาการและในทางนโยบาย โดยคำดังกล่าวนี้เข้ามาปรากฏในวงวิชาการด้านการพัฒนาและทางนโยบายในประเทศไทย ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ขณะนั้นในกลุ่มนักวิชาการก็มีการศึกษาวิจัยและมองว่าเศรษฐกิจชาติเป็นภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ มีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจนานาชาติได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีภาคเศรษฐกิจอีกภาคหนึ่งที่เรียกว่า “เศรษฐกิจชุมชน” เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนเล็กคนน้อย เป็นการผลิตที่ยังไม่ได้ผนวกเข้ามาอยู่ในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างสมบูรณ์แบบ เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติในตอนนั้นเศรษฐกิจชุมชนได้ช่วยพยุงสถานการณ์ทำให้ปัญหาไม่มีความ

^{๘๙} คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”, หน้า ๒๓.

รุนแรงเท่ากับวิกฤติที่เกิดขึ้นกับประเทศอื่น อย่างเช่นอเมริกาได้นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องนี้ได้เสนอให้ใช้ “เศรษฐกิจสองขา” เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเนื่องจากมองเห็นพลังและศักยภาพของ เศรษฐกิจชุมชน จากที่เราได้ผ่านวิกฤติเศรษฐกิจครั้งนั้นมา^{๙๐}

คำว่า เศรษฐกิจชุมชนได้เข้าไปผนวกอยู่ในนโยบายเศรษฐกิจการเมือง ที่เรียกว่า “นโยบาย ประชานิยม” ในทัศนะแบบนี้คำว่าเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้ง ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ โดยใช้ “ทุนของชุมชน” ซึ่งรวมถึงทุนทางสังคม เช่น วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน ที่ดิน ทรัพยากร การคมนาคมขนส่ง มาใช้สำหรับการผลิตสินค้าและบริการ ตามแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นการขยายภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ออกไปให้ครอบคลุมสาขาและ กิจกรรมทางการผลิต การบริการ และการบริโภคให้กว้างขวางขึ้น การดำเนินการเศรษฐกิจชุมชนตาม แนวทางเช่นนี้จะเป็นการเร่งการผนวกเศรษฐกิจชุมชนเข้ามาอยู่ในเศรษฐกิจชาติอย่างเช่นโครงการ OTOP ของรัฐบาลที่กิจกรรมเหล่านั้นได้ก้าวเข้าไปเป็น “firm” ^{๙๑}

นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการชุมชนท้องถิ่นให้ครบ วงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่างๆสำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจ เพื่อสังคมหรือเป็นธุรกิจของชุมชน^{๙๒}

ระบบเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน เป็นการพัฒนาที่ย้อนกลับมาที่ชนบท สร้างการ เติบโตจากภายในที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความพร้อม และเป็นไปด้วยความสมัครใจ เป็นการพัฒนา โครงการที่เกิดจากศักยภาพของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากร ของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสมาชิกกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิต/ ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนโครงการแก้ไข ปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ประจำหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้แต่ละชุมชน สามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนองค์ความรู้การ

^{๙๐} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, **อนาคตสังคมไทย: ข้อคิดเพื่อพิจารณา**, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖).

^{๙๑} บัวพันธ์ พรหมพักพิง, “ความอยู่ดีมีสุข”, **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, ปี ที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๕): หน้า ๒๓-๕๐.

^{๙๒} คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, **คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”**, หน้า ๑๕.

เข้าถึงแหล่งทุน และพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพ โดยกลยุทธ์ที่สำคัญคือ บูรณาการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๙๓}

การกล่าวถึงเศรษฐกิจชุมชนยังหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การค้า และการบริการ ที่เป็นการตัดสินใจดำเนินการของชุมชน ในชุมชน และเพื่อชุมชน^{๙๔} การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่^{๙๕} เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะองค์รวม ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและรวมถึงระบบคุณค่า โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด เรียนรู้ และร่วมตัดสินใจ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวด้วยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ของชุมชนขึ้นมา จนเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลใน ชุมชนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพและ เลี้ยงดูตนเอง^{๙๖} เป็นวิถีการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันที่ยึดวิถีการดำเนินชีวิตปกติของคนในชุมชน ซึ่งด้านรูปธรรม ภาวะเศรษฐกิจชุมชนจะถูกกำหนดโดยฐานทรัพยากรและเทคโนโลยีชุมชน และในด้านนามธรรมถูกกำหนดจากภูมิปัญญา ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน วิถีชีวิตเศรษฐกิจชุมชนมีมาแต่ยุคโบราณ ที่มีปัญหาอันเกิดมาจากภัยทางธรรมชาติ ต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์เข้าสู่ยุครัฐ อันเป็นการเริ่มเข้าสู่สังคมแบ่งชนชั้น เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำทางกรรมสิทธิ์ที่ดิน และการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ความเป็นเศรษฐกิจชุมชนแต่เดิมก็ลดลงไปและส่งกระทบต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน แนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน ต้องมีปณิธานด้วยความมุ่งมั่นโดยสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ ทำงานในแนวสัมมาชีพเพื่อการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่นๆในสังคม ด้วยการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์หรือสมาคม ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยน

^{๙๓} ศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอำเภอเมืองชุมพร, การบริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก, <<https://sites.google.com/site/sunysersthkicmeuxngchumphr/>>, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖-๙.

^{๙๕} ม ห า วิ ท ย า ลั ย สุ โ ข ทั ย ธิ ร ร ม า ธิ ร า ช , พุ ท ธิ เศ ร ษ ฐ ศ า ส ต ร์ , < <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/๐๔-๐๑-๐๑.html> >, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๖} ธเนศ ศรีวิชัยคำพันธ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, หน้า ๑๑.

สินค้า เพื่อความพออยู่พอกิน และมีความคุ้มค่ากับการลงทุน เกิดความพึงพอใจ และเพื่อกำไร เป็นการรวมตัวกันในระดับกลางสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนในชุมชนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง^{๙๗} โดยใช้ความรู้เรื่องการผลิตและกลไกการขับเคลื่อนจะเป็นพื้นฐานหลักให้นำมาใช้หนุนเสริมการพัฒนาโดยการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันในสังคมเข้ามา มีส่วนร่วมอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาคในกิจกรรมการพัฒนา จากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของ ตนเองอย่างแข็งขัน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความ ขำนาญแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและ สนับสนุน สื่อสารแลกเปลี่ยน ข้อมูลและพัฒนางาน เพื่อผลสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง^{๙๘}

เศรษฐกิจชุมชนตามนัยทางทฤษฎีเศรษฐกิจชาวนา (Peasanteconomy) ที่นักวิชาการ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมองว่าเป็นวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ลักษณะ ที่สำคัญของเศรษฐกิจชุมชนก็คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้แรงงาน ทรัพยากรของครอบครัวเป็นหลัก เศรษฐกิจแบบนี้มีความยืดหยุ่นสูง คือ ถ้าหากสถานการณ์ไม่เหมาะสมก็สามารถที่จะ“ชดเชยตนเอง” (ทำงานหนักขึ้น บริโภคน้อยลง) เพื่อให้อยู่รอดได้เป้าหมายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบนี้มิใช่เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด แต่เพื่อความมั่นคงในการบริโภคของครอบครัว และเพื่อเจือจานช่วยเหลือญาติมิตร นอกจากนี้ถ้าหากเราจะขยายภาพให้กว้างขึ้น เศรษฐกิจชุมชน^{๙๙} ในทัศนะทางวิชาการกลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาที่เรียกว่า “เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม” (Cultural Economics) เศรษฐกิจชุมชนตามทัศนะ แบบนี้มองว่า กิจกรรมทางการผลิต การแลกเปลี่ยน หรือกิจกรรมอื่นๆของมนุษย์ มิได้แยกตัวออกมาจากการควบคุมของสังคม^{๑๐๐}

^{๙๗} มงคล ตำนานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น. ๒๕๔๑).

^{๙๘} ทวี วุฒิชัยเกียรติศักดิ์, “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): หน้า ๔๓-๕๔.

^{๙๙} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ, ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา, (กรุงเทพมหานคร: วิถีทรรศน์, ๒๕๔๑).

^{๑๐๐} Polanyi, Karl. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time.* (Massachusetts; Beacon. 2001).

สรุป จากการศึกษาความหมายของ”เศรษฐกิจฐานราก” มีลักษณะเดียวกับ”เศรษฐกิจชุมชน” หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ในชุมชน ที่มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน นำไปสร้างผลิตภัณฑ์ การผลิต การบริโภค การค้า และการบริการ โดยมีลักษณะเป็นองค์รวมที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรม ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและรวมถึงระบบคุณค่าของการทำงานในแนวสัมมาชีพเพื่อการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่นๆในสังคม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

๒.๔.๒ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เพื่อสร้างชุมชน “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ด้วยการเปลี่ยนแนวคิดใหม่เอาคนเป็นตัวตั้ง เอาพื้นที่เป็นตัวตั้งสามารถสร้างเศรษฐกิจทางเลือกและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและกลุ่มพื้นที่ไม่ใช่ต่างคนต่างทำหรือทำกันโดดๆเหมือนที่ผ่านมาจะทำให้เครือข่ายต่างๆมีความเข้มแข็ง มีการไหลเวียนระบบเศรษฐกิจระหว่างกัน ไม่ใช่ความพอเพียงแบบตัดความสัมพันธ์กับโลกภายนอกแต่เราสามารถจัดการฐานเศรษฐกิจของเราได้ทำให้เศรษฐกิจของเราแข็งแรง ซึ่งในประเทศยุโรปก็ทำเรื่องนี้แล้ว และมีสถานภาพที่ไม่ใช่ลูกไก่ของประเทศใหญ่ๆ ทำให้ระบบทุนนิยมผ่อนปรนลง มีสาระทางด้านสังคมมากขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาเศรษฐกิจของโลกด้วย^{๑๐๑} หัวใจหลักๆของการสร้างเศรษฐกิจฐานราก คือ การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ วิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะต้องมี ๓ ภาคส่วนร่วมมือกันสร้างทั้ง ภาคประชาชน ได้แก่ บัณฑิตบุคคล ชุมชน กลุ่มชมรม มูลนิธิ เป็นต้น และยังต้องได้ความร่วมมือจากภาคเอกชน อย่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นต้น และสุดท้ายก็ต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ได้แก่รัฐบาล ระบบราชการ องค์กรอิสระของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งได้เรียกแนวคิดความร่วมมือทั้ง ๓ ด้าน ดังกล่าวว่า “สามเหลี่ยมเขยื้อนประเทศ” ถ้าหากเราโยงเศรษฐกิจชุมชน เข้ากับเศรษฐกิจฐานรากให้เกื้อกูลกัน จุดนี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ

^{๑๐๑} สมสุข บุญญาปัญญา, **คู่มือ การส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๙).

ระดับมหภาคด้วย เพราะเมื่อประชาชนทั้งประเทศหายจน รากฐานยึดกันอย่างมั่นคง เศรษฐกิจของประเทศก็จะมั่นคงตาม^{๑๐๒}

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในนามประชารัฐเป็นการทำงานร่วมกันใน ๕ ภาคส่วน^{๑๐๓} ดังนี้

๑. **รัฐ** เป็นฝ่ายสนับสนุน ด้านการกำหนดนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนเงินทุนผ่านสถาบันการเงินภาครัฐตามหลักเกณฑ์การปล่อยเงินกู้
๒. **เอกชน** เป็นผู้ขับเคลื่อน ช่วยเรื่องความรู้ด้านการบริหารจัดการ การเชื่อมโยงตลาด การทำแผนธุรกิจ สนับสนุนเงินทุนผ่านธนาคารพาณิชย์ และโครงการที่ช่วยน้อง
๓. **วิชาการ** ให้องค์ความรู้ช่วยในเรื่องการค้นคว้าวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต และวิชาการด้านการเกษตรและการแปรรูป
๔. **ประชาสังคม** สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชน
๕. **ประชาชน/ธุรกิจชุมชน** เรียนรู้ เข้าใจ ต้องการและลงมือทำ เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ เป็นผู้ผลิต ให้บริการ ดำเนินธุรกิจ

๒.๔.๓ การดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีองค์ประกอบ ดังนี้

- ๑) มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน ความสามารถที่จะเจรจาต่อรอง และประสานงานทั้งภายในและกับภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
- ๓) มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ฟื้นฟูทรัพยากร วิถีวัฒนธรรมภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ประวัติศาสตร์
- ๔) มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้

^{๑๐๒} ประเวศ วะสี, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๐).

^{๑๐๓} คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”, หน้า ๒๕.

ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจการติดตาม วัดผลและรายงานผล

๕) มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้า ที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

๖) สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่างๆได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมิปัญญาวิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

๗) มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการการดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสังคมใหญ่อย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล

๘) มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต

๙) มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

๑๐) คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้งความรู้ในสังคมอื่นๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ครอบคลุมมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด^{๑๐๔}

การพัฒนาทุนของชุมชนแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑) การจัดเก็บข้อมูลข้อมูลทุนชุมชน ต้องมีการสำรวจค้นหาทุนที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนทางกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ เป็นต้น

๒) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลทุนชุมชน โดยศึกษาทุนที่มีอยู่ในชุมชนแล้ววิเคราะห์ประเมินค่าศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่เพื่อเป็นปัจจัยในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชนโดยการจัดเวทีประชาคม หรือกลุ่มเป้าหมายจากการมีส่วนร่วมในภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้อง

^{๑๐๔} คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”, หน้า ๒๑-๒๒.

๓) ขั้นตอนการพัฒนาทุนชุมชนโดยนำข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ ๒ มาใช้ในการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

๔) ขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนาทุนชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กรหรือเครือข่ายต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง^{๑๐๕}

สรุป การสร้างเศรษฐกิจฐานราก คือ การสร้างเศรษฐกิจชุมชนซึ่งจะต้องมี ๓ ภาคส่วนร่วมมือกัน ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ มีการรวมกลุ่ม มีความร่วมมือจัดการทุนชุมชน โดยการสำรวจทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้แก่ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม ทุนทางกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ นำมาวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน เพื่อจัดทำโครงการในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สร้างผลผลิตชุมชน โดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างมีสำนึกความเป็นเจ้าของและประการสำคัญ คือ การมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อสร้างความสมัคสมานสามัคคีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาค จากรากฐานยึดกันอย่างมั่นคง

๒.๔.๔ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากการสร้างสรรค์ธุรกิจชุมชน

การมองรากฐานเดิมของสังคม คือ ระบบเกษตรกรรมซึ่งเป็นทุนเดิม หรือเป็นฐานเดิมของสังคมไทยอยู่แล้ว พร้อมกับเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน เพื่อช่วยในการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชนเป็นหลักสามารถบริหารให้คล่องตัว โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในสังคมไทย ทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง จัดตั้งธุรกิจชุมชนในหลายรูปแบบ เช่น การแปรรูป ร้านค้าสหกรณ์ของท้องถิ่นหรือระบบอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนที่มีส่วนสำคัญในการลดปัญหาในครัวเรือนอีกด้วย^{๑๐๖} การจัดการธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาวก็ต่อเมื่อธุรกิจมีผลผลิต และมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอ คนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่น และมีการวางแผนจัดการธุรกิจชุมชนทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิต และการจัดการการเงิน และบัญชี และเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของกลุ่มอาชีพเกิดสภาพคล่อง และกำไร สมาชิกกลุ่มอาชีพควรทำ

^{๑๐๕} วัฒนาพร ฉิมสุวรรณและคณะ, **แนวทางการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๓).

^{๑๐๖} โกวิท พงงาม, **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**, หน้า ๑๔๐-๑๔๑.

ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย การจัดการเงินทุนหมุนเวียน การจัดการเงินสด การจัดการลูกหนี้ และการจัดการสินค้าคงเหลือ^{๑๐๗}

การรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนดำเนินการทางธุรกิจของชุมชนบางครั้งอยู่ในรูปแบบสหกรณ์ที่เรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” คำว่า “วิสาหกิจ” แปรจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise” ซึ่งแปลว่า “การประกอบการ” แต่ในปัจจุบันมีคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้น ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้าน กำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับ การผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายใน ลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจไม่ แยกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนเน้นการช่วยเหลือกัน^{๑๐๘}

วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๗ ประการ ^{๑๐๙} ได้อธิบายว่า คือ

๑. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
๒. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
๓. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
๔. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
๕. ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นระบบ
๖. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

^{๑๐๗} ขวัญกมล ดอนขวา, การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

^{๑๐๘} เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

^{๑๐๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

๗. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวนโยบายประชารัฐ โดยผลักดันให้ชุมชนที่มีศักยภาพและมีทรัพยากรสามารถดำเนินธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) ได้ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน^{๑๑๐} ได้แก่

- ๑) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน
- ๒) การสร้างองค์ความรู้จากชุมชนและส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด
- ๓) การตลาด มีการพัฒนาแบบบูรณาการตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ๆ
- ๔) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ
- ๕) การบริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง

สรุป การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากการสร้างสรรค์ธุรกิจชุมชน เป็นการผลักดันให้ชุมชนที่มีศักยภาพและมีทรัพยากรสามารถดำเนินธุรกิจในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยชุมชนสามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ใช้องค์ความรู้จากชุมชนและส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอดให้เกิดผลผลิต และการส่งเสริมทางการตลาดทั้งในระดับท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศโดยการบริหารจัดการทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ

๒.๔.๕ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักการพึ่งตนเอง

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยการมุ่งพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ในระยะยาว จากการอาศัยสภาวะแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ กระบวนทัศน์การพัฒนาสังคมสมัยใหม่ ตระหนักถึงการพึ่งตนเองไม่ว่าในด้านใด ล้วนนำไปสู่ความเข้มแข็งในอนาคต และหลีกเลี่ยงการครอบงำทางความคิดไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

^{๑๑๐} สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์, การขับเคลื่อนธุรกิจสีเขียว ในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน, <http://www.erd.cmu.ac.th/index_main.php/article/๑๙๒๒?category=๑๔>, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

การพึ่งตนเอง (Self-reliance) เป็นความสามารถในการดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ การที่ประชาชนช่วยเหลือตนเองเริ่มจากภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชน การทำสิ่งเล็กๆน้อยๆ และจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก ค่อยเป็นค่อยไปเพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด ที่ทำได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชนจากการที่กลุ่มคนมีกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันอยู่เสมอๆ มีกฎ ระเบียบกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน^{๑๑๑} โดยมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการที่ผ่านทฤษฎี ที่เรียกว่า TERMS ดังนี้

๑. การพึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี (Technological Self-Reliance) ทั้งปริมาณและคุณภาพในการใช้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ และภูมิปัญญาชาวบ้าน

๒. การพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic Self-reliance) ในการดำรงชีพที่มีความมั่นคง มีความสุขอย่างสมดุลกับสิ่งแวดล้อม

๓. การพึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural Resource Self-reliance) ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุต่างๆ รวมไปถึงพืชและสัตว์ที่ใช้ในการทำอาหารเพื่อยังชีพ เป็นการหาซึ่งทรัพยากรทางธรรมชาติ และใช้ประโยชน์และการรักษาอย่างมีคุณค่า ไม่ให้เสื่อมสูญหรือเสียหายสมดุลในระบบนิเวศ

๔. การพึ่งตนเองทางจิตใจ (Mental and Psychological Self-reliance) เป็นจิตใจที่กล้าแกร่งในการต่อสู้กับปัญหา อุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การปกครองตนเองและพัฒนาชีวิตให้มีความก้าวหน้า การป้องกันตนเองจากกิเลส ไม่ให้มีความโลภ โกรธ หลงจนเกินความสามารถของตนเอง

๕. การพึ่งตนเองในทางสังคม (Social Self-reliance) เป็นความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่นของกลุ่มคนในชุมชน การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถติดต่อสานสัมพันธ์ช่วยเหลือกันด้วยดีเสมอมา

แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความมั่นคงแข็งแรงนั้นต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน^{๑๑๒} ดังนี้

๑) การสร้างเวทีการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นก่อน อาจจะเป็นลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ ในลักษณะร้านค้า ชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ

^{๑๑๑} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๙๙-๑๐๗.

^{๑๑๒} ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน, หน้า ๒๒.

๒) ควรมีการวิเคราะห์ศักยภาพและขีดความสามารถของท้องถิ่นนั้นเสียก่อนว่าชุมชนนั้นๆมีความพร้อมแค่ไหน หากชุมชนนั้นไม่มีศักยภาพ หรือไม่มีความพร้อมการเข้าสู่เสริมก็จะเป็นไปไม่ได้ ยาก โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จแทบไม่มีเลย ในทางตรงกันข้าม หากชุมชนนั้นมีศักยภาพหรือมีความพร้อมแล้วโอกาสที่ชุมชนนั้นจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองจึงมีค่อนข้างสูง

๓) ควรมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง”โดยดำเนินตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่”ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

๔) ควรมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ และนอกจากนั้นควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรในชุมชนนั้นด้วย

๕) ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การตัดคุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป การบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนั้นๆสามารถผลิตขึ้นมา ด้วยทรัพยากรของตนเอง

๖) ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบตลาด เช่น ตลาดในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง และตลาดภายในประเทศ หรือบางครั้งหากชุมชนที่มีศักยภาพสูงสามารถพัฒนาไปถึงตลาดในต่างประเทศด้วยก็ได้ ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภคเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับตลาดปลายทาง เช่น ระหว่างกลุ่มผู้ผลิตกับกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มผู้ผลิตกับโรงงานแปรรูปต่างๆ เป็นต้น

๗) ควรมีการส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนรู้การศึกษาวัฒนธรรม สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมฯ

๘) ควรมีการส่งเสริมในการทำวิจัยเพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๙) ควรมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จในระดับอำเภอหรือระดับจังหวัดโดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๑๐) ควรส่งเสริมให้มีการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาให้เป็นที่ดูงานของชุมชนอื่นๆที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงาน หรือต้องการเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑๑) ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการทำธุรกิจของชุมชน

๑๒) ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเอง ออกสู่สังคมภายนอกเพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

สรุป การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยการมุ่งพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ในระยะยาว โดยการสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการดำรงชีพที่มีความมั่นคง มีความสุขอย่างสมดุลกับสิ่งแวดล้อมด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่นของกลุ่มคนในชุมชนที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

๒.๔.๖ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามหลักแนวคิดการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยนำหลักการมีส่วนร่วม (Participation) มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือที่เรียกว่า หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งหลักธรรมาภิบาลนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการทำงานของทุกภาคส่วน ทุกระดับ เป็นการรวมพลังอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มี ๔ ประการด้วยกัน^{๑๑๓} คือ

๑) การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ และเป็นเอกสิทธิของบุคคลที่ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ

๒) การมีส่วนร่วม คือ การทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดของแต่ละบุคคลซึ่งแสดงออกในรูปของพฤติกรรมร่วมและผลประโยชน์ร่วม บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าโครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา

๓) การมีส่วนร่วม คือส่วนสำคัญของกระบวนการ บริหารการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมถูกดำเนินการใน ๒ บริบท คือ ประการแรก นักบริหารจะต้องทำในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวังและต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ประการที่สอง โครงการพัฒนาต้องให้ประชาชนรับรู้เข้าใจในโครงการและรู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจาก ผลโครงการ และ

๔) การมีส่วนร่วม คือ การชี้วัดการพัฒนาชนบท ยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานมากขึ้นเท่าใดก็แสดงว่าผลประโยชน์จะตกเป็นของประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

^{๑๑๓} ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง, **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๙๖.

International Association for Public Participation International Association for Public Participation^{๑๑๔}ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น ๕ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ Inform: การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานภาครัฐเป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนน้อยที่สุด ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้องเป็นปัจจุบัน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ การพหุชมสถานที่จริง และการจัดกิจกรรมเปิดบ้าน (open houses) เป็นต้น

ระดับที่ ๒ Consult: การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ประชาชนจึงมีบทบาทในฐานะผู้ให้ข้อมูล ส่วนการตัดสินใจเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เช่น การสำรวจความคิดเห็น และการประชุมสาธารณะ เป็นต้น

ระดับที่ ๓ Involve: การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการ และวิธีการทำงานโดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ระดับที่ ๔ Collaborate: การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูง โดยประชาชนและภาครัฐจะทำงานร่วมกันในกระบวนการของการตัดสินใจ

ระดับที่ ๕ Empower: เป็นระดับที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เพราะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ รัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้นให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ เช่น การลงประชามติ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยกระบวนการประชาคม เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจในสิทธิตามกฎหมายของ ประชาชน และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่าง ๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถสร้างการมี

^{๑๑๔} จุฬารัตน์ ชมพันธ์ุ, “การวิเคราะห์หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทประเทศไทย”. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ฉบับที่ ๘ (๒๕๕๕): หน้า ๑๒๗-๑๒๘. .

ส่วนร่วมของประชาชนได้หลายระดับและหลายวิธี บางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้ เวลา ขึ้นอยู่กับ ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วม ความสำเร็จของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การ บริหารส่วนตำบลจึง ขึ้นอยู่กับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการให้ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องแก่ ประชาชน

การรวมพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างชุมชน “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยกล่าวว่า เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกัน และกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมี แนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่ เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐาน ต่างๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือเป็นธุรกิจของชุมชน”^{๑๑๕}

สรุป การมีส่วนร่วมเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเนื่องจากการแสดง ถึงการมีเอกสิทธิของบุคคลในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติ โดยไม่ถูกบังคับและ ครอบงำ โดยมีพฤติกรรมร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนานั้นๆ โดย แบ่งเป็น ๕ ระดับได้แก่ การสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง การร่วมแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบายและการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ การร่วมในการดำเนินการด้วยตนเองของ ชุมชนโดยภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น ทั้งนี้ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง เกิดจากการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

๒.๔.๗ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศใดประเทศหนึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทหลัก ๆ ได้แก่

๑. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ การสะสม ทุนผู้ประกอบการ และเทคโนโลยี

^{๑๑๕} คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก, คู่มือ การส่งเสริมการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจฐานราก, หน้า ๒๔.

๒. ปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ค่านิยมและสถาบันทางสังคม รวมถึงระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งปัจจัยหลักทั้ง ๒ ประเภทที่ได้กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งสิ้น^{๑๑๖}

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากการวัดเศรษฐกิจชุมชน โดยใช้ตัวชี้วัดข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. ๒ค) สำหรับใช้ในวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (ปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีตัวชี้วัด ๗ ด้าน ๓๓ ตัวชี้วัด ดังนี้

๑. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ๑) ถนน ๒) น้ำดื่ม ๓) น้ำใช้ ๔) น้ำเพื่อการเกษตร ๕) ไฟฟ้า ๖) การมีที่ดินทำกิน ๗) การติดต่อสื่อสาร

๒. ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ๑) การมีงานทำ ๒) การทำงานในสถานประกอบการ ๓) ผลผลิตจากการทำนา ๔) ผลผลิตจากการทำไร่ ๕) ผลผลิตจากการทำการเกษตรอื่นๆ ๖) การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน ๗) การได้รับผลประโยชน์จากการมีสถานที่ท่องเที่ยว

๓. ด้านสุขภาวะและอนามัย ได้แก่ ๑) ความปลอดภัยในการทำงาน ๒) การป้องกันโรคติดต่อ ๓) การกีฬา

๔. ด้านความรู้และการศึกษา ได้แก่ ๑) ระดับการศึกษาของประชาชน ๒) อัตราการเรียนต่อของประชาชน ๓) การได้รับการศึกษา

๕. ด้านการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ ๑) การมีส่วนร่วมของชุมชน ๒) การรวมกลุ่มของชุมชน ๓) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ๔) การเรียนรู้โดยชุมชน ๕) การได้รับความคุ้มครองทางสังคม

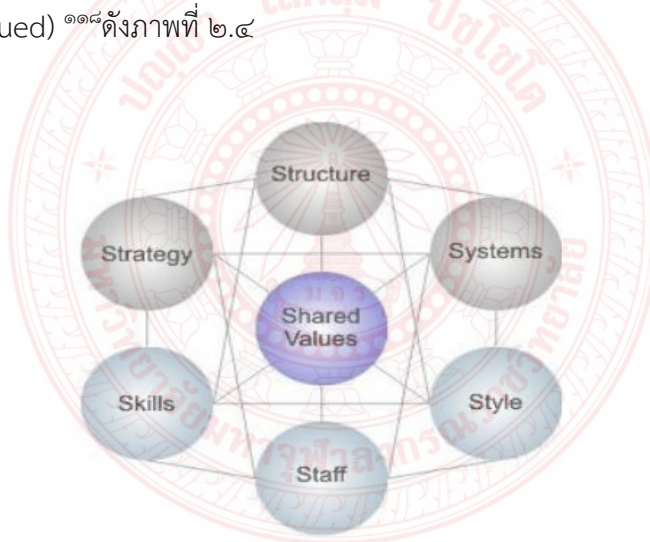
๖. ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ๑) คุณภาพดิน ๒) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ๓) คุณภาพน้ำ ๔) การปลูกป่าและไม้ยืนต้น ๕) การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม

๗. ด้านความปลอดภัยจากภัยพิบัติและความเสี่ยงของชุมชน สภาวะทั่วไปของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนต่อปัญหาเสพติด ได้แก่ ๑) ความปลอดภัยจากยาเสพติด ๒) ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ๓) ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน

^{๑๑๖} อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ, แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ. ในประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหน่วยที่ ๔, หน้า ๑๐.

การศึกษาวิเคราะห์ห้ศักยภาพของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนจากปัจจัยภายใน ๖ ด้าน ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างการบริหารกลุ่ม ด้านการบริการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ และด้านการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยภายนอก แบ่งเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง^{๑๑๗}

Robert Waterman, Tom Peter และ Julien Phillips ได้นำเสนอตัวแบบ **The ๗s Framework** โดยได้กำหนดแนวคิดหลักไว้ว่าในการสร้างการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่ควรพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความสำเร็จไปที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือสองปัจจัย โดยส่วนใหญ่ผู้บริหารที่กำหนดกลยุทธ์มักให้ความสำคัญต่อดัชนีกลยุทธ์กับการกำหนดโครงสร้างของหน่วยงานเป็นหลัก โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จจึงประกอบด้วย ๗ ปัจจัย ได้แก่ ๑. กลยุทธ์ (Strategy) ๒. โครงสร้าง (Structure) ๓. ระบบ (System) ๔. วิถีปฏิบัติ (Style) ๕. บุคลากร (Staff) ๖. ทักษะ (Skills) ๗. ค่านิยมร่วม (Superordinate Goals or shared values)^{๑๑๘} ดังภาพที่ ๒.๔

ภาพที่ ๒.๔ ตัวแบบหลักการของ ๗s ของ McKinsey
(ที่มา: ปกรณ์ ปรียากร, ๒๕๕๖: ๑๖๘)

^{๑๑๗} พรเทพ รัตนเรืองศรี, ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจน หมู่บ้านหนองแวง ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น, “วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต”, (เลยมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ๒๕๕๐).

^{๑๑๘} ปกรณ์ ปรียากร, การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖๖-๑๖๘.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง ๗ ปัจจัย^{๑๑๙} โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) Strategy = คือชุดของกิจกรรมต่างๆอันมุ่งรักษาความได้เปรียบอย่างถาวรในการแข่งขัน (A set of actions aimed at gaining a sustainable advantage over the competition)

๒) Structure = แผนภูมิและข้อมูลประกอบที่แสดงว่าใครรายงานต่อใครและระบุวิธีการแบ่งงาน และการร่วมมือกัน (The organization chart and associated information that shows who reports to whom and how tasks and both divided up and integrated)

๓) Systems = เน้นกระบวนการต่างๆและการเชื่อมโยงถึงการดำเนินการแต่ละช่วงเวลา (The processes and flows that shows an organization operate on a diary basis (e.g., information systems, capital budgeting system, manufacturing processes, quality control systems, and performance measurement systems)

๔) Style = เรื่องที่ผู้บริหารพิจารณาว่ามีความสำคัญในรูปของการใช้เวลาและความสนใจร่วมกัน รวมทั้งวิธีการเชิงพฤติกรรมต่างๆที่ระลึกว่าการกระทำสำคัญกว่าการพูดเสมอ (What managers consider to be important by the way they collectively spend their time and attention and how they use symbolic behavior. It is more important how management behaves than what management says)

๕) Staff = การให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาผู้บริหารและการเชื่อมโยงค่านิยมในการทำงานร่วมกันเป็นทีม (What compaies do to foster the process of developing managers and shaping the basics values of the management team)

๖) Superordinate Goals or shared values = ค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันเพื่อความชัดเจนของจุดมุ่งหมายปลายทางของกิจการ (The values that go beyond, but usually include, statement of goals and objectives in determining a firm's destiny)

๗) Skills = คุณลักษณะที่สะท้อนศักยภาพอันสำคัญที่กิจการหนึ่งๆจะต้องมี (Those dominant attributes of capabilities that are processed by an organization)

แนวความคิดปัจจัย ๗ ประการในการประเมินองค์กร (๗-S Framework) จากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ๗ ประการ ดังนั้น การที่องค์กรจะมีประสิทธิภาพหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง ๗ ประการนี้จึงต้องมีการวิเคราะห์ว่าปัจจัยทั้ง ๗ ประการขององค์กรมีลักษณะและสถานภาพอย่างไร โดยที่ปัจจัยทั้ง ๗ ประการ ประกอบด้วย

^{๑๑๙} ปกรณ์ ปรียากร, การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ, หน้า ๑๖๘.

๑. โครงสร้างองค์กร (Structure) การพิจารณาลักษณะขององค์กรมีประโยชน์ต่อการจัดทำกลยุทธ์ขององค์กร เนื่องจากถ้าโครงสร้างองค์กรมีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อกลยุทธ์ที่เลือกใช้ ก็จะเป็นจุดแข็งขององค์กร แต่ถ้าโครงสร้างขององค์กรไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่เลือกใช้ก็จะ เป็นจุดอ่อนขององค์กร

๒. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) กลยุทธ์ขององค์กร ได้แก่กิจกรรมหรือการดำเนินงาน ต่างๆ ภายในองค์กรที่ได้ถูกวางแผนขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะ แวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร กลยุทธ์ขององค์กรจัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้องค์กรมี ความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่งอื่น ๆ กลยุทธ์ขององค์กรนั้นมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของ องค์กรอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการจัดโครงสร้างขององค์กรนั้นจะต้องเป็นไปตามกลยุทธ์ขององค์กรนั้นๆ

๓. ระบบในการดำเนินงานขององค์กร (Systems) ระบบภายในองค์กรได้แก่ ระบบหรือ ขั้นตอนการดำเนินงานภายในองค์กรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไป ได้

๔. ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูง (Style) โดยรวมถึง บุคลิกภาพของผู้บริหารระดับสูงด้วย เนื่องจากการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูง จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคลากรภายในองค์กรมากกว่าคำพูดของผู้บริหาร

๕. สมาชิกในองค์กร (Staff) ประกอบด้วยบุคลากรทุกระดับภายในองค์กร รวมทั้งแบบ แแผนและ พฤติกรรมต่างๆ ที่องค์กรแสดงและปฏิบัติต่อพนักงานภายในองค์กร เช่น การมอบหมายให้ฝ่าย บุคคลเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับด้านการพนักงานทั้งหมดหรือการที่ผู้บริหารระดับสูงเข้ามาเกี่ยวข้องต่อการจูงใจ และพัฒนา พนักงาน

๖. ความรู้ความสามารถขององค์กร (Skills) สิ่งที่องค์กรสามารถทำได้ดีกว่าองค์กรอื่นถือ ว่าเป็นความรู้ ความสามารถของพนักงาน

๗. ค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในองค์กร (Shared Values) ได้แก่ แนวคิดร่วมกันค่านิยม ความ คาดหวังขององค์กร ซึ่งมักจะไม่ได้เขียนไว้อย่างเป็นทางการ เป็นแนวคิดพื้นฐานขององค์กรธุรกิจแต่ ละแห่งรวมทั้งสิ่งที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นในอนาคตข้างหน้า องค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจะมี ค่านิยมร่วมกันที่ก่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้นๆ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis) ว่าเป็นการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินงานขององค์กรในอดีตที่ผ่านมา

มาว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนอะไรบ้างและประเด็นใดมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานโดยอาศัยหลักการของ ๗s ของ McKinsey ซึ่งประกอบด้วย^{๑๒๐}

๑. Staff พิจารณาเกี่ยวกับบุคลากรว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงใดและมีจำนวนเพียงพอหรือไม่อย่างไร จะช่วยให้เกิดการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

๒. Skill บุคลากรมีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญมากน้อยเพียงใด มีทักษะในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับภารกิจหลักหรือไม่ อย่างไร

๓. Style รูปแบบการบริหารเป็นอย่างไรและมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร

๔. Structure โครงสร้างขององค์กรมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานหรือโครงสร้างขององค์กรในระดับต่างๆ สนับสนุนหรือเอื้อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างคล่องตัวหรือไม่ อย่างไร ถ้าโครงสร้างขององค์กร มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์แล้วก็จะเป็จุดแข็งขององค์กร แต่ถ้าโครงสร้างขององค์กรไม่เหมาะสมสอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร ก็จะทำให้เกิดเป็นจุดอ่อนขององค์กร

๕. Strategy พิจารณาว่ามีการกำหนดกลยุทธ์หรือมียุทธศาสตร์อย่างไร สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในหรือไม่ อย่างไร จะช่วยในการวางแผนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อให้ช่วยสนับสนุนให้องค์กรมีขีดความสามารถเหนือคู่แข่ง

๖. System เป็นการวิเคราะห์ถึงระบบงานขององค์กรในทุก ๆ เรื่องทั้งเรื่องระบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบการวางแผน ระบบงบประมาณ ระบบการควบคุม และวัสดุ อุปกรณ์มีความพร้อมที่จะรองรับและตอบสนองการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือไม่ รวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นอย่างไร มีจุดอ่อนและจุดแข็งอะไรบ้าง

๗. Shared Value เป็นการวิเคราะห์ถึงค่านิยมร่วม ความเชื่อร่วมขององค์กรนั้น ๆ ว่า เป็น อย่างไรเพื่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ บุคลากรและองค์กรมีค่านิยมที่จะปฏิบัติงานอย่างไร ค่านิยมดังกล่าวที่มีอยู่นั้นเป็นจุดอ่อนหรือจุดแข็งและมีค่านิยมอะไรที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น

การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ๔ ประการ^{๑๒๑} ดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเมือง (Political Environment : P) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์นโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของภาครัฐที่น่าจะมีผลทั้งในเชิงบวก (โอกาส) และเชิงลบ (ภัยคุกคาม) ต่อการดำเนินงาน

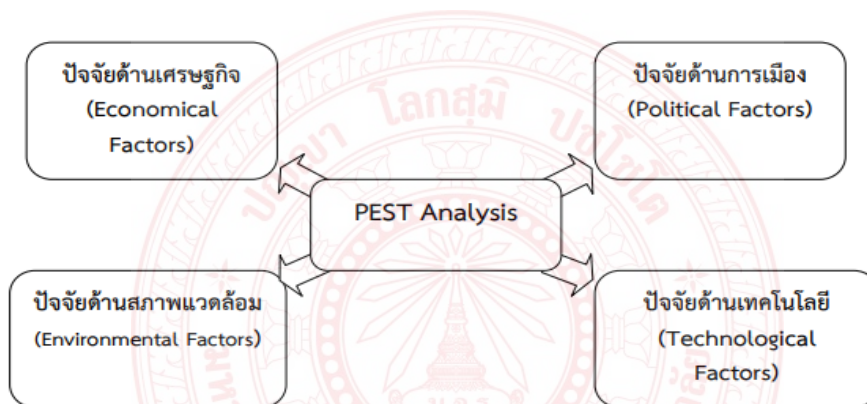
^{๑๒๐} ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

^{๑๒๑} ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน, หน้า ๓.

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ (Economic Environment : E) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Environment : S) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมถึงโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี (Technological Environment : T) ซึ่งเป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่จะมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กร ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์มาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและหาประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น^{๑๒๒} ดังแสดงในภาพที่ ๓.๒

ภาพที่ ๒.๕ หลักการวิเคราะห์แบบ PEST (PEST Analysis)

(ที่มา: ชนพฤกษ์ ชามะรัตน์, ๒๕๕๔)

แนวคิดปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนของชุมชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๒๓} ได้แก่

๑. ทุนทรัพยากรธรรมชาติ (Natural capital) ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ รวมถึงป่าไม้ สัตว์ป่า และธรรมชาติที่สวยงาม

๒. ทุนวัฒนธรรม (Cultural capital) ได้แก่ วิถีชีวิตและวิธีการปกครองสมาชิกในชุมชน ความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์ในชุมชน มรดกทางวัฒนธรรม งานประเพณีต่าง ๆ ที่มีความ

^{๑๒๒} ชนพฤกษ์ ชามะรัตน์, การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนายหน้าแรงงานอีสาน, หน้า ๓.

^{๑๒๓} Flora, C. B., Flora, J. L., and Gasteyer, S. P., *Rural Communities: Legacy and Change*, (New York: Routledge, 2018).

เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน รวมไปถึงนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ ความคิดสร้างสรรค์ที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอีกด้วย

๓. ทุมนมนุษย์ (Human capital) ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในชุมชน ในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชน การพัฒนาตนเองและสังคมตลอดจนสุขภาพอนามัย และการศึกษา

การศึกษาการจัดการทุนชุมชนที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการมีระบบนิเวศวิทยา (Healthy ecosystem) (๒) ด้านความมีเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจ (Economic Security) และ (๓) ด้านความสามัคคีในสังคม

ปัจจัยที่เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นจริง^{๑๒๔} ดังนี้

๑. การวิเคราะห์สถานการณ์จะต้องร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำ ชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ เป็นความร่วมมือของชุมชนต่อความต้องการของผู้บริโภคและการตลาด

๒. การเตรียมคนที่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมเพื่อร่วมกันสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน

๓. การสร้างกติการ่วมของผู้นำชาวบ้านและภาคีผู้บริโภค โดยมีการจัดสรรความรับผิดชอบ ระดมทุน การผลิต แปรรูป การค้า การใช้ทุน และอื่น ๆ อันเป็นกติกาที่ตกลงร่วมกัน

๔. การระดมหุ้นและทุนจากชุมชนในรูปของการออมทรัพย์ อันเป็นการระดมหุ้นและในรูปของทุน แล้วนำเงินมาลงทุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการระดมทุนจากภายในชุมชนอันทำให้งิจกรรมเกิดความยั่งยืน

๕. การควบคุมคุณภาพสินค้า มีการควบคุมคุณภาพให้มีระดับความสม่ำเสมอ โดยการควบคุมการผลิตและกระบวนการคัดเลือกผลผลิต/ สินค้าที่มีประสิทธิภาพ

๖. การแบ่งผลกำไรตามกติกาที่กลุ่มได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น การมีที่เลี้ยงที่ไว้วางใจกันได้ เพื่อช่วยวิเคราะห์สภาพปัญหา สถานการณ์การผลิต การแปรรูป การค้า และเทคนิควิธีการต่างๆ อาจจะเป็นนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภูมิปัญญาชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ

ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนและกำไรจากส่วนเกินเศรษฐกิจชุมชน^{๑๒๕} ดังนี้

^{๑๒๔} กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์, หน้า ๑๓๓-๑๓๕.

๑. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน เป็นปัจจัยที่จำเป็นยิ่งที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน ได้แก่

๑.๑ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาผู้นำ ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาความรู้และสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำ การผลิต การแปรรูป การค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก

๑.๒ การพัฒนากลุ่มและองค์กรชุมชนเป็นการสร้างความร่วมกันทำงานโดยมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๑.๓ การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยการระดมทุน ออมทรัพย์ ระดมหุ้นหรือการตั้งธนาคารหมู่บ้าน

๑.๔ การพัฒนาพื้นฐานกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการผลิต

๒. กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผลิตภัณฑ์จากผ้า ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

๓. กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาวบ้านที่ทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนและได้ผลดี จะมีกำไรส่วนเกินซึ่งได้หักค่าใช้จ่าย ออกแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลัง เช่น การให้การศึกษาแก่เยาวชนในชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชน การสร้างสาธารณูปโภค การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ

สรุป ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการพิจารณาจากทุนของชุมชน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เช่น ถนนหนทางเพื่อใช้ในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ระบบประปา ไฟฟ้า เป็นต้น สานะทางเศรษฐกิจของชุมชนในการแสดงถึงการมีงานทำที่สร้างรายได้ของชาวบ้าน การมีผลผลิตของชุมชน สภาวะอนามัย การมี การศึกษามีความรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ความ

^{๑๒๕} มงคล ตำนานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗.

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่แสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นทุนของชุมชน ส่วนปัจจัยในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชน มี ๗ ประการ ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ โครงสร้างขององค์กร การจัดการระบบ รูปแบบ บุคลากร ค่านิยม และทักษะ และปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกสภาองค์กรชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชน มี ๔ ประการ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

๑) ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสุรินทร์ได้รับการสันนิษฐานจากนักประวัติศาสตร์ว่าพื้นที่อันเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์มีชุมชนอาศัยอยู่เมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปีล่วงมาแล้ว ในสมัยที่พวกขอมเรืองอำนาจเมื่อขอมเสื่อมอำนาจลง เมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่ยาวนานจนกระทั่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย พ.ศ. ๒๒๖๐ ชาวพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่าส่วยหรือกูย ซึ่งอาศัยอยู่แถบเมืองอัตปือแสนแป แคว้นจำปาศักดิ์ซึ่งขณะนั้นเป็นดินแดนของไทย และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจับช้างป่ามาเลี้ยงไว้ใช้งานเป็นอย่างมากได้พากันอพยพข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวาโดย ได้แยกย้ายกันไปตั้งชุมชนที่เมืองสิง (อำเภอจอมพระ) บ้านโคกลำดวน (อำเภออุทุมพรพิสัยจังหวัดศรีสะเกษ) บ้านอัจจะปะนึ่ง (อำเภอสังขะ) และบ้านกุดปะไท (อำเภอศีขรภูมิ) แต่ละบ้านจะมีหัวหน้าควบคุมอยู่ในปี พ.ศ. ๒๓๐๖ หลวงสุรินทร์ภักดี หรือเชียงปุมหัวหน้าหมู่บ้านเมืองนี้ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมายกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่มาตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะสมมีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ ๒ ชั้นมีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดีได้กระทำความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน พระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่บ้านคูประทาย เป็นเมืองประทายสมันต์ และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทร์ภักดีเป็นพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางให้เป็นเจ้าเมืองปกครอง ในปี พ.ศ. ๒๓๒๙ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองประทายสมันต์เป็นเมืองสุรินทร์ ตามสร้อยบรรดาศักดิ์เจ้าเมืองสุรินทร์มีเจ้าเมืองปกครองสืบเชื้อสายกันมารวม ๑๑ คน จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินเป็นแบบเทศาภิบาลส่วนกลาง จึงได้แต่งตั้งพระกรุศรีบุรีรักษ์ (สุม สุมานนท์) มาดำรงตำแหน่งเป็น ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนแรก

๒) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ ๘,๑๒๔.๐๕๖ ตาราง กิโลเมตร (ประมาณ ๕,๐๗๗,๕๓๕ ไร่) คิดเป็นร้อยละ ๔.๘ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๔๕๐ กิโลเมตร

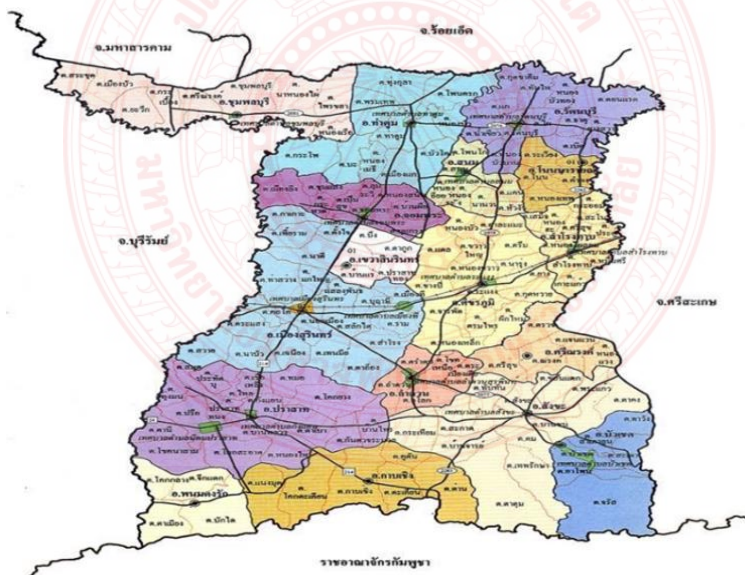
ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา ในพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ บัวเขต สังขะ กาบเชิง และพนมดงรัก ความยาวตลอดแนวชายแดนประมาณ ๑๒๕ กิโลเมตร

บริเวณซึ่งติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชามีป่าทึบและภูเขาสลับซับซ้อน ถัดจากบริเวณภูเขาจะเป็นที่ราบสูงลุ่มๆ ดอนๆ ลักษณะลูกคลื่นลอนลาดบริเวณตอนกลางของจังหวัด จะเป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ มีที่ราบสูงอยู่บางตอน ด้านเหนือของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำไหลผ่าน ดังแผนภาพที่ ๒.๖

ภาพที่ ๒.๖ : แสดงแผนที่จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ๘ สายดังนี้คือ แม่น้ำมูล ลำน้ำชี ห้วยเสนง ลำห้วยพลับพลา ลำห้วยระวี ลำห้วยทับทัน ลำห้วยระหารและลำห้วยแก้ว เป็นลำน้ำที่ทำประโยชน์ให้แก่จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ ๘ แห่งนี้แล้ว ยังมีลำน้ำและหนองน้ำอีกมากมายกระจัดกระจายอยู่ในอำเภอต่างๆ แต่แหล่งน้ำต่างๆดังกล่าวไม่สามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่เกษตรกรได้มากนัก ในฤดูแล้งส่วนใหญ่ น้ำจะแห้งเว้นแต่ลำน้ำมูลซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี

จังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นเขตป่าจำนวน ๑,๓๘๒,๖๒๕ ไร่หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒๓ ของพื้นที่จังหวัดไม่มีอุทยานแห่งชาติมีวนอุทยานจำนวน ๒ แห่ง คือ วนอุทยานพนมสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ เนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ และวนอุทยานป่าสนหนองคู อำเภอสังขะ เนื้อที่ ๖๒๕ ไร่และมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๑ แห่งคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ - ห้วยทับทัน อยู่ในพื้นที่กิ่งอำเภอมดงรัก, อำเภอกาบเชิง, อำเภอสังขะ และอำเภอบัวเขต เนื้อที่ ๓๑๓,๗๕๐ ไร่

๓) สภาพทางสังคม

(๑) โครงสร้างทางสังคม

จังหวัดสุรินทร์ มีประชากรร้อยละ ๙๓ อาศัยอยู่ในเขตชนบทเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเป็นอยู่เนื่องจากประชากรที่พูดภาษาต่างกัน ๓ กลุ่ม หรือ “สุรินทร์ ๓ เผ่า” คือ เขมร กูย และลาว แต่ประชากรทั้งหมดมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคีต่างได้รับการวัฒนธรรม ประเพณีภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น จังหวัดสุรินทร์มีประเพณีที่สำคัญมากมาย ได้แก่ ประเพณีบวชนาคช้าง งานประเพณีขึ้นเขาสวาย เคาะระฆังพันใบ ไหว้ ๙ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ งานช้างและกาชาดสุรินทร์ประเพณีแห่นาโพนตา กันตริ้ม การกวนข้าวทิพย์ การแต่งงาน หรือ แขนงาร์กะโน้ปติงตอง เรือมอันเร หรือ ลูตอันเร เรือมตรด เรือมอ้ายย โขง สะบ้า ลีเกเขมร มโหรีเจียง และ เจียงเปริน

การศาสนา จังหวัดสุรินทร์มีศาสนสถานต่างๆจำแนกเป็นวัด ๗๗๓ แห่ง ที่พักสงฆ์ ๔๘๐ แห่ง โบสถ์คริสต์ ๒๔ แห่ง และมัสยิด ๑ แห่ง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม ๒๕๕๙) โดยมีพระอารามหลวง คือ วัดศาลาลอย และ วัดบูรพาราม (เป็นวัดสำคัญเก่าแก่ของจังหวัด มีอายุประมาณ ๒๐๐ ปีเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบุญรอดพระพุทธรูปสำคัญประจำจังหวัด) รวมทั้งวนอุทยานพนมสวาย มีพระพุทธรูปสุรินทร์มงคล (นามพระราชทาน) พระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุรินทร์ซึ่งผู้เดินทางไปสักการะจะได้เคาะระฆัง ๑,๐๘๐ ใบ เสริมสิริมงคลแก่ชีวิตด้วย นอกจากนี้จังหวัดยังมีพระเกจิที่มีชื่อเสียงอีกหลายรูป เช่น พระราชวุฒาจารย์ (หลวงปู่ดูลย์อตุโล) พระครูปราสาทพรหมคุณ (หลวงปู่หงษ์พรหมปัญโญ) วัดเพชรบุรี (สุสานทุ่งมน) อ.ปราสาท, พระครูวิสุทธิ กิตติญาณ (หลวงปู่ศุขกิตติญาณ) วัดศรีลำยอง อ.ปราสาท และ พระพิมพ์พัฒนาร (หลวงพ่อบวน วรมงคล) วัดมงคลรัตน์ อ.เมืองสุรินทร์ เป็นต้น

(๒) การปกครองส่วนภูมิภาค

จังหวัดสุรินทร์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๗ อำเภอ ๑๕๙ ตำบล ๒,๑๑๙ หมู่บ้าน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงพื้นที่หน่วยการปกครองจังหวัดสุรินทร์

	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	พื้นที่(ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน
๑	เมืองสุรินทร์	๙๐๓.๘๔๕	๒๐	๒๘๑
๒	ปราสาท	๙๐๘.๘๓๖	๑๘	๒๓๙
๓	สังขะ	๑,๐๐๙.๐๐๐	๑๒	๑๘๓
๔	ศีขรภูมิ	๕๖๑.๖๑๓	๑๕	๒๒๖
๕	รัตนบุรี	๒๐๒.๘๓๐	๑๒	๑๖๒
๖	ท่าตูม	๖๔๓.๒๕๖	๑๐	๑๖๕
๗	สำโรงทาบ	๓๗๕.๒๕๐	๑๐	๑๐๐
๘	ชุมพลบุรี	๕๒๐.๒๕๖	๙	๑๒๒
๙	จอมพระ	๓๑๔.๐๐๐	๙	๑๐๕
๑๐	สนม	๒๐๓.๐๐๐	๗	๗๘
๑๑	กาบเชิง	๕๗๔.๐๐๐	๖	๘๒
๑๒	บัวเชด	๔๗๙.๐๐๐	๖	๖๗
๑๓	ลำดวน	๓๐๑.๐๐๐	๕	๕๑
๑๔	ศรีณรงค์	๔๑๐.๐๐๐	๕	๖๑
๑๕	พนมดงรัก	๓๑๘.๐๐๐	๔	๕๕
๑๖	เขวาสินรินทร์	๒๐๑.๐๐๐	๕	๕๔
๑๗	โนนนารายณ์	๑๙๙.๑๗๐	๕	๖๗
รวม	๑๗	๘,๑๒๔.๐๕๖	๑๕๙	๒,๐๙๘

(๓) การปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดสุรินทร์มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๗๓ แห่ง ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์
๒. เทศบาลเมืองสุรินทร์ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง เนื้อที่ ๑๑.๓ ตารางกิโลเมตร
๓. เทศบาลตำบล จำนวน ๒๗ แห่ง
๔. องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๔๔ แห่ง

(๔) สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้ดำเนินการจัดแจ้งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๕๕๑ ถึงปัจจุบันครอบคลุมในระดับ ๑๗ อำเภอและครอบคลุมในระดับตำบล ซึ่งการแจ้งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนมีจำนวน ๑๕๙ ตำบล จึงมีการกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนให้ครบทุกตำบลภายใน ๒ ปี การดำเนินงานสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมให้มีสภาองค์กรชุมชนต้นแบบในการจัดการตนเอง ที่สามารถพัฒนาและสามารถจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน มีการจัดการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัดสุรินทร์ โดยมีตัวแทนสภาองค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ หน่วยงานภาคีเข้าร่วมประชุม เพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาในท้องถิ่น ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแจ้งจัดตั้ง และการมีส่งเสริมให้สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์มีบทบาทการพัฒนาในพื้นที่การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ การจัดสรรงบประมาณโดยใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนตในการคิดค้นนวัตกรรมที่ไม่ใช่แค่การประชุมเท่านั้น แต่เป็นการผ่านงบประมาณจะใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

ภาคประชาชนและภาคีหลายภาคส่วนในจังหวัดสุรินทร์ได้ร่วมมือกันกำหนดแผนการพัฒนาจังหวัด โดยดำเนินการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และกำลังจะขมวดความต้องการร่วมกันของคนสุรินทร์ผลักดันสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด และได้ประกาศใช้แผนในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อมีเป้าหมายให้คนสุรินทร์อยู่ดีมีสุข ดังนี้

“สุรินทร์โนวเจียเมียนเซาะ” เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสุรินทร์ แสดงความคิดเห็นร่วมกันว่าต้องปลูกให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และผลักดันให้เป็นแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือโนวเจียเมียนเซาะ การจะไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนสุรินทร์นั้นขึ้นอยู่กับพี่น้องที่ต้องลุกขึ้นมาจัดการตนเอง คนสุรินทร์ กินอ้ม นอนอุ้น ทุนมี หนีลต คือ เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสุรินทร์ จะร่วมมือกับท้องที่ ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และกลไกภาครัฐ ขับเคลื่อนร่วมกันผ่านแนวทางสำคัญที่เน้นการพัฒนาจากฐานราก เสริมศักยภาพคนทำงาน ก่อรูป เชื่อมร้อย ถักทอเครือข่ายให้เข้มแข็ง และมุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตคนสุรินทร์ได้อยู่ดีมีสุข อันเกิดจากความต้องการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ” (ลาวัณย์ งามชื่น, ๒๕๖๐, ออนไลน์)

กินอ้ม จากแนวคิดที่ว่า “ข้าวเป็นฐานสำคัญของการกินอ้ม การทำไร่นาผสมผสานจะทำให้เกิดการออมฐานทุนชีวิตด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่แค่ตัวเงิน การซื้อกินซื้อใช้ โดยใช้เงินเป็นหลัก แต่ว่าการที่มาได้เงินคืออะไร ก็มีแต่หน้อย่างเดียว ดังนั้น จึงแนวคิดในส่วนตรงนี้ว่า สิ่งที่เราจะต้องมาทำอยู่ทำกินให้เกิดความยั่งยืนในตนเองนั้น เราจะต้องมาออมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนที่ทำให้เกิด

ตำนานชีวิตของตนเอง จากเกษตรเชิงเดี่ยวเราก็ทำมาแล้ว ทำนาอย่างเดียว หรือทำไร่อย่างเดียว มันไปสู่ความล่มสลาย เพราะเนื่องจากเราต้องใช้ทุนมาก ตรงนี้เองเราก็พลิกกลับมาว่า การผสมผสานในน้ำมีปลา ในนาข้าว ทุกสิ่งทุกอย่างเรามีของกินโดยไม่ต้องซื้อหา สิ่งเหล่านี้มันก็มาจุนเจือครอบครัวของเรา” (ไมตรีพร้อมเพรียง, ๒๕๖๐, ออนไลน์)

นอนอุ่น ชุมชนเรามีการช่วยกัน สามัคคีกัน ทำยังไงก็ได้ คือ ให้ชาวบ้านอยู่ด้วยกันแบบมีความสุข พอทำมาหากินแล้วก็มีความช่วยเหลือจากโครงการบ้านมั่นคง การรวมกลุ่มกันทำออมทรัพย์ ก็ขยายขยายจากที่เป็นหลังคาสังกะสีผุๆ วันนี้เปลี่ยนมาเป็นสันไทยบ้าง พวกกระเบื้องบ้าง พอมาเข้าอยู่กับโครงการบ้านมั่นคง ออมจนได้เสร็จ และก็ทำเรื่องกู้ จนได้บ้านมาเป็นแบบถาวรอย่างนี้อยู่อบอุ่นมาก มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สุขสบายตามฐานะ ได้นอนอุ่นในบ้านที่ตนเองเป็นเจ้าของ (สวาท สมใจและปัทมิตตา พลະสาร, ๒๕๖๐, ออนไลน์)

ทุนมี การจัดการตนเอง ชุมชนต้องเริ่มจากการหันมาดูแลทุนภายในชุมชนของตนเองและจัดการทุนคน ทุนทรัพยากรของตนเองให้ได้ก่อน การรวมผู้นำมาร่วมกันคิดร่วมกันทำ เป็นเรื่องทุนภายใน เพราะหากเกิดเรื่องของคนแล้ว เรื่องทุกอย่างก็ตามมา เมื่อเราสร้างคนได้ก็สามารถทำกิจกรรมได้ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการรับทุนภายนอกต่อไป การจัดการตนเองไม่ใช่เป็นเรื่องรัฐอิสระไม่พึ่งใคร แต่เป็นเรื่องที่คนทุกฝ่ายต่างมาร่วมกันทำร่วมกันพัฒนาต่างหาก และจะเป็นต้นแบบให้พื้นที่ตำบลอื่นๆ ได้เรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งทั้งจังหวัดและที่อื่นๆ (วิเชียร สัตตธารา, ๒๕๖๐, ออนไลน์)

หนี้ลด ในเรื่องหนี้สินของชาวบ้านนั้น มีแนวทางการแก้ปัญหาโดยมีการรวมตัวกันของกองทุนหมู่บ้านทั้งตำบลช่วยกันจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิก กำจัดหนี้ในระบบ บางคนอาจกู้กองทุนหมู่บ้านอาจไม่พอใช้ ก็มีทางเลือกอีกทางจากการอาศัยสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งเป็นการร่วมมือกับธนาคารออมสิน และธกส. ช่วยเหลือ ให้ข้อมูลเชื่อมโยง บางคนติดหนี้ระบบเอาโฉนดไปจำนองไว้ สถาบันการเงินเข้าไปไถ่ถอนข้อหนี้มาไว้ให้ผ่อนกับสถาบันฯ โดยร่วมมือกับธนาคารออมสินที่ปล่อยเงินกู้รายละ ๒ แสนบาท เพื่อโฉนดออกมาและเก็บไว้ที่สถาบัน ให้สมาชิกมาผ่อนชำระ เพราะสถาบันการเงินเป็นหลักค้ำประกันให้กับสมาชิกอีกทอดหนึ่ง เพราะถ้าให้ชาวบ้านเดินเข้าหาธนาคารการเข้าถึงจะยากกว่า ซึ่งสิ่งที่ทำนั้นเป็นการจัดการตนเองคือการพึ่งตนเองในเบื้องต้น สิ่งไหนที่เราทำได้ เรามีทุน กลุ่มองค์กรต่างๆ มีทุนพอ เป็นกระบวนการเริ่มพึ่งตนเอง ไม่หวังแบมือรอขบประมาณจากภายนอก บริหารจัดการทรัพยากร ที่มีในชุมชน โดยการทำแผนชุมชน จะรู้ความต้องการ รู้ทุน รู้ทรัพยากรในหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้จะทำให้รู้จักการพึ่งตนเอง หรือการจัดการตนเอง ถ้าเราจัดการตนเองได้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งที่ทางภาครัฐหรือท้องถิ่นจะเข้ามาช่วยหนุนเสริมให้พี่น้องได้กินอิมมูนอุ่นทุนมีหนี้ลดได้

๔) สภาพทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจจังหวัดสุรินทร์ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรเป็นหลัก และมีชื่อเสียงได้แก่การมีช้างเลี้ยงมากที่สุดในประเทศไทย การเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ที่มีผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานและส่งออกขายไปทั่วโลก การได้รับคัดเลือกให้ออกแบบและทอผ้าไหม สำหรับตัดเสื้อให้ผู้นำเขตเศรษฐกิจ APEC นอกจากนี้การเป็นจุดเชื่อมต่อของอารยธรรมขอมโบราณ การเป็นเมืองชายแดนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีจุดผ่านแดนถาวรช่องจอมเป็นประตูสู่แหล่งท่องเที่ยวระดับโลกอย่างปราสาทหินนครวัด นครธมในกัมพูชาอีกทั้งยังเป็น “เมืองแห่งอารยธรรมและปราสาทโบราณ” ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงอารยธรรมขอมโบราณ มีปราสาทที่เก่าแก่ถึง ๓๒ แห่ง กระจายอยู่ทั่วไป เช่น ปราสาทภูมิโปน ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอสังขะ สร้างราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ เป็นปราสาทที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบ ในประเทศไทยและกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้ปราสาทศีขรภูมิ. ศีขรภูมิ ปราสาทบ้านพลวง อ.ปราสาท และ กลุ่มปราสาทตาเมือน ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอมณฑังรัก ซึ่งอยู่ในเขตชายแดน และเป็นจุดเชื่อมต่อตามรอยเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณที่สำคัญ เป็นต้น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสภาองค์กรชุมชน

ไพฑูริย์ มาลา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า การมีสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีกฎหมายให้การรองรับต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อแก้ไขความบกพร่อง ของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และขาดความยืดหยุ่นในการบริการสาธารณะ การขาดความร่วมมือและขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน การที่ผู้นำของทั้งสององค์กรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ได้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของสภาองค์กรชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทำให้การประสานงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เกิดความไว้วางใจต่อกันและเป็นที่เหตุให้เกิดการหวาดระแวงต่อกัน ผลกระทบทั้งหมดจึงตกไปอยู่ที่ทิศทางของการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นที่

ยังขาดมิติของแผนการพัฒนาในเชิงบูรณาการ และการเติบโตของภาคประชาสังคมจึงเข้ามามีบทบาทต่อการเสริมสร้างกระบวนการทางการเมืองภาคพลเมือง^{๑๒๖}

หิรัญญ์ หิรัญญ์พิพัฒน์ ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณี สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่ายจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารชุมชนตามแนวพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชนที่ทำให้เกิดข้อจำกัดในการขับเคลื่อนพัฒนา มีดังนี้

๑) ข้อจำกัดเรื่องสมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องปราศจากการเมืองแทรกแซงทำให้ขาดบุคลากรในการบริหาร เนื่องจากในท้องถิ่น บุคคลที่มีศักยภาพความเป็นผู้นำนั้นน้อยและส่วนใหญ่ก็เข้าไปเป็นผู้นำในระบบการเมือง ทำให้สภาองค์กรชุมชนขาดผู้นำหรือตัวแทนชุมชน

๒) ประชาชนในชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจใน พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติได้

๓) เนื่องจากพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนประกาศใช้ได้เพียง๑ปี การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่เห็นผลชัดเท่าที่ควร

๔) รัฐกระจายอำนาจให้สภาองค์กรชุมชน บริหารจัดการ แต่รัฐไม่ได้กำหนดงบประมาณให้ ทำให้สภาองค์กรชุมชนต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยทุนของตนเอง และขอความร่วมมือจากเครือข่ายองค์กรภายนอก

๕) สภาองค์กรชุมชนตำบล หนองสาหร่ายยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงาน สนับสนุนหลัก ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ทางชุมชนต้องการยังไม่ครอบคลุมครบถ้วนทุกด้าน ความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กร ชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ารัฐตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนฐานรากที่มีความสำคัญของประเทศ แต่การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของรัฐด้านใดด้านหนึ่ง และมองข้ามความเป็น

^{๑๒๖} ไททัศน์ มาลา, “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๕): หน้า ๓๙-๕๒.

เอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ขาดความสมดุลส่งผลให้สังคมอ่อนแอ^{๑๒๗}

สุรสิทธิ์ วชิรขจร ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินในเชิงปริมาณในระดับจังหวัด พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายประเด็นปรากฏว่า ปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกระบวนการผลิต และผลลัพธ์อยู่ในระดับสูง สำหรับผลการประเมินในเชิงปริมาณในระดับตำบลมีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายประเด็นปรากฏว่าปัจจัยการนำเข้าอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกระบวนการผลิตและผลลัพธ์อยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างภาคในระดับจังหวัด ในภาพรวม พบว่า ภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ภาคเหนือตอนบน ส่วนในระดับตำบล พบว่า ภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ ภาคเหนือตอนล่าง ผลการประเมินในเชิงคุณภาพ พบว่า ประเด็นปัจจัยนำเข้า (Input) สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนไม่ชัดเจนทั้งยังเห็นว่างบประมาณที่ได้รับเพื่อสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนของบางพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการจัดกระบวนการสภาองค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สนับสนุนงานของสภาองค์กรชุมชนอย่างเต็มที่ การดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการ (Process) ของสภาองค์กรชุมชนต้องมีแกนนำ ที่เข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ เพื่อนำพาชุมชนไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้น ผลผลิต (Output) ของการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน พบว่าก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน เป็นการสร้างการพัฒนาในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนลดความขัดแย้งในชุมชนและสร้างแผนพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของตนได้และทำสูงสุดในส่วนผลลัพธ์ (Outcome) การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนสามารถเป็นเวทีกลางเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ สามารถสร้างความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพราะคนในชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันในสังคม และทำให้เกิดพลังทางสังคมที่มาจากรากฐานอย่างแท้จริง^{๑๒๘}

^{๑๒๗} หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์, บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนท้องถิ่นศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๑.

^{๑๒๘} สุรสิทธิ์ วชิรขจร, “การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙): หน้า ๓๑-๓๒.

ศักดิ์ชาย มรรครัตน์โส ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา สภาองค์กรชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของสภาองค์กรชุมชน พบว่า ให้ความสำคัญกับการจัดเวทีปรึกษาหารือ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตนเอง

๒. ปัญหาจากบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนมากในท้องถิ่น ยังไม่เข้าใจบทบาทการทำงานของสภาองค์กรชุมชน เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทและ วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างทั่วถึงและให้เป็นที่ยอมรับตามกฎหมาย

๓. ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรประสานความร่วมมือในลักษณะเกื้อหนุนการทำงานร่วมกัน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ควรคงไว้ซึ่งการเป็นพื้นที่ในการ ปรึกษาหารือ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทการดำเนินงานให้มากขึ้น ^{๑๒๙}

สุรยุทธ สุระท้าว ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทคณะประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดเลยกับการ พัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติตามบทบาทของคณะประสานงานองค์กร ชุมชนจังหวัดเลยในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดเลยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่คณะประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดเลยนั้นมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑และปัญหา หลักในการปฏิบัติงานได้แก่ ด้านเวลา การสื่อสาร และแนวทางการพัฒนาบทบาทของคณะประสานงาน องค์กรชุมชนจังหวัดเลย ได้แก่การกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานการส่งเสริมและสนับสนุนการมี ส่วนร่วมการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนอย่างสม่ำเสมอ^{๑๓๐}

ธีระพงษ์ ภูริปานิก ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากปัญหามากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดตั้งสภา องค์กรชุมชน ด้านการจัดทำแผนด้านการจัดประชุม และด้านการบริหารงานตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะ

^{๑๒๙} ศักดิ์ชาย มรรครัตน์โส, “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา สภาองค์กร ชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น”, **โครงการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการ สาธารณะ ครั้งที่ ๒** “ชุมชนท้องถิ่น: พลังแห่งการปฏิรูปประเทศไทย” วันพฤหัสบดีที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วิทยาลัยการ ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

^{๑๓๐} สุรยุทธ สุระท้าว. “บทบาทคณะประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดเลยกับการพัฒนาสังคม”. **การประชุม วิชาการระดับชาติครั้งที่ ๑** สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. ๒๕๖๑.

ทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ โดยประเด็นที่มีข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ๕ อันดับแรกได้แก่ (๑) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในวงกว้างให้ประชาชนรู้จักสภาองค์กรชุมชนมากขึ้น (๒) สภาองค์กรชุมชนควรมีการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนเป็นหลัก (๓) สถาบันสภาองค์กรชุมชนควรประสานงานให้เกิดเอกภาพภายในองค์กรเครือข่ายก่อนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด เช่น ขบวนจังหวัด (๔) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรยกระดับงานสภาองค์กรชุมชนเป็นยุทธศาสตร์หลักของหน่วยงาน และ (๕) ก่อนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีการตกลงกับผู้นำท้องที่และท้องถิ่นให้ลงตัวเสียก่อน^{๑๓๑}

ธนาราช คงคารักษ์ และสถาพร เริงธรรม ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลหนองแขง อำเภอบ้านแฮด และตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองแขงมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลมากกว่าสภาองค์กรชุมชนบ้านหว้า ซึ่งช่องทางการมีส่วนร่วมทัศนคติของผู้นำความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนั้นควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจในบทบาทของสภาองค์กรชุมชนแก่องค์กรบริหารส่วนตำบล และ ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนควรได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และ หรือคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ส่วนสภาองค์กรชุมชนเองควรมีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สาธารณะได้รับรู้บทบาทและการมีอยู่ขององค์กร^{๑๓๒}

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจฐานราก

ชลธี เจริญรัฐ ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ตำบลหนองไฮ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การจัดการชุมชนพบว่าการจัดตั้งกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการวางแผน การดำเนินงานและการแก้ไขอุปสรรค ปัญหาของชุมชนคือการขาดงบประมาณ ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ การขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดินและการขาดสาธารณูปโภค

^{๑๓๑} ชีระพงษ์ ภูริปาณิก, ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๔): หน้า ๑๘๓-๑๘๔.

^{๑๓๒} ธนาราช คงคารักษ์ และสถาพร เริงธรรม, “การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลหนองแขง อำเภอบ้านแฮด และตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): หน้า ๑๖๔.

พื้นฐาน มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปรับปรุง สาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากพบว่าจุดแข็ง คือ เป็น แหล่งผลิตดอกไม้ประดับ กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ มีแหล่งน้ำในการผลิต จุดอ่อนคืออุปกรณ์ล้ำสมัย ไม่มี แบบแผนการผลิต ขาดทักษะในการจัดมาตรฐานและแปรรูป โอกาสคือมีหน่วยงานรัฐสนับสนุนทาง วิชาการและเงิน มีการเรียนรู้ระหว่างชุมชนผลิตแหล่งอื่น อุปสรรคคือมีโรคพืชหลายชนิด สภาพอากาศไม่ อำนวยตลอดปี^{๑๓๓}

ทวี วัชระเกียรติศักดิ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการ พัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วน ตำบลและชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็ง ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพจะต้องสร้างจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตาม ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชน เป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการการสร้างความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนาจัดตั้งดำเนินงานและ ขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง ๑๕ หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละ ชุมชน^{๑๓๔}

ขวัญกมล ดอนขาศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางตรงต่อ กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมากที่สุด ส่วนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจ ชุมชนในด้านการขาย มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ในด้านการให้ความ อนุเคราะห์ชุมชนมาก ที่สุดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทางด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การ พัฒนาสมาชิกกลุ่ม และการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่ม ยอดขายจากการ ขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไป

^{๑๓๓} ชลธิ เจริญรัฐ, “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบลหนองไฮอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”, วารสารวิทยาการจัดการปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๗ (๒๕๕๗): หน้า ๑๙-๒๔.

^{๑๓๔} ทวี วัชระเกียรติศักดิ์, “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม...”, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): หน้า ๔๓-๕๔.

ช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในด้านการศึกษาให้มากที่สุด^{๑๓๕}

พัชราภา สิงห์ธนสาร ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเขตตำบลแม่वंก อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านเศรษฐกิจในมิติของรายได้มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลักและรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่ายประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรายจ่ายรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัจจัยทางด้านการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้มีเพียงคนอายุมากกว่า ๖๐ ปีมีอาชีพและรายได้เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนอายุ ๑๕-๖๐ ปีเตี มีอาชีพและรายได้และครัวเรือนมีการเก็บออมเงินไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมมีคนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่เท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนคนในครัวเรือนไม่ดื่มสุรา(ยกเว้นการดื่มเป็นครั้งคราว เฉลี่ยไม่เกินเดือนละ ๑ ครั้ง) คนอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง, คนสูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ, คนพิการได้รับการดูแลจากคนในครัวเรือน หมู่บ้าน/ชุมชน หรือภาครัฐ และคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของหมู่บ้าน/ชุมชน หรือท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน^{๑๓๖}

บุหงา ชัยสุวรรณ พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คเชนทวา ศึกษาเรื่อง ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ส่วนที่ ๑ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า องค์ประกอบด้านธรรมชาติ คน สังคม การเมือง/นโยบายการค้า การค้า โครงสร้างพื้นฐาน ศิลปวัฒนธรรม การเงิน และการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกชุมชน ในขณะที่ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ปัจจัยด้านการเมือง/นโยบาย

^{๑๓๕} ขวัญกมล ดอนขวา, การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕).

^{๑๓๖} พัชราภา สิงห์ธนสาร, “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเขตตำบลแม่वंก อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์”, วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐); หน้า ๕๗-๖๙.

การค้า ด้านการค้าและด้านการสื่อสาร มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน ในขณะที่ปัจจัยด้านการเงินมีอิทธิพล ทางอ้อมเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน^{๑๓๗}

ทอแสงระวี ถีละแก้ว ศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจังหวัดปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมฐานรากที่มีมาช้านาน ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ขาดความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน ๒) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจชุมชน ๓) ขาดแรงจูงใจให้เกิดค่านิยมที่มีต่อสังคมเกษตรยุคใหม่ เพื่อให้เกษตรกรมีความรักความผูกพันต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๔) ขาดความรู้ในการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้อย่างถูกวิธี ๕) ขาดความรู้ในการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างถูกวิธี ยุทธศาสตร์ที่ได้มี ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเพาะปลูกนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ๒) การสร้างแรงจูงใจให้เกิดค่านิยมต่อสังคมเกษตรยุคใหม่ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกรมีความรัก ความผูกพันต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ๓) การพัฒนาความรู้ของเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการประกอบการ การผลิตการจำหน่าย และการจัดการวิสาหกิจชุมชน ๔) พัฒนาศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อรักษาไว้ให้เยาวชนหรือผู้สนใจได้ใช้เป็นທີ່ศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ๕) การพัฒนาด้านปัจจัยแวดล้อมด้านระบบเศรษฐกิจชุมชน สังคม ของเกษตรกรให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ๖) การพัฒนาการทำการเกษตรแบบปลอดภัยพิชยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจะทำให้สามารถสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งแบบสมดุล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดปทุมธานีได้อย่างยั่งยืน^{๑๓๘}

^{๑๓๗} บุหงา ชัยสุวรรณ พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คชนทวา, “ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๕๓ (๒๕๖๒): หน้า ๘๗-๑๐๘.

^{๑๓๘} ทอแสงระวี ถีละแก้ว, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจังหวัดปทุมธานี”, วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๘ (๒๕๕๕): หน้า ๓๙-๕๒.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์” โดยมีวิธีดำเนินการโดยใช้วิธีการแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยสรุปในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎี เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เพื่อสอบถามระดับของบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยรวม และรายด้านในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

๓.๑.๒ การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

๑. **ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี** เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ

๒. **การสัมภาษณ์เชิงลึก** ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-informants) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาสภาองค์กรชุมชน ได้แก่ ประธานสภาองค์กรชุมชน ๓ คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหรือผู้นำชุมชนจำนวน ๓ คน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวน ๖ คน รวมทั้งสิ้น ๑๒ คน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) วิธีการสัมภาษณ์

แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) แนวการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ และสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ โดยทำการสัมภาษณ์พร้อมกันกับการทำวิจัยเชิงปริมาณ

๓. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากตัวแทนผู้นำสภาองค์กรชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๑ คน ระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการหาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) พื้นที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ในการศึกษาเนื่องจากพบว่า สัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ๒ เท่าเป็นอันดับที่ ๖๔ ของประเทศ และรายได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัว ๓๗,๕๒๕ บาทต่อคนต่อปีซึ่งยังถือว่ามียังได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ

๒) การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

(๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์ในการตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น ๑๗ อำเภอ คือ ๑.อำเภอสนม ๒.อำเภอท่าตูม ๓. จอมพระ ๔. ปราสาท ๕. ศรีณรงค์ ๖. เมืองสุรินทร์ ๗. ศรีขรภูมิ ๘. กาบเชิง ๙. ลำดวน ๑๐. รัตนบุรี ๑๑. สำโรงทาบ ๑๒. สังขะ ๑๓. บัวเชด ๑๔. เขวาสินรินทร์ ๑๕. ชุมพลบุรี ๑๖. พนมดงรัก ๑๗. โนนนารายณ์ มีจำนวนสภาองค์กรชุมชนที่ถูกจัดตั้งแล้วทั้งหมด ๑๕๙ แห่ง มีจำนวนสมาชิกสภาองค์กรทั้งสิ้น ๔,๖๑๓ คน (ข้อมูลจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), ๒๕๖๑)

ก. กลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกในสภาองค์กรชุมชนที่ถูกจัดตั้งแล้วทั้งหมด ๑๕๙ แห่งจำนวน ๔,๖๑๓ คน โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากสูตร

Yamane (๑๙๗๓) ได้คำนวณกลุ่มตัวอย่าง (n) = ๓๖๘ ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง = ๐.๐๕ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

วิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ การคำนวณหาขนาด/จำนวนตัวอย่างในกรณีที่สามารถรู้จำนวนหรือปริมาณประชากร จากจำนวนสมาชิกชุมชน ที่ถูกจัดตั้งแล้วทั้งหมด ๑๕๙ แห่งจำนวนสมาชิกสภาองค์กรทั้งสิ้น ๔,๖๑๓ คน โดยการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) ได้ดังนี้

โดย n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้
 N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับได้ (Allowable Error ๐.๐๕)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

วิธีทำ $n = \frac{๔,๖๑๓}{1 + ๔,๖๑๓(๐.๐๕)^2}$

กลุ่มตัวอย่างจำนวนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน n = ๓๖๘ คน

ข. วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนสำคัญ โดยพิจารณาจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ “อำเภอ” เป็นระดับในการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของสภาองค์กรชุมชนตามสัดส่วนในแต่ละอำเภอของจังหวัดสุรินทร์ การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random) จากสภาองค์กรชุมชนแต่ละอำเภอโดยอาศัยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คิดเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๖๘ คน

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

อำเภอในจังหวัดสุรินทร์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน (จำนวน)	กลุ่มตัวอย่าง (จำนวน)
๑. อำเภอสนม	๒๓๗	๑๙
๒. อำเภอท่าตูม	๑๖๕	๑๓
๓. จอมพระ	๒๖๙	๒๑
๔. ปราสาท	๖๘๓	๕๕
๕. ศรีณรงค์	๒๑๙	๑๘
๖. เมืองสุรินทร์	๔๙๔	๓๙
๗. ศรีขรภูมิ	๗๑๓	๕๗
๘. กาบเชิง	๒๐๙	๑๗
๙. ลำดวน	๙๖	๘
๑๐. รัตนบุรี	๒๙๕	๒๓
๑๑. สำโรงทาบ	๒๖๔	๒๑
๑๒. สังขะ	๓๙๐	๓๑
๑๓. บัวเชด	๑๔๗	๑๒
๑๔. เขวาสินรินทร์	๗๙	๖
๑๕. ชุมพลบุรี	๑๒๖	๑๐
๑๖. พนมดงรัก	๑๐๑	๘
๑๗. โนนนารายณ์	๑๒๖	๑๐
รวม	๔,๖๑๓	๓๖๘

(๒) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการแบบเจาะจง ดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน ได้แก่ ประธานสภาองค์กรชุมชน ๓ คน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ๓ คน ผู้นำชุมชน ๓ คน และสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวน ๓ คน รวมทั้งสิ้น ๑๒ คน ได้แก่

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	นายสุดท้วง พอค้า	ผู้ใหญ่บ้าน ต.เมืองที่
๒	นายเสมียน สายบุตร	กำนัน, ต.เขวาสันรินทร์
๓	นางลาวัลย์ งามชื่น	อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จ.สุรินทร์, เจ้าของกิจการ
๔	นายสังคม เจริญทรัพย์	ประธานสภาองค์กรชุมชน จ.สุรินทร์
๕	นายสมพงษ์ ถือฉลาด	นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสันรินทร์
๖	นายคงเมือง ยิ่งอินทร์	ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ต.ศรีสุข
๗	นายประทีน ราชศรี	ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.คาละแมะ
๘	นางสาว นิตยา สัตยญาฤทธิ์	เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ต.ระแงง
๙	นายบุญรวม รุ่งเรือง	นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ท่าสว่าง
๑๐	ว่าที่ร้อยโท สิทธิชัย คงใจดี	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ชราม อำเภอเมืองสุรินทร์
๑๑	นายพิเศษ สุขานิน	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และเกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์
๑๒	นางสายันต์ แวนดี	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลระแงง

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) คณะผู้วิจัยได้กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญด้านสภาองค์กรชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวน ๑๑ คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๓ แสดงรายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	นายมาตุภูมิ คงดี	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านเขวาสินรินทร์
๒	นายเสนอชัย คงสกุล	กำนัน หมู่ที่ ๒ บ้านเขวาสินรินทร์
๓	นางวิวัฒนา คำตาล	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านโชค
๔	นายศุภกร ปรากฎชื้อ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ บ้านโชคหัวแรด
๕	นายสมควร แก้วเหลี่ยม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ บ้านสตอ
๖	นายจำเริญ แก้วเหลี่ยม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๖ บ้านสตอ
๗	นายสมิทธาร นาสทอง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๗ บ้านนาโพธิ์ผู้
๘	นายเฉลิมชัย พิศโสระ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘ บ้านนาตั้ง
๙	นางนงเยาว์ ทรงวิชา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙ บ้านนาตั้ง
๑๐	นายหงส์เหิน คณิตเพียร	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๐ บ้านตระแบกใหญ่
๑๑	นางนงนุช แทนแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ บ้านนาโพธิ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้งสองประเภทดังนี้

๑. การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับของบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ การเข้าร่วมกลุ่ม/องค์กรชุมชน หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของสภา

องครชุมชนตำบล ลักษณะขอคำถามเป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายปิด (Close-ended) และเลือกตอบ (Check-list)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน (Likert Scale) วิธีการได้มาของเกณฑ์วัดระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ มีทั้งหมด ๔ ด้าน จำนวน ๒๐ ข้อ ประกอบด้วย

๑. ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน
๒. ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้
๓. ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน
๔. ด้านการจัดการทุนของชุมชน

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. การทดสอบเครื่องมือจะใช้การทดสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัยและหัวข้อวิจัยจำนวน ๓ คน โดยการทดสอบเครื่องมือที่จะใช้การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ให้ทั้ง ๓ ท่านตรวจสอบ เมื่อรับเครื่องมือกลับคืนจากผู้เชี่ยวชาญนำข้อแก้ไขทั้งหมดมาปรับปรุงให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

๒. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับสภาองค์กรชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach (อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, ๒๕๕๐) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๘๘๘

๓. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ

๒.๑ วิธีการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) แนวการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลโดยถามในประเด็นต่อไปนี้ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในสภาองค์กรชุมชน ระดับการศึกษา อายุ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ตัวแบบหลักการของ ๗s ของ McKinsey เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในของสภาองค์กรชุมชน นำมาศึกษาถึงผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชน โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

๑) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดสุรินทร์

“สภาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้น สภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์มีอย่างไร”

๒) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมภายในของสภาองค์กรชุมชน

“ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในสภาองค์กรชุมชนมีความสำคัญต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์เพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ท่านคิดว่าปัจจัยต่อไปนี้จะส่งผลกระทบต่อทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร”

๑. ปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๒. ปัจจัยเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ (Skill) ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๓. ปัจจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๔. ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๕. ปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๖. ปัจจัยเกี่ยวกับการวางระบบ (System) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๗. ปัจจัยเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร

๒.๒ วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการหาแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ จากการแสดงความคิดเห็นและหาประเด็นสรุปของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ และจากข้อมูลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์มาประกอบการพิจารณาถึงการหาแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๑ ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจาก หน่วยวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถึงสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย

๑.๒ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน ๓๖๘ ชุด ถึงสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และในกรณีที่ไม่สามารถนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองได้นั้นจะนำแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์พร้อมขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยภายใน ๑๕ วัน นับตั้งแต่ได้รับแบบสอบถาม

๑.๓ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

๒.๑.๑ ขออนุญาตแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากหน่วยวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ถึงประชากร

กลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

๒.๑.๒ ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ คนล่วงหน้า ๓ วันก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

๒.๑.๓ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) จำนวน ๑๒ คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา ๑-๒ ชั่วโมงต่อ ๑ คนหรือจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว

๒.๒ การสนทนากลุ่ม

๒.๒.๑ ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากหน่วยวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ถึงประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญในการวิจัย

๒.๒.๒ ผู้วิจัยส่งข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการสนทนากลุ่มให้กับผู้ให้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ คนล่วงหน้า ๓ วันก่อนการประชุมสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

๒.๒.๓ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลสรุปจากการประชุมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๑ คน

๓.๕ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยวิธีการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และบรรยายเชิงเนื้อหาประกอบตาราง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ โดยวิธีหา ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายด้านและโดยภาพรวม เพื่อต้องการทราบระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เมื่อหาค่าได้แล้วนำค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมินสร้างขึ้นตามลักษณะการ

สร้างแบบวัดทัศนคติที่เรียกว่า (Likert ' Scale) โดยมีตัวเลือกตอบแบบ ๕ ระดับ โดยในแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนต่อบทบาท	ระดับคะแนน
มากที่สุด	๕
มาก	๔
ปานกลาง	๓
น้อย	๒
น้อยมาก	๑

ในการตีความช่วงค่าเฉลี่ยจะแบ่งคะแนนออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้.

คะแนนระหว่าง ๔.๒๑ - ๕.๐๐	แสดงว่ามีบทบาทมากที่สุด
คะแนนระหว่าง ๓.๔๑ - ๔.๒๐	แสดงว่ามีบทบาทมาก
คะแนนระหว่าง ๒.๖๑ - ๓.๔๐	แสดงว่ามีบทบาทปานกลาง
คะแนนระหว่าง ๑.๘๑ - ๒.๖๐	แสดงว่ามีบทบาทน้อย
คะแนนระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๘๐	แสดงว่ามีบทบาทน้อยที่สุด

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

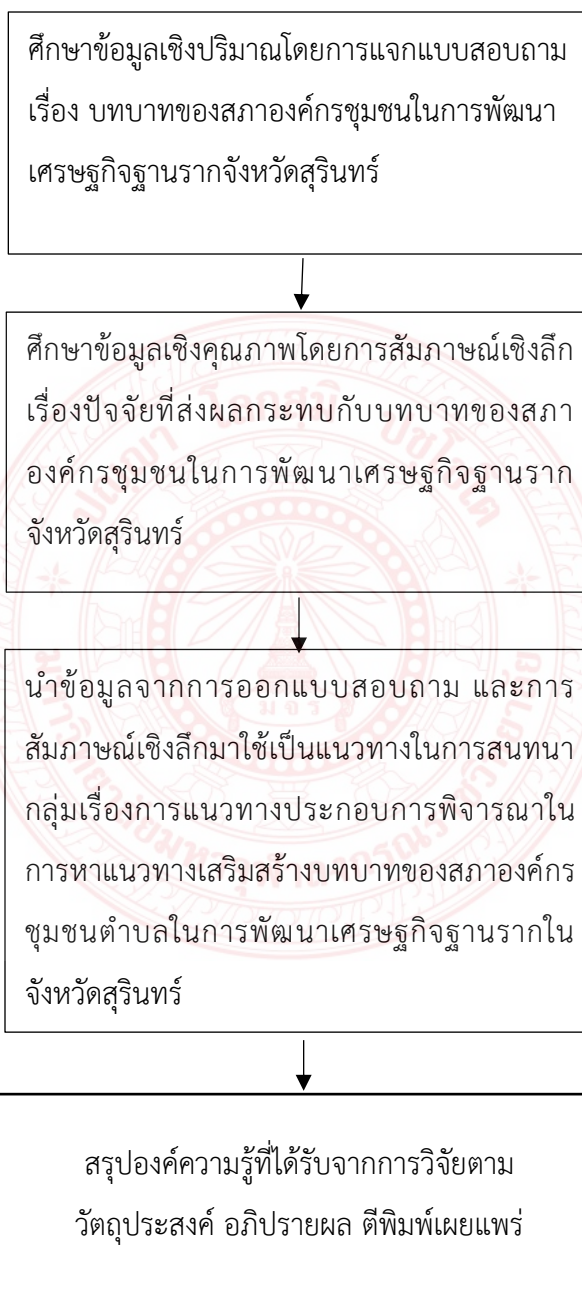
๒.๒ จำแนกและจัดระบบข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ

๒.๓ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

๒.๔ นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัย

แผนภาพที่ ๓.๑ แสดงกระบวนการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

๔.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน

การศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเพื่อทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวน ๓๖๘ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

(n=๓๖๘)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
๑. ชาย	๑๘๐	๔๘.๙๑
๒. หญิง	๑๘๘	๕๑.๐๙
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๑. ๒๕ ปี และต่ำกว่า	๒๔	๖.๕๒

ตารางที่ ๔.๑(ต่อ) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๒. ๒๖ - ๓๕ ปี	๗๘	๒๑.๒๐
๓. ๓๖ - ๕๕ ปี	๑๙๖	๕๓.๒๖
๔. ๖๐ ปีขึ้นไป	๗๐	๑๙.๐๒
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับการศึกษา		
๑. ไม่ได้เข้ารับการศึกษ	๐	๐
๒. ประถมศึกษา	๘๐	๒๑.๗๔
๓. มัธยมศึกษา/ ปวช./ปวส.	๑๗๒	๔๖.๗๔
๔.ปริญญาตรี	๑๑๐	๒๙.๘๙
๕. สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๑.๖๓
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐
๔. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
๑. ต่ำกว่า ๒,๕๐๐ บาท	๐	๐
๒. ๒,๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท	๖๘	๑๘.๔๘
๓. ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๑๙	๓๒.๓๔
๔. ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๙๔	๒๕.๕๔
๕. ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๖๔	๑๗.๓๙
๖. ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๒๓	๖.๒๕
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐
๕. อาชีพ		
๑. เกษตรกรรม	๑๑๒	๓๐.๔๓
๒. กรรมกร/ รับจ้างทั่วไป	๕๘	๑๕.๗๖
๓. ค้าขาย (ร้านค้า/ ร้านชำ/ หาบเร่)	๓๔	๙.๒๔
๔. รับราชการ/ ลูกจ้างของราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	๔๕	๑๒.๒๓
๕. พนักงานเอกชน	๓๘	๑๐.๓๓
๖. ธุรกิจส่วนตัว	๑๒	๓.๒๖

ตารางที่ ๔.๑(ต่อ) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน จำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
๗. แม่บ้าน	๕๒	๑๔.๑๓
๘. เกษียณอายุราชการ	๑๗	๔.๖๒
๙. อื่นๆโปรดระบุ.....	๐	๐
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐
๖. หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของสภาองค์กรชุมชน		
๑. คณะกรรมการบริหารสภาองค์กรชุมชน ตำบล	๘๐	๒๑.๗๔
๒. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล	๒๘๘	๗๘.๒๖
๓. ภาควิชาสนับสนุนอื่นๆ	๐	๐
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกสภา
องค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๖๘ คน ผล
การศึกษา พบว่า

๑.) เพศ พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อย
ละ ๕๑.๐๙ และ เพศชาย จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙๑

๒) อายุ พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ มีอายุ ๓๖-๕๙ ปีจำนวน ๑๙๖ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๕๓.๒๖ รองลงมามีอายุ ๒๖-๓๕ ปี จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๒๐ อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป
จำนวน ๗๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๐๒ และน้อยที่สุดมีอายุ ๒๕ และต่ำกว่าจำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อย
ละ ๖.๕๒ ตามลำดับ

๓) ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/
ปวช./ปวส.จำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗๔ รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน ๑๑๐
คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๙ ระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๗๔ ระดับ

การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๖๓ และน้อยที่สุดคือไม่มีผู้ใดไม่ได้รับการศึกษา ตามลำดับ

๔) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๔ รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕๔ รายเฉลี่ยต่อเดือน ๒,๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๔๘ รายเฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๙ และน้อยที่สุดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไปจำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๕ ตามลำดับ

๕) อาชีพ พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมจำนวน ๑๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔๓ รองลงมา มีอาชีพกรรมกร/ รับจ้างทั่วจำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๗๖ แม่บ้านจำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๓ รับราชการ/ ลูกจ้างของราชการ/ รัฐวิสาหกิจจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๓ พนักงานเอกชน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๓ ค้าขาย (ร้านค้า/ ร้านชำ/ หาบเร่) จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๒๔ เกษียณอายุราชการจำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๖๒ และน้อยที่สุดมีอาชีพธุรกิจส่วนตัวจำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๒๖ ตามลำดับ

๖. หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของสภาองค์กรชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน ๒๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๒๖ รองลงมา เป็นคณะกรรมการบริหารสภาองค์กรชุมชนตำบลจำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๗๔

๔.๑.๒ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

การศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามเพื่อทราบถึงระดับการมีบทบาทของสภาองค์กรชุมชน จำนวน ๓๖๘ คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒ - ๔.๖

ตารางที่ ๔.๒ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์โดยรวม

(n = ๓๖๘)

บทบาทของสภาองค์กรชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน	๓.๒๐	๐.๗๔	ปานกลาง
๒. ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้	๓.๓๒	๐.๕๖	ปานกลาง
๓. ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน	๓.๑๐	๐.๖๕	ปานกลาง
๔. ด้านการจัดการทุนของชุมชน	๓.๗๕	๐.๕๓	มาก
รวม	๓.๓๔	๐.๕๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๔$, S.D. = ๐.๕๓) เมื่อพิจารณาจากรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการจัดการทุนของชุมชน คือ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๓) รองลงมา ได้แก่ด้าน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๓.๓๒$, S.D. = ๐.๕๖) ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๒๐$, S.D. = ๐.๗๔) และน้อยที่สุดได้แก่ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๑๐$, S.D. = ๐.๖๕)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชน

(n = ๓๖๘)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชน	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความหลากหลาย (วัย เพศ อายุ องค์กร/กลุ่ม)	๓.๑๐	๐.๙๘	ปานกลาง
๒. การรวมตัวในการทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน	๓.๒๕	๐.๙๒	ปานกลาง
๓. มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม	๓.๕๕	๐.๗๖	มาก
๔. การมีพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม	๒.๘๙	๐.๘๑	ปานกลาง
๕. การรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันในชุมชนท้องถิ่นและการจัดจำหน่าย	๓.๒๒	๐.๗๕	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	๓.๒๐	๐.๗๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๐$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม ($\bar{X} = ๓.๕๕$, S.D. = ๐.๗๖) รองลงมา ได้แก่ การรวมตัวในการทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน ($\bar{X} = ๓.๒๕$, S.D. = ๐.๙๒) และน้อยที่สุด ได้แก่ การมีพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม ($\bar{X} = ๓.๑๐$, S.D. = ๐.๘๑)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้

(n = ๓๖๘)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	๒.๖๘	๐.๖๐	ปานกลาง
๒. มีการสื่อสารที่ดีสามารถประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา	๔.๐๗	๐.๖๙	มาก
๓. การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้รับรู้ทั่วทั้งตำบล	๓.๕๙	๐.๖๒	มาก
๔. มีการขยายเครือข่ายพันธมิตรทางการค้าของชุมชน	๒.๙๕	๐.๗๔	ปานกลาง
๕. ขยายช่องทางโลจิสติกส์เพื่อการค้าออนไลน์ในชุมชน	๓.๓๒	๐.๖๘	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	๓.๓๒	๐.๕๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๒$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการสื่อสารที่ดีสามารถประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา ($\bar{X} = ๔.๐๗$, S.D. = ๐.๖๙) รองลงมา ได้แก่ การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้รับรู้ทั่วทั้งตำบล ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๖๒) และน้อยที่สุดได้แก่มีระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = ๒.๖๘$, S.D. = ๐.๖๐)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน

(n = ๓๖๘)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. การจัดตั้งกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กองทุนฌาปนกิจตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น	๓.๓๕	๐.๖๖	ปานกลาง
๒. การจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของชุมชน	๓.๑๓	๐.๘๕	ปานกลาง
๓. การประเมินทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อให้ทราบถึงสถานะทางการเงินของกลุ่ม	๓.๑๖	๐.๘๔	ปานกลาง
๔. การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน	๓.๓๘	๐.๗๑	ปานกลาง
๕. การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกครอบครัวในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ เจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติ สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝากบ้านอายุชีวิต เป็นต้น	๒.๔๘	๐.๖๙	น้อย
เฉลี่ยรวม	๓.๑๐	๐.๖๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๑๐, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (\bar{X} = ๓.๓๘, S.D. = ๐.๗๑) รองลงมา ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กองทุนฌาปนกิจตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น (\bar{X} = ๓.๓๕, S.D. = ๐.๖๖) และน้อยที่สุดได้แก่ การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกครอบครัวในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ เจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติ สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝากบ้านอายุชีวิต เป็นต้น (\bar{X} = ๒.๔๘, S.D. = ๐.๖๙)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการทุนของชุมชน

(n = ๓๖๘)

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านการจัดการทุนของชุมชน	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์ไม้ สมุนไพร และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน	๓.๘๑	๐.๖๔	มาก
๒. การรวบรวมทุนความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น ความรู้ในการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การผลิตเครื่องใช้เครื่องประดับ รวมไปถึงความรู้ภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกันของชุมชน เป็นต้น	๔.๐๐	๐.๗๔	มาก
๓. การให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชี	๒.๘๕	๐.๖๔	ปานกลาง
๔. การส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกต่อการผลิตของชุมชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม เป็นต้น	๓.๙๒	๐.๕๑	มาก
๕. การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง	๔.๑๖	๐.๖๖	มาก
เฉลี่ยรวม	๓.๗๕	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ด้านการจัดการทุนของชุมชน โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๓) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง ($\bar{X} = ๔.๑๖$, S.D. = ๐.๖๖) รองลงมา ได้แก่ การรวบรวมทุนความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น ความรู้ในการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การผลิตเครื่องใช้ เครื่องประดับ รวมไปถึงความรู้ภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกันของชุมชน เป็นต้น ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = ๐.๗๔) และน้อยที่สุดได้แก่ การให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชี ($\bar{X} = ๒.๘๕$, S.D. = ๐.๖๔)

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม

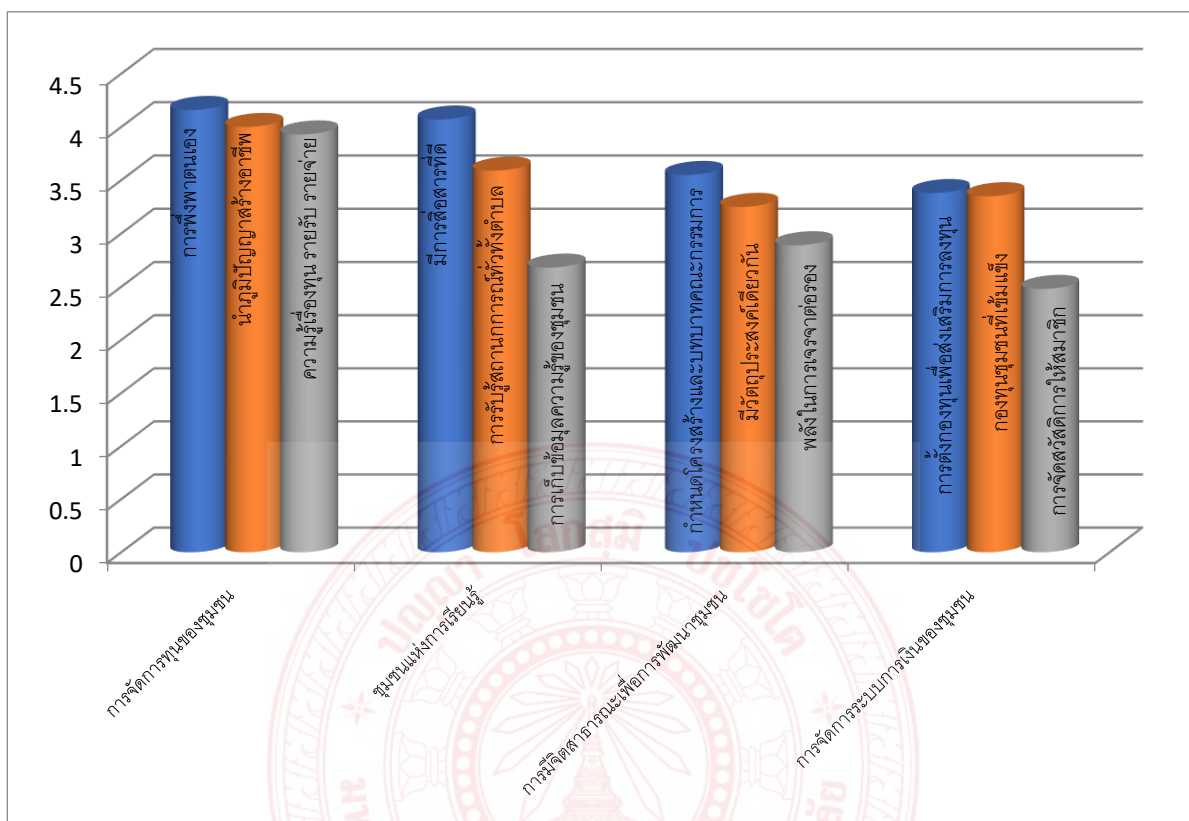
จากข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาจากบทบาทที่สำคัญเรียงตามลำดับ ได้ดังนี้

๑. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยให้ความสำคัญกับการจัดการทุนของชุมชนอยู่ในลำดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนมีการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพา มีการรวบรวมทุนความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น ความรู้ในการทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ การผลิตเครื่องใช้เครื่องประดับ รวมไปถึงความรู้ภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกันของชุมชน เป็นต้น แต่ถึงแม้จะมีการให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชียังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร

๒. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ในลำดับรองลงมา ทั้งนี้ แม้ว่าชุมชนจะสื่อสารที่ดีสามารถประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา ได้แก่ การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้รับรู้ทั่วทั้งตำบล แต่การระบอบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ยังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร

๓. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในด้านการรวมกลุ่มรองลงมา ทั้งนี้ สภาองค์กรชุมชนได้มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มโดยมีการรวมตัวในการทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน แต่พลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่มยังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร

๔. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชนพบว่าอยู่ในลำดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะ แม้ว่าสภาองค์กรชุมชนจะมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน การจัดตั้งกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น กองทุนหมู่บ้านกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กองทุนฌาปนกิจตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น แต่การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกครอบคลุมในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ การเจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติสวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝากบำนาญชีวิต เป็นต้น ยังน้อยอยู่

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๔.๒ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

จากการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๑๒ คน เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ผู้วิจัยได้ใช้ตัวแบบหลักการของ ๗s ของ McKinsey ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) ปัจจัยด้านทักษะและประสบการณ์ (Skill) ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure) ปัจจัยด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) ปัจจัยด้านการวางระบบ (System) ปัจจัยด้านการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

“บทบาทสภาองค์กรชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์เพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ท่านคิดว่าปัจจัยต่อไปนี้มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไรบ้าง”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างสามารถจำแนกตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๔.๒.๑ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ปัจจัยด้านสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff)

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากต้องเป็นผู้ที่สามารถโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากเศรษฐกิจของชุมชนได้ จุดกำเนิดมาจากความมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่มองเห็นความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดีสามารถนำและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านได้ ในการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยชาวบ้านต้องมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับรายได้ และหนี้สินของคนในชุมชนและเปิดเวทีประชุมชาวบ้าน ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง การค้นหาทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนที่แสดงถึงปัจจัยด้านสมาชิกสภาองค์กรชุมชน ตอบทบทวนสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ดังนี้

“สภาองค์กรตำบลบางแห่งยังไม่สามารถดำเนินงานให้บรรลุภารกิจตามมาตรา ๒๑ ได้ เนื่องจากสมาชิกสภาองค์กรตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนในตำบลยังไม่เข้าใจเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑อย่างแท้จริง”^๑

“ผู้นำสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ที่ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันเช่น พัฒนาการด้านเทคโนโลยี การแข่งขันทางการตลาด เป็นต้น ทำให้การทำงานไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดการจัดการเตรียมคนรุ่นใหม่ที่จะมาสืบทอดการทำงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน”^๒

“ตำบลใดที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เข้มแข็ง เป็นผู้ที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ก็จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในชุมชน สามารถประสานงานกับพี่น้องในตำบลมารวมกลุ่มกันพัฒนาชุมชน แล้วก็จัดเวทีชวนพี่น้องมารวมตัวกันเพื่อได้พูดคุยเรื่องการผลิตที่เป็นปัจจัยการผลิตหลักของชุมชน มองเห็นถึงปัญหาว่าในแต่ละปีมีการปรับราคาขึ้นสูงทุกปี ก็เลยมีความจำเป็นต้องการต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นทุกปี แต่ในเรื่องราคาผลผลิตไม่ได้สูงด้วยทำให้รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายและเกิดหนี้สิน จึงปรึกษาหารือว่าเราควรหันมาทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดค่าใช้จ่ายและส่งเสริมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยร่วมกันคิดว่าเราจะทำอะไรเราจะทำอะไร เราได้อาหารที่ปลอดภัย และเราได้สินค้าที่ตลาดต้องการและราคาก็ดีด้วย”^๓

“ชาวบ้านตำบลศรีสุข อ.ศรีณรงค์ จ.สุรินทร์ ได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร จึงร่วมกันทำในเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เพาะปลูกเองที่เหลือก็จำหน่าย หมู่บ้านนี้เราได้กำหนดนโยบายของหมู่บ้านว่าเราไม่ซื้อพันธุ์ข้าวที่เขานำมาจำหน่าย แต่เราจะเก็บเมล็ดพันธุ์ของเราเองและได้รวมตัวกันยื่นข้อเสนอของงบประมาณมาทำปุ๋ยกันเองแทน”^๔

^๑ สัมภาษณ์นายประทีป ราชสี, สมาชิกสภาองค์กรชุมชน, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, นายกสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยโทสิทธิชัย คงใจดี, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์นายคงเมือง ยิ่งอินทร์, ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ตำบลศรีสุข, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

“ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมโดยเปิดเป็นเวทีชาวบ้านเพื่อพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำ สภาพฝนแล้งน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตรรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เกิดหนี้สิน”^๕

“ผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางคนยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง และชาวบ้านในบางชุมชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาตามแนวทางการจัดการตนเอง ส่วนใหญ่ยังคงคุ้นเคยกับการถูกกำหนดนโยบายจากทางภาครัฐในการแก้ไขปัญหามากกว่าจะจัดการด้วยตนเอง และยังมีชาวบ้านบางส่วนยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการเข้าเป็นสมาชิกของสภาองค์กรชุมชน มีเพียงผู้นำชุมชนที่เล็งเห็นความสำคัญและพยายามผลักดันให้สภาองค์กรชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นหนทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก”^๖

“ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นเก่าที่ยังตามสถานการณ์ปัจจุบันไม่ทันทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานในพื้นที่ให้เข้มแข็งได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังไม่มีการวางแผนในการจัดเตรียมสืบทอดการทำงานของชุมชนให้กับคนรุ่นใหม่”^๗

“การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านจำเป็นต้องมีผู้นำ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน อาจจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน เช่น เจ้าอาวาส หรือคนเฒ่าคนแก่ในตำบลสามารถชักชวนให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนของตนเอง”^๘

“ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ดังนั้นสภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้วควรมีผู้นำที่ดีสามารถชี้แนะ ให้คำปรึกษาหาแนวทางในการสร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่ที่มีสภาองค์กรชุมชนตำบลเข้าใจว่าการดำเนินสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร และจะพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างไร”^๙

^๕ สัมภาษณ์นายประทีป ราศรี, ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลคาละแมะ, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๖ สัมภาษณ์นางลวัญ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๗ สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ์, เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๘ สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยโทสิทธิชัย คงใจดี, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพี้ยราม อำเภอเมืองสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^๙ สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถือฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบลเขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

สรุปประเด็น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) ของสภาองค์กรชุมชนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถกล่าวโดยสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. ประชาชนในตำบลยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑ ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจในประเด็นสำคัญใน (๗) ว่าด้วยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
๒. ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน
๓. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน
๔. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางคนยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง
๕. ชาวบ้านในบางชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเอง
๖. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องตระหนักรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่รับผิดชอบของตนเองต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่
๗. บุคลากรในชุมชนต้องมีความพร้อมและความสามารถในการจัดการตนเองในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้
๘. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้
๙. การเตรียมคนที่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมเพื่อร่วมกันสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในชุมชน
๑๐. สมาชิกของชุมชนต้องมีความศรัทธาต่อคุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม และวิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน
๑๑. การมีอุดมการณ์ร่วมในการให้คำมั่นสัญญาอันเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกด้วยความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน
๑๒. สมาชิกทุกคนต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติจริง

๑๓. การเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการใช้สิทธิ และเป็นเอกสิทธิของบุคคลที่ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติ บุคคลต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ

๔.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านทักษะและประสบการณ์ (Skill)

ทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชน สมาชิกของสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้สอดคล้องในบริบทของแต่ละชุมชน จากการส่งเสริมการศึกษาดูงานจากชุมชนที่พัฒนาจนประสบความสำเร็จเป็นแนวทางหนึ่งที่ต้องนำมาใช้ แต่ประการสำคัญในชุมชนต้องมีการรวบรวมองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นนำมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาประชาชนชาวบ้านผู้ที่มีทักษะ มีความรู้ในวิถีชีวิตของชาวบ้านของท้องถิ่นในแต่ละชุมชนนำมาสร้างผลผลิตให้กับชุมชน เช่น พืชสมุนไพร การทอผ้าไหม การสานเสื่อกก การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องทองเหลือง การเกษตร การเลี้ยงโค เลี้ยงสุกร อย่างไรก็ตามทักษะและประสบการณ์การทำงานของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การเชื่อมประสานเครือข่ายภาคีต่าง ๆ ในจังหวัดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แม้ว่าสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์จะดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๑ และขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และประการสำคัญที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พบว่าเป็นปัญหาโดยทั่วไปของสังคมไทย คือทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการตลาดและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากลส่งผลต่อการแข่งขันทางการตลาด

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงบทบาทของสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนต่อการมีทักษะและประสบการณ์ที่เป็นองค์ความรู้เพื่อนำมาใช้เป็นทุนของชุมชน กล่าวว่

“ผู้สูงอายุในหมู่บ้านได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้กับลูกหลานในชุมชน จึงมีทักษะเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม การทอผ้าไหมซึ่งมีชื่อเสียงของจังหวัดสุรินทร์”^{๑๐}

“จัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกกขึ้นในหมู่บ้าน ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ หรือเมื่อ ๑๓ ปีที่แล้ว โดยการนำเอาต้นกกมาแปรรูป ทำเป็นเสื่อ กระเป๋า หมวก และเครื่องประดับอื่น ๆ อีกมากมาย โดยในช่วงแรกๆก็ทำขายกันเองภายในหมู่บ้านและในอำเภอ แต่ต่อมาก็ได้มีคนต่างถิ่นมาสั่งซื้อเพื่อนำไปขายต่อจึงได้เริ่มทำกันอย่างจริงจัง และเพิ่มจำนวนการผลิตในแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนจากทาง

^{๑๐} สัมภาษณ์นายประทีน ราศรี, ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลศาละแมะ, เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

อำเภอให้นำมาเป็นสินค้าโอท็อป ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มทอเสื่อกกบ้านกุดหลวง ก็ได้รับการจัดตั้งให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอเสื่อกกและจักสาน”^{๑๑}

“ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการจัดทีมคนทำงานหรือผู้รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ในสภาองค์กรชุมชนที่ยังต้องการผู้ที่มีทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการตลาดอันเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก”^{๑๒}

“การทอเสื่อกกมีมานานแล้ว ทอไว้ใช้เอง ไว้สำหรับงานบุญ และนำไปขาย”^{๑๓}

“ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจึงมีผลกระทบต่อความสามารถในแข่งขันในตลาดต่างประเทศ” (สัมภาษณ์นางวาวัลย์ งามชื่น, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒)

“ช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อย บางครั้งผลิตสินค้าแล้วไม่รู้จะไปขายใคร ต้องอาศัยลูกหลานที่พอมีความรู้ทางช่องทางออนไลน์ช่วยขายให้ แต่ก็ยังไม่ได้ทำแบบเต็มที่เพราะเขามีกงานประจำที่ต้องทำ”^{๑๔}

สรุปประเด็น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบจากปัจจัยด้านด้านทักษะและประสบการณ์ (Skill) ที่มีของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ กล่าวโดยสรุปประเด็นสำคัญมีดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาดอันส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าของชุมชนและท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
๒. คุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจึงมีผลกระทบต่อความสามารถในแข่งขันในตลาดต่างประเทศ
๓. การเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อยส่งผลต่อยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์
๔. ปัญหาการสืบทอดภูมิปัญญาต่อเยาวชนรุ่นหลังยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางเรื่องเลือนหายไป

^{๑๑} สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ์, เลขานุการสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ์, เลขานุการสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔} สัมภาษณ์นายสุทธอง พอค้า, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

๕. การสร้างเวทีการเรียนรู้ในลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบลในลักษณะร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเอง แต่ยังไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ

๖. การฝึกฝน อบรมอย่างสม่ำเสมอเป็นการเตรียมความพร้อมของศักยภาพและขีดความสามารถของท้องถิ่นจะสร้างโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ แต่ด้วยการจัดสรรเวลาเป็นเรื่องยากลำบากในการรวมตัวกัน

๗. การสร้างโอกาสที่ดีในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยดำเนินตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ แต่ติดปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

๘. มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ แต่การดำเนินการไม่ต่อเนื่องบางกลุ่มก็ไม่มีดำเนินการต่อ

๙. การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การคัดคุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป การบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนั้นๆชาวบ้านยังมีทักษะและประสบการณ์น้อยทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ไสสินค้าได้

๑๐. การส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนรู้การศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังมีไม่ครอบคลุม

๑๑. การส่งเสริมในการทำวิจัยเพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

๑๒. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในยุคปัจจุบันเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการทำธุรกิจของชุมชน แต่ระบบข้อมูลของชุมชนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๑๓. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอกเพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์จะเป็นที่รู้จักของทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแต่ส่วนใหญ่มีได้เกิดจากองค์กรชุมชนโดยตรง

๔.๒.๓ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style)

รูปแบบการบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมีการสนับสนุนให้องค์กรชุมชนแต่ละกลุ่มพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กร การเงิน บัญชีการ ตรวจสอบตนเอง การพัฒนาตัวชี้วัดชุมชน การติดตามประเมินผล ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพ รูปแบบการบริหารอยู่ในลักษณะของคณะกรรมการมีการคัดเลือกตัวแทนจาก ๕ หมู่บ้านร่วมกับผู้นำชุมชนสมาชิก อบต. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนประสานงานกับภาคีนอกพื้นที่องค์กรเอกชนต่าง ๆ รวมถึงคณะศึกษาดูงาน แสวงหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนที่แสดงถึงรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

“รูปแบบการบริหารจัดการของสภาองค์กรชุมชนมีลักษณะของการจัดการตนเองโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน”^{๑๕}

“มีการเสริมสร้างพลังสภาองค์กรชุมชนต้นแบบจัดการตนเองและเป็นกลไกในพื้นที่เพื่อการเชื่อมโยงงานพัฒนาและจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความยั่งยืน”^{๑๖}

“การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือ โนวเจีย เมียนเฮา”^{๑๗}

“การเสริมสร้างความร่วมมือกับท้องถิ่น ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และกลไกภาครัฐ ขับเคลื่อนร่วมกันผ่านแนวทางสำคัญที่เน้นการพัฒนาจากฐานราก เสริมศักยภาพคนทำงาน สร้างเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตอยู่ดีมีสุขอันเกิดจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ”^{๑๘}

“สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลที่รับผิดชอบในการทำงานยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน”^{๑๙}

“การประชุมทุกครั้งยังไม่มีติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เป็นเพียงการจัดประชุมและการจัดสรรงบประมาณเท่านั้น”^{๒๐}

^{๑๕} สัมภาษณ์นายบุญธรรม รุ่งเรือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีอฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์นายบุญธรรม รุ่งเรือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙} สัมภาษณ์นายเสมียน สายบุตร, กำนันตำบลเขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

“การดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมีแต่เรื่องการออม เดิมชาวบ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เยอะแต่ไม่มีความรู้เรื่องการจัดจำหน่าย จึงเปลี่ยนอาชีพไปขายลอตเตอรี่ เพราะมีรายได้มากกว่า ในชุมชน ไม่มีการสำรวจทรัพยากรท้องถิ่น เลยไม่ทราบว่าท้องถิ่นของตนเองมีอะไรเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจ”^{๒๑}

“เหตุผลของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนไว้ เพื่อจะได้รับการจัดสรรงบประมาณได้ง่ายขึ้นเมื่อมีโครงการจากภาครัฐลงมาสภาองค์กรชุมชนเมื่อผลิตสินค้าแล้วขาดสถานที่จำหน่ายสินค้า”^{๒๒}

“ในพื้นที่ของเราเป็นพื้นที่ที่ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค การทำการเกษตรจึงต้องพึ่งธรรมชาติ”^{๒๓}

“ชาวบ้านขาดแหล่งเงินลงทุนในการทำกิจการและประกอบอาชีพ”^{๒๔}

สรุปประเด็น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. รูปแบบการจัดการสภาองค์กรชุมชนยังเป็นการมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กล่าวคือ โครงการยังไม่สามารถบริหารจัดการโครงการต่างๆให้เกิดประสิทธิผลที่ต้องการ

๒. ในการประชุมสัมมนาสมาชิกบางพื้นที่ยังไม่มีตัวแทนจากทุกหมู่บ้านจึงทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน

๓. การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและความถนัดที่เหมาะสมกับตัวบุคคล

๔. การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ

^{๒๑} สัมภาษณ์นายสุตทอง พ่อคำ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์นายเสมียน สายบุตร, กำนันตำบลเขวาสันรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒} สัมภาษณ์นายสุตทอง พ่อคำ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์นายเสมียน สายบุตร, กำนันตำบลเขวาสันรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

๕. ปัญหาเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำการเกษตรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

๖. การดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่สามารถตอบโจทย์ตรงความต้องการของชุมชนได้

๗. มีการจัดสรรงบประมาณแต่ไม่ได้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

๘. สินค้าที่ผลิตแล้วขาดการบริหารจัดการแหล่งจัดจำหน่าย

๙. ไม่มีการสำรวจทรัพยากรท้องถิ่นเป็นต้นทุนการผลิตของชุมชน

๑๐. การดำเนินการจัดแจ้งองค์กรชุมชนบางพื้นที่ดำเนินการไปเพื่อรอการสนับสนุนจัดสรรงบประมาณจากโครงการภาครัฐเท่านั้น

๔.๒.๔ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure)

การจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างลักษณะในแนวราบมีการกระจายอำนาจให้ชาวบ้านให้มีบทบาทที่เท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ มีแกนนำที่เข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบลในการขับเคลื่อนงานและมีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรชุมชนอื่น ๆ ประสานงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น มีการทำงานร่วมกับที่ประชุมสภาระดับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการทำงานร่วมกับคณะกรรมการอื่น ๆ ตามกฎหมายการจัดโครงสร้างของสภาองค์กรชุมชน เริ่มจากความสัมพันธ์กันลักษณะเครือข่ายดิจิทัลมีช่องทางติดต่อการประสานงาน และมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการในระดับต่าง ๆ สนับสนุนหรือเอื้อให้เกิดการปฏิบัติงาน รูปแบบการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบของประชาสังคม ซึ่งคณะกรรมการมาจากทุกกลุ่มในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล กลุ่มอาชีพ เป็นองค์กรที่ประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างไรก็ตามในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนที่ผ่านมายังไม่สามารถเข้าถึงโครงสร้างเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนในบางพื้นที่ได้ เนื่องจากยังขาดการวางแผนการดำเนินการการเรียนรู้ร่วมกันกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน ดังนี้

“สภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างในลักษณะเป็นเครือข่ายภาคี โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามา มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จึงมีลักษณะเป็นแนวราบจากความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันของทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วม

ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แต่ผลกระทบเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างและการจัดแบ่งฝ่ายเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานนั้นค่อนข้างมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากการติดภารกิจหน้าที่ของงานประจำที่มีอยู่”^{๒๕}

“การดำเนินการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนจากการจัดประชุมของทุกหมู่บ้านเพื่อรับฟังปัญหาความต้องการของชุมชนและสภาองค์กรชุมชนได้เชิญหน่วยงานต่าง ๆ มาเข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งจะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รับรู้ปัญหาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ก้าวเดินไปพร้อมๆกัน แต่ยังคงมีบางองค์กรชุมชนไม่ได้เข้าร่วมประชุม”^{๒๖}

“สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีประชุมของสมาชิกในตำบล เป็นการหารือกันโดยใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือญาติ เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบล เสนอความเห็น เสนอแนะปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการพัฒนาในท้องถิ่น เมื่อที่ประชุมได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาชุมชนปัญหาและแนวทางการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้”^{๒๗}

“การจัดตั้งองค์กรชุมชนเป็นไปตามการรวมตัวของชาวบ้าน และแบ่งกลุ่มของชาวบ้านตามลักษณะปัญหาและความต้องการของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ภายในชุมชน แต่เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่มากน้อยแตกต่างกันไปส่งผลต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน”^{๒๘}

“การรวมกลุ่มชาวบ้านที่มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น หากไม่มีภาวะผู้นำที่ดี ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดและความแตกแยกของชาวบ้านในชุมชนได้”^{๒๙}

“แม้จะมีการประสานการทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่นๆ แต่ยังขาดการวางแผนการดำเนินการร่วมกัน รวมไปถึงขาดการเรียนรู้ร่วมกันกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่ยังไม่มีความชัดเจนเท่าที่ควร”^{๓๐}

^{๒๕} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยโทสิทธิชัย คงใจดี, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๖} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถือฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์นายคงเมือง ยิ่งอินทร์, นายคงเมือง ยิ่งอินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๐} สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ์, เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

สรุปประเด็น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. การจัดแบ่งฝ่ายเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานนั้นค่อนข้างมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากการติดภารกิจหน้าที่ของงานประจำที่มีอยู่ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ เป็นไปได้ช้า

๒. การประชุมยังไม่มีความพร้อมเพรียงกันเนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว และเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน

๓. การใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือข่าย เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบลอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเองได้

๔. ชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่มากน้อยแตกต่างกันไปส่งผลกระทบต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน

๕. ความมีอิสระทางความคิดเป็นการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น แต่บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็นหากไม่ใช้หลักเหตุและผล และการไม่มีภาวะผู้นำที่ดีพอ

๖. การขาดการประสานงานที่ดีพอกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

๗. สมาชิกชุมชนมีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชนเพื่อการการจัดตั้ง จัดแจ้งองค์กรชุมชนเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอช. กำหนดไว้เท่านั้นแต่ไม่ได้ดำเนินการต่อแต่อย่างใด

๔.๒.๕ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)

บทบาทที่คาดหวังของสภาองค์กรชุมชนในการกำหนดยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สภาองค์กรชุมชนเป็นเป็นองค์กรภาคประชาชนได้ร่วมกับภาคีหลายภาคส่วนดำเนินกระบวนการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยการศึกษาถึงความต้องการร่วมกันของคนสุรินทร์ผลักดันสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด ซึ่งได้มีการประกาศแผนในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อให้คนสุรินทร์อยู่ดีมีสุข หรือที่พวกเขาเรียกกันว่า “สุรินทร์โนวเจีย เมียนเซาะ” กินอ้ม นอนอ้วน ทุนมี หนี้ลด ให้เกิดขึ้นในทศวรรษหน้าให้ได้

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงการกำหนดยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชน มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

“การสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในตำบลยอมรับสภาองค์กรชุมชนตำบลยังทำได้น้อยส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก”^{๓๑}

“การเปิดโอกาสให้ชุมชนค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนตักตวงเพื่อเข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชน ซึ่งจะเป็นที่มาของรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน”^{๓๒}

“คนสุรินทร์ คือ หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” คำนี้ทำให้เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสุรินทร์มีความคิดเห็นร่วมกันว่าต้องปลูกให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และผลักดันให้เป็นแผนพัฒนาจังหวัด เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือโนวเจียเมียนเซาะ”^{๓๓}

“นอนอุ่น เป็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเรื่องความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ในที่ดินทำมาหากิน”^{๓๔}

“ทุนมี คือ ทุนที่มีอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชนเกี่ยวกับเรื่องของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เป็นทุนทางสังคม ในเรื่องของการรวมกลุ่มกันจัดตั้งองค์กรชุมชน การรักษาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทุนดี ๆ ของคนในสุรินทร์มีค่อนข้างเยอะ ไม่ว่าแหล่งของพลังงานในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ เราจะเอาเรื่องดี ๆ เหล่านี้มาทำให้คุณภาพชีวิตของพี่น้องได้ร่วมกันได้อย่างไร เป็นโจทย์ที่ทุกคนต้องรวมกำลังร่วมกันผลักดัน”^{๓๕}

หนึ่งลด เป็นปัญหาสำคัญของชุมชนที่มาเป็นปัญหาอันดับหนึ่งจากการสะท้อนของคนสุรินทร์ในเวทีรับฟังจากชุมชนต่าง ๆ ซึ่งต้องมีการจัดการด้วยการลุกขึ้นมาจัดการตนเองเบื้องต้นให้เป็นระบบอย่างไร โดยเป็นการเอาปัญหาที่เราเจอมาออกแบบจัดการร่วมกัน และหน่วยงานที่ถูกลมอบหมาย จัดตั้งให้มาดูแลคุณภาพชีวิตของคนสุรินทร์ จะได้เอาแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของภาคประชาชนที่ออกแบบเองและเจ้าของที่จะถูกพัฒนาถูกแก้ปัญหาเอาไปจัดการตรงนั้นร่วม เป็นสิ่งที่พี่น้องต้องลุกขึ้นมาออกแบบเอง

^{๓๑} สัมภาษณ์นายสุทธาทอง พอค้า, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๒} สัมภาษณ์นายบุญธรรม รุ่งเรือง, นายกองดีการบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีอฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

ข่าวเป็นฐานสำคัญของการกินอิมแล้ว การทำไร่นาผสมผสานจะทำให้เกิดการออมฐานทุนชีวิตด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่แค่ตัวเงิน”^{๓๖}

“สภาองค์กรชุมชนบางแห่งยังไม่มีกำหนดประเด็นที่โดดเด่นในพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน”^{๓๗}

“สมาชิกชุมชนมีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชน เนื่องจากมีการแจ้งจากหน่วยงานราชการให้มีการจัดตั้ง จุดแจ้งองค์กรชุมชนเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอช.กำหนดไว้เท่านั้น แต่ไม่ได้ดำเนินการต่อแต่อย่างใด จึงทำให้สมาชิกไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชน และมีความประสงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสร้างความรู้ความเข้าใจ และผลักดันให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม”^{๓๘}

“ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่มีพัฒนาต่อยอดเป็นอุตสาหกรรม เช่น การเลี้ยงสุกร เป็นเพียงการจำหน่ายเนื้อสุกรสด ยังมีได้มีการรวมกลุ่มกันแปรรูปจำหน่ายแต่อย่างใด”^{๓๙}

“ผลิตภัณฑ์บางประเภทยังคงใช้สารเคมีซึ่งไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้สารเคมีย้อมสีอ็อก”^{๔๐}

“การกำจัดวัชพืชที่ใช้แรงงานคนมีค่าใช้จ่ายสูง นั้นหมายถึงต้นทุนในการผลิตทางการเกษตรสูงตามด้วย”^{๔๑}

“ต้องการให้มาส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้นกว่าเดิม” การกำหนดยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นฯ “โนวเจีย เมียนเซาะ” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำ”^{๔๒}

“การรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังไม่สามารถต่อกรกับผู้ประกอบการรายใหญ่ได้”^{๔๓}

^{๓๖} สัมภาษณ์นายกเมือง ยิงอินทร์, ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ตำบลศรีสุข, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๗} สัมภาษณ์นายเสมียน สายบุตร, กำนันตำบลเขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๘} สัมภาษณ์นายสุดท้อม พ่อคำ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๓๙} สัมภาษณ์นายประทีน ราศรี, ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลคาละแมะ, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๐} สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ์, เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์นายกเมือง ยิงอินทร์, ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ตำบลศรีสุข, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๒} สัมภาษณ์นายสุดท้อม พ่อคำ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๓} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

สรุปประเด็น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. การกำหนดยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ยังมีลักษณะของการทำงานที่คิดและคุยแต่เรื่องเก่าๆ เป็นรูปแบบกิจกรรมเดิม ๆ ไม่ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน
๒. การสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในตำบลยอมรับสภาองค์กรชุมชนตำบลยังทำได้น้อยส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ดีต่อสภาองค์กรชุมชน
๓. การค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นผลกระทบเชิงบวกของชุมชนที่เป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชนได้
๔. “คนสุรินทร์ คือ หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” เป็นแนวคิดร่วมให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข
๕. ยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นฯ “โนวเจีย เมียนเซา” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำ
๖. การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าไม่สามารถสู้ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้

๔.๒.๖ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านการวางระบบ (System)

การวางระบบเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สภาองค์กรชุมชนเริ่มมีการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งกำหนดให้มีการจดทะเบียน จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบการวางแผน ระบบงบประมาณ ระบบการควบคุม และวัสดุ อุปกรณ์มีความพร้อมที่จะรองรับและตอบสนองการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน การวางระบบสภาองค์กรชุมชนบางชุมชนในจังหวัดสุรินทร์แม้จะมีการจดทะเบียน จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต การแก้ปัญหาเกี่ยวกับรายได้และหนี้สินของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงการวางระบบของสภา
องค์กรชุมชน ดังนี้

“บทบาทที่สำคัญของสภาองค์กรชุมชนมีทั้งหมด ๑๒ ด้าน เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนให้
สมาชิกองค์กรชุมชนอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของ
ชุมชนและของชาติ ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ บำรุงรักษา
การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสภา
องค์กรชุมชนตำบลในจังหวัดสุรินทร์ได้ดำเนินการมาแล้วจำนวน ๗ ประการ คือ กองทุนสวัสดิการชุมชน
ทรัพยากรธรรมชาติ/ภัยพิบัติ เกษตรอินทรีย์ แผนชุมชน เครือข่ายสตรี สภาองค์กรชุมชนตำบล ที่ดิน ที่อยู่
อาศัยและบ้านมั่นคงสำหรับจังหวัดสุรินทร์”^{๔๔}

“การประชุมแกนนำของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์ เพื่อวางแผนพัฒนา “โนวเจีย เมียน
เซาะ” (อยู่ดี มีสุข) โดยทางสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ทางแกนนำไปจัดแผนของแต่ละ
ชุมชนมีของดีอะไร และให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับรู้ ตามฐาน ๔ ฐานที่มีอยู่ คือ กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมี
หนี้ลด และนำมาวิเคราะห์แผนฯ พร้อมทั้งแจกแจงแบ่งหน้าที่ให้กับแกนนำของสภาองค์กรชุมชนตำบลแต่
ละตำบล”^{๔๕}

“จังหวัดสุรินทร์ได้แบ่งระดับของสภาองค์กรชุมชนออกเป็นระดับ เช่น ระดับสมบูรณ์ ระดับ
กำลังพัฒนา และระดับที่ต้องแก้ไขปรับปรุง เพื่อการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา แต่ก็เกิดปัญหาถึง
เกณฑ์การวัดที่แตกต่างกันไปไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้จึงต้องปรับระบบในการจัดสรร
งบประมาณใหม่เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน”^{๔๖}

“กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจะอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกิจของสภาองค์กร
ชุมชน”^{๔๗}

“สภาองค์กรชุมชนของเราได้จัดตั้งขึ้นโดยได้รวบรวมกลุ่มองค์กรในแต่ละชุมชน จำนวน ๓๕
กลุ่ม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ โดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นพื้นที่กลางในการขับเคลื่อนงานสมาชิกมาร่วม

^{๔๔} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม
๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๖} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม
๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยโทสิทธิชัย คงใจดี, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์, วันที่ ๒๔
มีนาคม ๒๕๖๒.

พูดคุย ปรึกษาหารือ และค้นหาปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข โดยมีขั้นตอนกระบวนการทำแผนพัฒนาตามลำดับ จนสามารถได้แผนเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ในเวลาต่อมา”^{๔๘}

“ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมทั้งในวาระ และนอกวาระ แต่มีอุปสรรคเรื่องเวลาที่ไม่ตรงกัน”^{๔๙}

“การขยายเครือข่ายและขยายฐานสมาชิกของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละด้านยังมีน้อยประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไรให้เป็นรูปธรรม”^{๕๐}

“สภาองค์กรชุมชนตำบล และคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ทำงานได้แต่ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนให้ก้าวเข้าสู่ระดับจังหวัด หรือระดับชาติ”^{๕๑}

“ในความเป็นจริงกลไกการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลยังมีลักษณะเชิงอำนาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ และการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนที่ผ่านมายังไม่สามารถเข้าถึงโครงสร้างเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนได้”^{๕๒}

สรุปประเด็น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านการวางระบบส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนสุรินทร์กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนไว้ ๑๒ ด้าน ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายครบตามที่ต้องการ เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการให้มากกว่าที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเอง

๒. การไม่สามารถดำเนินการได้ครบทั้งหมดอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยปัจจัยเหตุหลายประการ เช่น ความไม่พร้อมของสมาชิก ความไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของสภาองค์กรชุมชน เวลาในการเข้าร่วมประชุมหรือดำเนินกิจกรรมไม่ตรงกัน

๓. งบประมาณที่มีอยู่หรือได้รับการจัดสรรลงมาหมดไปกับการจัดประชุม

^{๔๘} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีอฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๔๙} สัมภาษณ์นายประทีน ราศรี, ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลคาละแมะ, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๐} สัมภาษณ์นางสาวนิตยา สัญญาฤทธิ, เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๑} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๒} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยโทสิทธิชัย คงใจดี, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ชราม อำเภอมืองสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

๔. กลไกในการดำเนินงานยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

๔.๒.๗ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ด้านการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value)

การสร้างค่านิยมร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การมีค่านิยมร่วมด้านจิตใจที่มีความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นของคนในท้องถิ่น และการมีวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชาวสุรินทร์ ความมีเมตตาชอบช่วยเหลือผู้อื่นส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความรัก สัมผัสความสามัคคีกันเกิดพลังที่แข็งแกร่ง สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ไปในทิศทางเดียวกันได้ประสบผลสำเร็จ โดยชุมชนต่าง ๆ ได้น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้เป็นจุดร่วมให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนได้แสดงถึงการสร้างค่านิยมร่วมของสภาองค์กรชุมชน ดังนี้

“สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเมตตาสูง ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ยิ่งในชนบทยิ่งมีความผูกพันกันดุจญาติมิตร จึงมีความช่วยเหลือกัน”^{๕๓}

“การส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นค่านิยมร่วมที่สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน แต่เป็นเพียงความศรัทธาที่ไม่นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง”^{๕๔}

“การมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน โดยดำเนินโครงการเกษตรอินทรีย์ ข้าวปลอดสารพิษ อาทิ โครงการปลูกข้าวเพื่อสุขภาพที่ต้องการให้ชาวนาไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มยังมีความคิดตรงกันข้าม โดยมองว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์อื่นแอบแฝงเป็นสำคัญ”^{๕๕}

“การมีค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ที่ทำให้ชุมชนและสังคมรวมตัวกัน แสดงถึงตัวตนของชุมชนที่สืบสานมาอย่างยาวนาน แต่เยาวชนที่ต้องสืบทอดเจตนารมณ์ยังมีน้อยเนื่องจากได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ไปทำงานประจำในด้านอื่นเสียเป็นส่วนใหญ่”^{๕๖}

“พื้นที่ใดที่ผู้นำเกิดความแตกแยก ต่างคนต่างไม่คุยกัน ต่างคนต่างทำ ชาวบ้านเองก็ไม่รู้จะเข้ากับฝ่ายไหนจะหันซ้ายหันขวาจะอย่างไร แต่เมื่อเกิดพื้นที่กลางเกิดเวทีสภาผู้นำ ความขัดแย้ง ความระแวง

^{๕๓} สัมภาษณ์นายสุทธอง พอค้า, ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๔} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีฉฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายคงเมือง ยิ่งอินทร์, ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ตำบลศรีสุข, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๖} สัมภาษณ์นายบุญธรรม รุ่งเรือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

ก็เริ่มลดลง เริ่มทำงานร่วมกันอย่างชัดเจนเช่นในปัจจุบันของตำบลเมืองสิงห์ที่ผู้นำมาร่วมกันคิด จึงเกิด ๑ ตำบล ๑ แผนพัฒนาที่คิดร่วมกันตามมา”^{๕๗}

“การรณรงค์ความเป็นไทยในชุมชนสร้างค่านิยมจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น แต่ก็ต้องมีความเสียสละทุ่มเทในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง”^{๕๘}

“ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ร่วมรณรงค์ส่งเสริมเอกลักษณ์การแต่งกายด้วยผ้าไหมจังหวัดสุรินทร์ เป็นส่วนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาวสุรินทร์”^{๕๙}

“การรณรงค์ให้ประชาชนสวมใส่ผ้าไทย เสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าไทยพื้นถิ่น ผ้าพื้นเมือง ทำให้นำมาเสริมสร้างให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชน ให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนและยังเป็นการกระตุ้นปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย”^{๖๐}

“การสร้างค่านิยมร่วมในการรักษาทุนทางสังคมที่ต้องส่งต่อเยาวชนรุ่นหลัง ยังต้องมีการปลูกจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชน รวมไปถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ต้องมีความตระหนักให้มาก เพื่อรักษาไว้สืบต่อไปอย่างยั่งยืน”^{๖๑}

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) ของสภาองค์กรชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์สามารถวิเคราะห์ ได้ว่า

๑. ค่านิยมของสังคมชนบทมีความผูกพันดูแลญาติมิตรสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคี

๒. การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะส่งผลให้สภาองค์กรชุมชนพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งแต่เป็นเพียงความศรัทธาที่มีผู้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังน้อยอยู่

๓. ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นของสุรินทร์ เกี่ยวกับผ้าไหม เครื่องเงิน เป็นปัจจัยที่จะทำให้บทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถนำมาเป็นจุดเด่นของชุมชนสร้างเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ แต่ในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้

^{๕๗} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีอฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๘} สัมภาษณ์นางลาวัลย์ งามชื่น, อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์นายสมพงษ์ ถีอฉลาด, นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๐} สัมภาษณ์นายประทีน ราศรี, ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลคาละแมะ, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

^{๖๑} สัมภาษณ์นายสังคม เจริญทรัพย์, ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

๔. การสร้างเวทีเพื่อการเสวนาร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และร่วมกันปรึกษาหารือในการสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าในท้องถิ่น

๕. การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

สรุปโดยภาพรวมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๑. ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑ ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจในประเด็นสำคัญใน (๗) ว่าด้วยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สภาองค์กรชุมชนมีผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่งผลต่อกระบวนการจัดการและการจัดการตนเองในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๒. สภาองค์กรชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน การเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อยปัญหาการสืบทอดภูมิปัญญาต่อเยาวชนรุ่นหลังยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางเรื่องเลือนหายไป ยังไม่สามารถสร้างเวทีการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอในลักษณะของประชาคมหมู่บ้านให้เกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ ปัญหาการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การคัดคุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป การบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนั้นๆชาวบ้านยังมีทักษะและประสบการณ์น้อยทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าได้ การบูรณาการการเรียนรู้การศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังมีไม่ครอบคลุม รวมไปถึงระบบข้อมูลของชุมชนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๓. สภาองค์กรชุมชนมีการจัดการแบบมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่และตัวแทนจากยังไม่ครบทุกหมู่บ้านจึงทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและความถนัดที่เหมาะสมกับตัวบุคคล การสำรวจทรัพยากรท้องถิ่นเป็นต้นทุนการผลิตของ

ชุมชน ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพปัญหาเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำการเกษตรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรการดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่สามารถตอบโจทย์ตรงความต้องการของชุมชนได้ มิได้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานขาดการบริหารจัดการแหล่งจัดจำหน่าย ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

๔. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐานจากการใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือญาติ เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบลอาจส่งผลต่อการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเองได้ และชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่มากน้อยแตกต่างกันไป ส่งผลต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน อีกทั้งยังไม่มีความพร้อมในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว และเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน รวมไปถึงความมีอิสระทางความคิดเป็นการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น แต่บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็นหากไม่ใช้หลักเหตุและผล และการไม่มีภาวะผู้นำที่ดีพอ ประเด็นสำคัญคือการขาดการประสานงานที่ดีพอกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้สมาชิกชุมชนมีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชนเพื่อการการจัดตั้ง จัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอช. กำหนดไว้เท่านั้นแต่ไม่ได้ดำเนินการต่อแต่อย่างใด

๕. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ยังมีลักษณะของการทำงานที่เป็นรูปแบบกิจกรรมเดิม ๆ ไม่ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน อย่างไรก็ตามได้มีการค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นผลกระทบเชิงบวกของชุมชนที่เป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชนได้ มีการนำแนวคิด “คนสุรินทร์คือ หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” เป็นแนวคิดร่วมให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือ “โนวเจีย เมียนเฮาเซ” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำและการสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าไม่สามารถสู้ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้

๖. สภาองค์กรชุมชนสุรินทร์กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนไว้ ๑๒ ด้าน ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายครบตามที่ต้องการ เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการให้มากกว่าที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเอง ด้วยปัจจัยเหตุหลายประการ เช่นความไม่พร้อมของสมาชิก ความไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของสภาองค์กรชุมชน เวลาในการเข้าร่วมประชุม หรือดำเนินกิจกรรมไม่ตรงกันงบประมาณที่มีอยู่หรือได้รับการจัดสรรลงมาหมดไปกับการจัดประชุม และกลไกในการดำเนินงานยังมี

อุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

๗. สภาองค์กรชุมชนสุรินทร์ยังแฝงด้วยค่านิยมของสังคมชนบทที่มีความผูกพันคุณาติมิตรสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคีไม่สามารถนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปปฏิบัติอย่างจริงจัง แม้ในจังหวัดสุรินทร์จะมีจุดเด่นโดยรวมเกี่ยวกับเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ แต่ในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้ รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

๔.๓ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๓๐ น. - ๑๘.๓๐ น. ณ ศาลาการเปรียญวัดนาโพธิ์ ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๑ คน (รายชื่อดังภาคผนวก) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์บทบาทที่สำคัญของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ๔ บทบาทโดยพิจารณาประเด็นสำคัญที่อยู่ในหัวข้อที่มีระดับน้อยที่สุดในแต่ละด้านและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ตามตัวแบบหลักการของ ๗s ของ McKinsey ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) ปัจจัยด้านทักษะและประสบการณ์ (Skill) ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure) ปัจจัยด้านการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) ปัจจัยด้านการวางระบบ (System) ปัจจัยด้านการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) มาวิเคราะห์ร่วมในการพิจารณาเพื่อหา

แนวทางในการสร้างเสริมบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ในแต่ละด้านโดยแบ่งออกเป็น ๔ แนวทาง ดังนี้

๑. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการส่งเสริมความรู้เรื่องการจัดการทุน รายรับ รายจ่าย

จากการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการส่งเสริมความรู้เรื่องการจัดการทุน รายรับ รายจ่าย โดยกล่าวถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

“ประชาชนยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์ และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่ต้องการให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้”^{๖๒}

“สภาองค์กรชุมชนต้องมีผู้นำที่ดี มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถประสานให้สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยต้องมีการเรียนรู้เรื่องการเกษตรอันเป็นปัจจัยหลักของสินค้าชุมชน สามารถสร้างมาตรฐานและมีผลผลิตที่มีคุณภาพ”^{๖๓}

“ผู้นำสภาองค์กรชุมชนต้องสามารถวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาราคาดันทุนที่สูงขึ้นทุกปีที่ขัดแย้งกับราคาผลผลิตที่ต่ำลงทุกปี”^{๖๔}

“สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาต้นทุนการผลิต อาทิเช่น การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยาฆ่าแมลง และปุ๋ยเคมี เป็นต้น”^{๖๕}

“การส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์อันเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดได้ราคาดี เป็นการลดค่าใช้จ่ายและสามารถพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม”^{๖๖}

“การเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในการเพาะปลูกครั้งต่อไปที่เหลือก็จัดจำหน่ายเป็นการจัดการทุนการผลิตอีกประการหนึ่ง”^{๖๗}

^{๖๒} สนทนากลุ่มนายหงส์เหิน คณิงเพียร, วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒.

^{๖๓} สนทนากลุ่มนางนงเยาว์ ทรงวิชา, วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒.

^{๖๔} สนทนากลุ่มนายมาตุภูมิ คงดี, วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒.

^{๖๕} สนทนากลุ่มนางวิวัฒนา คำตาล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๖๖} สนทนากลุ่มวันที่ นายจำเริญ แก้วเหลี่ยม, ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒

^{๖๗} สนทนากลุ่มนายเฉลิมชัย พิศโสระ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

“จากการกำหนดยุทธศาสตร์ กินอิม นอนอุน ทุนมี หนึ่งลดเป็นการสร้างแนวทางในการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้พอเพียงต่อการบริโภค โดยมีความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน นำทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่มาใช้เป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรู้คุณค่า เช่น แหล่งน้ำ ดิน เป็นต้น และการปลูกเร้าให้สมาชิกในชุมชนมีการตื่นตัวลุกขึ้นมาจัดการชุมชนของตนเองให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน”^{๖๘}

“การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยการรวมตัวกันเสนอภาครัฐในการของบประมาณเพื่อนำมาเป็นทุนในการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน”^{๖๙}

“เปิดเวทีประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเฝ้าสังเกตการณ์ราคาผลผลิต และสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม มลพิษต่างๆ เป็นต้น เพื่อวางแผนป้องกัน และรองรับวิกฤติการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นไว้แต่เนิ่นๆ”^{๗๐}

“การส่งเสริมการรวมกลุ่มกันเพื่อนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนรวมไปถึงองค์ความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพราะหาได้ง่าย ใช้สะดวก และลดภาระค่าใช้จ่ายลงได้”^{๗๑}

“มีการพัฒนาต่อยอดผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มเติมความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์มากขึ้นกว่าเดิม”^{๗๒}

ดังนั้น แนวทางของบทบาทสภาองค์กรชุมชนต้องมีผู้นำที่ดี มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลสามารถประสานให้สมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีความรู้ด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักเป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบราคาดันทุนกับราคาผลผลิต และสร้างเสริมในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต้นทุนการผลิตเพื่อลดค่าใช้จ่าย รวมไปถึงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเฝ้าสังเกตการณ์ราคาผลผลิต และวิกฤติการณ์ภัยทางธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมได้ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า โดยการจัดการชุมชนของตนเองให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

^{๖๘} สนทนากลุ่มนายเสนอชัย คงสกุล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๖๙} สนทนากลุ่มนายสมิทธา นาสทอง, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒

^{๗๐} สนทนากลุ่มนายศุภกร ปราบภูชื้อ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๑} สนทนากลุ่มนางนงเยาว์ ทรงวิชา, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๒} สนทนากลุ่มนางนงนุช แทนแก้ว, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

อย่างไรก็ตามบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการส่งเสริมความรู้เรื่องการจัดการทุน รายรับ รายจ่าย พบว่ายังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาแก้ไข โดยสมาชิกสภาองค์กรชุมชนรวมถึงประชาชนต้องทำความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินการตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน ๒๕๕๑ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะและประสบการณ์ด้านการจัดการทุน รายรับ รายจ่าย และการตลาดอันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก รวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ อีกทั้งชาวบ้านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่าย เนื่องจากผู้นำสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้สูงอายุที่มีลักษณะวิถีชีวิตแบบคนรุ่นเก่ายังไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่ก้าวไกล และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน

โดยที่ประชุมได้สรุปประเด็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน โดยจำแนกเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. เพื่อมิให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเพียงองค์กรที่จัดตั้งจัดแจงเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่พอช.กำหนดไว้เท่านั้น สภาองค์กรชุมชนต้องมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้กับสมาชิกในชุมชนให้รับรู้และเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามมาตรา ๒๑ ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจในประเด็นสำคัญใน (๗) ว่าด้วยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. จัดทีมวิเคราะห์เศรษฐกิจและแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อป้องกันผลิตภัณฑ์ล้นตลาด

๓. เพื่อให้เกิดค่านิยมร่วมของชุมชน สภาองค์กรชุมชนต้องเสริมสร้างให้สมาชิกในท้องถิ่นของตนเองมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง รักและหวงแหนในภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นของสุรินทร์ เกี่ยวกับผ้าไหม เครื่องเงิน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทสภาองค์กรชุมชนสามารถนำมาเป็นจุดเด่นของชุมชนสร้างเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์

๔. การขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับตลาดต่างประเทศ

๒. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้าน การระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชน

จากการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในด้านการระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชน โดยกล่าวถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

“การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในชุมชนเป็นไปด้วยจิตอาสา ด้วยความเคารพนับถือกัน”^{๗๓}

“การสร้าง ความเข้าใจถึงบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพ.ศ. ๒๕๕๑”^{๗๔}

“การร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสภาองค์กรชุมชนการสร้าง ความเข้าใจถึงบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามกฎหมาย อีกทั้งมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับในการกำหนดข้อตกลงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน”^{๗๕}

“บทบาทสภาองค์กรชุมชนยังมีอุปสรรคด้านกลไกในการดำเนินงานเกี่ยวกับ ผู้นำสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน”^{๗๖}

“การสร้างเวทีการเรียนรู้ในลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบลในลักษณะร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเองเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ”^{๗๗}

“การฝึกฝน อบรมอย่างสม่ำเสมอเป็นการเตรียมความพร้อมของศักยภาพและขีดความสามารถของท้องถิ่นในการสร้างโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ อีกทั้งการจัดสรรเวลาเป็นเรื่องยากลำบากในการ

^{๗๓} สนทนากลุ่มนายศุภกร ปรากฏชื่อ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๔} สนทนากลุ่มนายจำเริญ แก้วเหลี่ยม, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๕} สนทนากลุ่มนายมาตุภูมิ คงดี, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๖} สนทนากลุ่มนางนงเยาว์ ทรงวิชา, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๗} สนทนากลุ่มนายเฉลิมชัย พิศโสระ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

รวมตัวกัน ส่งผลให้การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ แต่การดำเนินการเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง”^{๗๘}

“ระบบข้อมูลของชุมชนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอก”^{๗๙}

“ควรนำข้อมูลมาสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์จะเป็นที่รู้จักของทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแต่ส่วนใหญ่ก็มิได้เกิดจากองค์กรชุมชนโดยตรง”^{๘๐}

จากการศึกษาที่พบว่า การรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในชุมชนเป็นไปด้วยจิตอาสา ด้วยความเคารพนับถือกัน ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสภาองค์กรชุมชน มีการสร้างความเข้าใจถึงบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามกฎหมาย อีกทั้งมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับในการกำหนดข้อตกลงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน

อย่างไรก็ตามบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการมีปัญหากับระบบในการบริหารจัดการ โดยพบว่า บทบาทสภาองค์กรชุมชนยังมีอุปสรรคด้านกลไกในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้นำสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งการสร้างเวทีการเรียนรู้ในลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบลในลักษณะร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเองเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ การฝึกฝน อบรมอย่างสม่ำเสมอเป็นการเตรียมความพร้อมของศักยภาพและขีดความสามารถของท้องถิ่นในการสร้างโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ อีกทั้งการจัดสรรเวลาเป็นเรื่องยากลำบากในการรวมตัวกัน ส่งผลให้การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ แต่การดำเนินการเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง บางกลุ่มก็ไม่มีดำเนินการต่อ รวมไปถึงระบบข้อมูลของชุมชนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอก

^{๗๘} สทนนา กลุ่มนายหงส์เหิน คณิตเพียร, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๗๙} สทนนา กลุ่ม นางนงนุช แท่นแก้ว, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๐} สทนนา กลุ่มนายเสนอชัย คงสกุล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

และนำข้อมูลมาสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์จะเป็นที่รู้จักของทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแต่ส่วนใหญ่ก็มิได้เกิดจากองค์กรชุมชนโดยตรง

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการการมีระบบอยู่ร่วมกันของชุมชนร่วมกัน กล่าวโดยสรุป ต้องดำเนินการดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ต้องมีการจัดระบบฐานข้อมูลของสภาองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนได้ง่ายขึ้น และชัดเจนขึ้น

๒. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ต้องนำจุดเด่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันผูกพันคุณาติมิตรมาสร้างเสริมระบบการทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคีโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

๓. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ต้องสร้างเวทีเพื่อการเสวนาร่วมกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และร่วมกันปรึกษาหารือในการสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าในท้องถิ่น

๔. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ต้องเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของสมาชิกให้มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม เช่น การน้อมนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

๕. สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเองให้ทั่วถึงและเป็นระบบ

๓. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้านพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้านพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม โดยกล่าวถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

“สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชน มีจิตสาธารณะการและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่มีคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนทำงานร่วมกัน ภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน”^{๘๑}

“ในการทำงานมีการพูดคุยกันและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และหาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับและพึงพอใจกับทุกฝ่าย”^{๘๒}

“การใช้ค่านิยมของสังคมชนบทที่มีความผูกพันคุณงามความดีมิตรสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคี แต่ความสัมพันธ์ลักษณะเครือญาติอาจส่งผลกระทบต่อการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเองและเกิดปัญหาการแบ่งกลุ่มที่ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ”^{๘๓}

“ชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่มากน้อยแตกต่างกัน ไปส่งผลต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน”^{๘๔}

“กลไกในการดำเนินงานยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้”^{๘๕}

“เยาวชนที่ต้องสืบทอดเจตนารมณ์ยังมีน้อยเนื่องจากได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ไปทำงานประจำในต่างถิ่นเสียเป็นส่วนใหญ่ พลังในการขับเคลื่อนจึงไม่ต่อเนื่อง”^{๘๖}

^{๘๑} สนทนากลุ่มนายมาตุภูมิ คงดี, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๒} สนทนากลุ่ม นางวิวัฒนา คำตาล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๓} สนทนากลุ่มนายสมควร แก้วเหลี่ยม, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๔} สนทนากลุ่มนายสมิทธาร นาสทอง, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๕} สนทนากลุ่มนายเฉลิมชัย พิศโสระ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๖} สนทนากลุ่ม นายหงส์เหิน คณิงเพียร, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

“สมาชิกชุมชนที่มีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชน บางแห่งมีการจัดตั้ง จัดแจ้งองค์กรชุมชนเป็นไปเพียงเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอข.กำหนดไว้เท่านั้น แต่ไม่ได้ดำเนินการต่อแต่อย่างใด จึงทำให้สมาชิกไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนที่มีความประสงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสร้างความรู้ความเข้าใจ และผลักดันให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม”^{๘๗}

“บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็น และการไม่มีภาวะผู้นำที่ดีพอของผู้นำ”^{๘๘}

“การใช้ระบบ “คณะกรรมการ” ในการบริหารจัดการ ระบบคณะกรรมการ คือ ระบบการบริหารจัดการที่ใช้ภูมิปัญญาารวมหมู่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา เป็นการบริหารจัดการที่เป็นวิทยาศาสตร์เป็นรูปธรรมและก้าวหน้าที่สุด เมื่อองค์กรดำเนินระบบคณะกรรมการนี้ได้ย่อมมีพลังผลักดันขับเคลื่อนให้องค์กรนั้น ๆ พัฒนาก้าวหน้าไปบนพื้นฐานของการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอยู่ตลอดเวลา”^{๘๙}

จากการศึกษาพบว่า พลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม เกิดจากลักษณะการทำงานร่วมกันของสภาองค์กรชุมชนมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการใช้เวทีการประชุมเพื่อให้ข้อมูลเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการฉีกกำลังและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจน และ มีการพัฒนาแกนนำของชุมชนในทุกระดับเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำพาชุมชน/องค์กร ตลอดจนสภาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้านการสร้างความร่วมมือในการทำงาน แม้ชุมชนจะมีวัฒนธรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ผู้ อีกทั้งผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางคนยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชาวบ้านในบางชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเอง รวมไปถึงการตระหนักรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่รับผิดชอบของตนเองต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการ

^{๘๗} สทนทากลุ่มนางนงนุช แทนแก้ว, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๘} สทนทากลุ่มนายจำเริญ แก้วเหลี่ยม, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๘๙} สทนทากลุ่มนางนงเยาว์ ทรงวิชา, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

ร่วมมือกันทำงาน เพื่อการจัดการตนเองในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งมีปัญหาค้างเนื่องด้วย
 ความมีอิสระทางความคิดเป็นการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ดี แต่บางครั้ง
 อาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็นหากไม่ใช้หลักเหตุและผล และการไม่มีภาวะผู้นำที่ดีพอ และเยาวชน
 ที่ต้องสืบทอดเจตนารมณ์ยังมีน้อยเนื่องจากได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ไปทำงานประจำในต่างถิ่นเสียเป็น
 ส่วนใหญ่ พลังในการขับเคลื่อนจึงไม่ต่อเนื่อง

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐาน
 รากด้านพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม ควรดำเนินการดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การ
 จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนว่ามีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร

๒. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการในการจัดการตนเองของชุมชน

๓. การเสริมสร้างการตระหนักรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่รับผิดชอบของตนเองต่อชุมชนที่ตนเองอาศัย

๔. เพื่อป้องกันการเกิดความขัดแย้งทางความคิดควรใช้รับฟังความคิดของผู้อื่นโดยใช้หลักการ
 และเหตุผล และการใช้ภาวะผู้นำในการพิจารณาประเด็นการพัฒนาต่างๆ

๕. สมาชิกของสภาองค์กรชุมชนต้องมีความศรัทธาต่อคุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม และ
 วิสัยทัศน์ร่วมของชุมชนจึงจะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖. ควรมีการสืบทอดเจตนารมณ์ของสภาองค์กรชุมชนสู่เยาวชนรุ่นหลังเพื่อพลังที่เข้มแข็ง มีการ
 คงอยู่ให้การดำเนินการมีความต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ยั่งยืนตลอดไป

๗. การใช้ระบบคณะกรรมการในการบริหารจัดการโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมคิด ร่วมทำ
 ร่วมแก้ปัญหาอย่างมีพลังผลักดันขับเคลื่อนให้องค์กรนั้น ๆ พัฒนาก้าวหน้าไปบนพื้นฐานของการคิดเป็น
 ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอยู่ตลอดเวลา

๘. คณะกรรมการต้องเป็นผู้มีจิตอาสา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยินดีรับฟังข้อคิดเห็นที่แตกต่างใน
 เวทีการประชุมและในพื้นที่ชุมชน

๔. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในด้านการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน

จากการสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในด้านการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยกล่าวถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

“แม้สภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์จะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่การจัดการด้านสวัสดิการยังไม่ครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิก”^{๙๐}

“การวางระบบการบริหารจัดการ ระบบปฏิบัติการที่ยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้ โดยสมาชิกยังมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับรายได้ ปัญหาการไม่มีงานทำ และที่สำคัญปัญหาเรื่องหนี้สิน”^{๙๑}

“ควรมีการนำยุทธศาสตร์ “กินอิ่ม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด” มาวิเคราะห์และจัดทำเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนจะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของชุมชน”^{๙๒}

“เนื่องจากการขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละด้านยังมีน้อย ยังไม่สามารถเข้าถึงโครงสร้างเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้”^{๙๓}

“ควรส่งเสริมการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีปลอดจากสารเคมี”^{๙๔}

“ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ดังนั้น ควรมีผู้นำที่ดีที่สามารถชี้แนะ ให้คำปรึกษา สร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนเข้าใจถึง “สภาองค์กรชุมชน” จัดตั้งขึ้นเพื่อความสอดคล้องในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมิใช่เพียงได้ผลประโยชน์เป็นลักษณะ “เงิน” ตอบแทนเท่านั้น”^{๙๕}

^{๙๐} สนทนากลุ่มนายเสนอชัย คงสกุล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๑} สนทนากลุ่มนายศุภกร ปราบภูเชื้อ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๒} สนทนากลุ่มนายจำเริญ แก้วเหลียม, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๓} สนทนากลุ่มนางนงนุช แทนแก้ว, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๔} สนทนากลุ่มนายเฉลิมชัย พิศโสระ, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๕} สนทนากลุ่มนายมาตุภูมิ คงดี, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

“การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดี มีสุข หรือ โนวเจีย เมียนเฮา”^{๙๖}

“การเสริมสร้างความร่วมมือกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นกลไกขับเคลื่อนที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสร้างเป็นเครือข่ายโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตของชาวบ้านอยู่ดีมีความสุข”^{๙๗}

“หนี้สินเป็นปัญหาสำคัญของชาวบ้าน ส่งผลต่อการด้อยคุณภาพชีวิต การทำงานหารายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ สภาองค์กรชุมชนต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อหารายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นรูปธรรม ส่งเสริมการออมในรูปแบบของสวัสดิการต่างๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจออมทรัพย์ กลุ่มสุขภาพ กลุ่มฌาปนกิจ กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น กองทุนที่จัดตั้งต่างๆเหล่านี้ควรครอบคลุมคุณภาพชีวิต เช่นการรักษาพยาบาล ช่วยเหลือผู้ทุพพลภาพ ผู้ประสพภัย เป็นต้น”^{๙๘}

“ด้านการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน สภาองค์กรชุมชนต้องมีบทบาทในการส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน โดยต้องครอบคลุมคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้าน และการกำกับดูแลกิจการโดยใช้หลักการบริหารกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาลและมีสวัสดิการให้สมาชิก อีกทั้งในการดำเนินธุรกิจชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี”^{๙๙}

“การบริหารงานมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้วิถีคิด วิธีการทำงานที่เป็นระบบ เช่น การบริหารจัดการบุคลากร ระบบข้อมูล การเงิน รวมทั้งการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และทรัพยากรอื่นๆ ทำให้กองทุนเติบโตอย่างต่อเนื่อง”^{๑๐๐}

“คณะกรรมการต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างละเอียดรอบคอบ ต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เช่น ที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ”^{๑๐๑}

^{๙๖} สนทนากลุ่มนางวิวัฒนา คำตาล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๗} สนทนากลุ่มนายสมควร แก้วเหลี่ยม, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๘} สนทนากลุ่มนายศุภกร ปราภภูษิต, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๙๙} สนทนากลุ่มนายหงส์เหิน คณิตเพียร, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๑๐๐} สนทนากลุ่มนายเสนอชัย คงสกุล, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

^{๑๐๑} สนทนากลุ่มนางนงเยาว์ ทรงวิชา, วันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๒.

จากการศึกษาพบว่าการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนยังไม่ครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิก เนื่องจากแม้ว่าสภาองค์กรชุมชนจะมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการลงทุน แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการของสมาชิกในแต่ละชุมชน สมาชิกยังมีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับรายได้ ปัญหาการไม่มีงานทำ และที่สำคัญปัญหาเรื่องหนี้สิน การทำงานหารายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ สภาองค์กรชุมชนต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อหารายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการออมในรูปแบบของสวัสดิการต่างๆ การส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน โดยต้องครอบคลุมคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้าน และการกำกับดูแลกิจการโดยใช้หลักการบริหารกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาลและมีสวัสดิการให้สมาชิก อีกทั้งในการดำเนินธุรกิจชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างบทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในด้านการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน ควรดำเนินการดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการจัดตั้งกองทุนเพื่อสวัสดิการให้ครอบคลุมเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพที่ดี

๒. ปัญหาหนี้สินเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้คุณภาพชีวิตสมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้น ต้องมีการพัฒนาในการสร้างงาน สร้างอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และการเก็บออมเงินโดยจัดตั้งเป็นกองทุน

๓. การบริหารงานมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้วิถีคิด วิธีการทำงานที่เป็นระบบ เช่น การบริหารจัดการบุคลากร ระบบข้อมูล การเงิน รวมทั้งการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และทรัพยากรอื่นๆ ทำให้กองทุนเติบโตอย่างต่อเนื่อง

๔. ต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างละเอียดรอบคอบ ต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ

สรุปโดยภาพรวมของแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนโดยคณะกรรมการต้องชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ สามารถต่อยอดในการพัฒนาไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไปการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนต้องดำเนินการภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน ที่ต้องสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนสภาองค์กรชุมชนควรเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องของเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีเป้าประสงค์ให้ชุมชนสามารถดำเนินการบริหารจัดการตนเองได้ ด้วยความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการปลูกจิตสำนึกต่อเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อย

๒. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยคำนึงถึงการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกให้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การจัดสรรแหล่งที่ดินทำกิน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความยั่งยืน อีกทั้งต้องเสริมสร้างทัศนคติของสมาชิกของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเองเพื่อให้เกิด “โนวเจีย เมียนเซา” (อยู่ดี มีสุข) ของชุมชน โดยร่วมกันค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน แนวทางแก้ปัญหา ร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน และร่วมกันตรวจสอบประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการเสริมสร้างการเรียนรู้ชุมชนตนเองเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเป็นอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน รวมไปถึงการทำบัญชีต้นทุน รายรับรายจ่าย และการติดตามประเมินผลเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

๔. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการนำวัฒนธรรมที่โดดเด่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ มีความผูกพันที่ดีต่อกัน นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา

๕. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมถึงนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน ตามความต้องการของตลาด

๖. สภาองค์กรชุมชนควรมีบทบาทในการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยนำมากระบวนข้อมูลและหาความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ต้องได้มาตรฐานสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสุรินทร์

๔.๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

บทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีรายได้ค่อนข้างต่ำ มีอาชีพเกษตรกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสภาองค์กรชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทุนของชุมชนอยู่ในลำดับมากที่สุด แต่การให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชียังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร และสภาองค์กรชุมชนได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ในลำดับรองลงมา แต่การระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ยังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร และในด้านการรวมกลุ่มรองลงมา แต่พลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่มยังอยู่ระดับที่ไม่มากเท่าที่ควร อีกทั้งการจัดการระบบการเงินของชุมชนพบว่าอยู่ในลำดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกยังไม่ครอบคลุมในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ เจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติ สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝากบำนาญชีวิต เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ เนื่องจากประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีผู้นำส่วนใหญ่ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งผลต่อกระบวนการจัดการและการจัดการตนเองในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ปัญหาเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และการเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อย ปัญหาการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การคัดคุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป การบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ ปัญหาการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ปัญหาเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่

มากนัก้อยแตกต่างกันไปส่งผลต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน ประเด็นสำคัญคือการขาดการประสานงานที่ดีพอกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามได้มีการค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นผลกระทบเชิงบวกของชุมชนที่เป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชนได้ มีการนำแนวคิด “คนสุรินทร์ คือ หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” เป็นแนวคิดร่วมให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข หรือ “โนวเจีย เมียนเฮาเซ” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำ และการสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าไม่สามารถสู้ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนไว้ ๑๒ ด้าน ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายครบตามที่ต้องการ เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการให้มากกว่าที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเอง และสภาองค์กรชุมชนสุรินทร์ยังแฝงด้วยค่านิยมของสังคมชนบทที่มีความผูกพันผูกพันผูกพันสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคี และไม่สามารถนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปปฏิบัติอย่างจริงจัง แม้ในจังหวัดสุรินทร์จะมีจุดเด่นโดยรวมเกี่ยวกับเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ แต่ในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้ รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๑. คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชนต้องชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ สามารถต่อยอดในการพัฒนาไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไป

๒. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนต้องมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยคำนึงถึงการ

จัดสวัสดิการให้กับสมาชิกให้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การจัดสรรแหล่งที่ดินทำกิน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

๓. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนต้องนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการข้อมูลความรู้ของชุมชน รวมไปถึงการอบรมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดให้กับสมาชิกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนต้องมีการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความร่วมมือระหว่างภาคีภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมและการพัฒนาด้านเทคนิคและมีมือการผลิตสินค้าของชุมชน โดยคำนึงถึงการจัดการให้ยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นสำคัญ

๕. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนต้องส่งเสริม สนับสนุนการนำวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาสร้างความร่วมมือ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้านจากเดิมที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการพัฒนาชุมชน ปรับเปลี่ยนความคิดเป็นการสร้างความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งและยั่งยืน

๖. สภาองค์กรชุมชนต้องเสริมสร้างค่านิยมร่วมเกี่ยวกับจิตสาธารณะและจิตสำนึกรับผิดชอบ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกสาธารณะให้กับเยาวชนรุ่นหลัง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

ปัจจัยส่วนบุคคล

- สมาชิกเป็นผู้สูงวัย
- การศึกษาดำกว่าปริญญาตรี
- มีรายได้ค่อนข้างต่ำ
- มีอาชีพเกษตรกรรม

บทบาทสภาองค์กรชุมชน

- การจัดการทุนของชุมชน
- ส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้
- การรวมกลุ่ม
- การจัดการระบบการเงิน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา**เศรษฐกิจฐานราก**

- ประชาชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจเจตนารมณ์พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน
- ผู้นำไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน
- ปัญหาการจัดการตนเอง
- ปัญหาทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาด
- เทคโนโลยีเพื่อการผลิตสินค้า
- เน้นการใช้งบประมาณเพื่อการสัมมนามากกว่าการปฏิบัติ
- ขาดแคลนเงินทุน
- ขาดทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร
- การรวมกลุ่มเพื่อพลังการขับเคลื่อนน้อย
- ระดับชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นชุมชนของตนเองได้
- การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบต่อภัยหนาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อย

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

- คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชนต้องชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนพุทธศักราช ๒๕๕๑
- การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและจัดสวัสดิการครอบคลุมคุณภาพชีวิต
- นำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการข้อมูลความรู้ของชุมชน รวมไปถึงการอบรมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดให้กับสมาชิก
- การสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ส่งเสริม สนับสนุนการนำวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาสร้างความร่วมมือการพัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิตสินค้าของชุมชน
- เสริมสร้างค่านิยมร่วมเกี่ยวกับจิตสาธารณะและจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกสาธารณะให้กับเยาวชนรุ่นหลัง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดสุรินทร์

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ๒) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ๓) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุรินทร์

แสดงผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๖๘ คน ผลการศึกษา พบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๓๖-๕๙ ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/ ปวช./ ปวส. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท อาชีพเกษตรกร หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานโดยเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล

๕.๑.๒ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม โดยพิจารณาจากบทบาทในด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและลำดับรองลงมา ได้ดังนี้

๑. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยการแสดงความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน จากการใช้รากฐานของความสัมพันธ์ภายในชุมชนแบบเครือญาติ และความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่กันสร้างความผูกพันในชุมชนที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมของชุมชน และการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นเป้าหมายในการทำงานเพื่อชุมชน มีจิตสาธารณะการและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

๒. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยการมีระบบอยู่ร่วมกันจากการรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในชุมชนด้วยจิตอาสา ด้วยความเคารพนับถือกัน ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสภาองค์กรชุมชน มีการสร้างความเข้าใจถึงบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามกฎหมาย อีกทั้งมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับในการกำหนดข้อตกลงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน

๓. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมีการสร้างความร่วมมือในการทำงานด้วยความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการใช้เวทีการประชุมเพื่อให้ข้อมูลเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการพินิจกำลังและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาความยากจน และมีการพัฒนาแกนนำของชุมชนในทุกระดับเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำพาชุมชน/องค์กร ตลอดจนสภาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

๔. บทบาทสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ได้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยการมีคุณธรรมจริยธรรม ในการดำเนินธุรกิจชุมชนภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยการกำกับดูแลกิจการและมีสวัสดิการให้สมาชิก และในการดำเนินธุรกิจชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบ

๕.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่

- ปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยเป็นผู้ที่สามารถโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากเศรษฐกิจของชุมชนได้ จุดกำเนิดมาจากความมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่มองเห็นความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดีสามารถนำและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านได้ ในการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเพื่อการพัฒนา

เศรษฐกิจของชุมชน โดยชาวบ้านต้องมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับรายได้ และหนี้สินของคนในชุมชน และเปิดเวทีประชุมชาวบ้าน ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเอง การค้นหาทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถกล่าวโดยสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. ประชาชนในตำบลยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑ ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจในประเด็นสำคัญใน (๗) ว่าด้วยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน

๓. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

๓. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางคนยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง

๔. ชาวบ้านในบางชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเอง

๕. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องตระหนักรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่รับผิดชอบของตนเองต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

๖. บุคลากรในชุมชนต้องมีความพร้อมและความสามารถในการจัดการตนเองในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้

๗. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนต้องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้

๘. การเตรียมคนที่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมเพื่อร่วมกันสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนในชุมชน

๙. สมาชิกของชุมชนต้องมีความศรัทธาต่อคุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม และวิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน

๑๐. การมีอุดมการณ์ร่วมในการให้คำมั่นสัญญาอันเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกด้วยความเต็มใจที่จะร่วมกิจกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

๑๑. สมาชิกทุกคนต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และความสามารถในการแก้ไขปัญหา เป็นการนำไปสู่การปฏิบัติจริง

๑๒. การเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการใช้สิทธิ และเป็นเอกสิทธิ์ของบุคคลที่ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติ บุคคลต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ

- ปัจจัยเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้สอดคล้องในบริบทของแต่ละชุมชน จากการส่งเสริมการศึกษาดูงานจากชุมชนที่พัฒนาจนประสบความสำเร็จเป็นแนวทางหนึ่งที่ต้องนำมาใช้ แต่ประการสำคัญในชุมชนต้องมีการรวบรวมองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นนำมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีทักษะ มีความรู้ในวิถีชีวิตของชาวบ้านของท้องถิ่นในแต่ละชุมชนนำมาสร้างผลผลิตให้กับชุมชน เช่น พืชสมุนไพร การทอผ้าไหม การสานเสื่อกก การทำเครื่องเงิน การทำเครื่องทองเหลือง การเกษตร การเลี้ยงโค เลี้ยงสุกร ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการตลาดและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ต้องมีมาตรฐานสากลส่งผลต่อการแข่งขันทางการตลาด

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ส่งผลกระทบต่อสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ กล่าวโดยสรุปประเด็นสำคัญมีดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาดอันส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าของชุมชนและท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

๒. คุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจึงมีผลกระทบต่อความสามารถในแข่งขันในตลาดต่างประเทศ

๓. การเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อยส่งผลต่อยอดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

๔. ปัญหาการสืบทอดภูมิปัญญาต่อเยาวชนรุ่นหลังยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางเรื่องเลือนหายไป

๕. การสร้างเวทีการเรียนรู้ในลักษณะของประชาคมหมู่บ้าน ตำบลในลักษณะร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ เป็นการเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเอง แต่ยังไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ

๖. การฝึกฝน อบรมอย่างสม่ำเสมอเป็นการเตรียมความพร้อมของศักยภาพและขีดความสามารถของท้องถิ่นจะสร้างโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จ แต่ด้วยการจัดสรรเวลาเป็นเรื่องยากลำบากในการรวมตัวกัน

๗. การสร้างโอกาสที่ดีในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยดำเนินตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ แต่ติดปัญหาเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

๘. มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ต่างๆ แต่การดำเนินการไม่ต่อเนื่องบางกลุ่มก็ไม่มี การดำเนินการต่อ

๙. การส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต การตัดคุณภาพ การเก็บรักษา การแปรรูป การบรรจุหีบห่อของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนนั้นๆชาวบ้าน ยังมีทักษะและประสบการณ์น้อยทำให้ไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้แล้ว

๑๐. การส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนรู้การศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังมีไม่ครอบคลุม

๑๑. การส่งเสริมในการทำวิจัยเพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

๑๒. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในยุคปัจจุบันเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจการทำธุรกิจของชุมชน แต่ระบบข้อมูลของชุมชนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

๑๓. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอกเพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์จะเป็นที่รู้จักของทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดจากองค์กรชุมชนโดยตรง

- **ปัจจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style)** ในการสนับสนุนให้องค์กรชุมชนแต่ละกลุ่มพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กร การเงินบัญชี การตรวจสอบตนเอง การพัฒนาตัวชี้วัดชุมชน การติดตามประเมินผล ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพ รูปแบบการบริหารอยู่ในลักษณะของคณะกรรมการมีการคัดเลือกตัวแทนจาก ๕ หมู่บ้านร่วมกับผู้นำชุมชนสมาชิก อบต. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนประสานงานกับภาคีนอกพื้นที่องค์กรเอกชน ต่างๆ รวมถึงคณะศึกษาดูงาน แสวงหาแหล่งเงินทุน สนับสนุนจากภายนอกชุมชน

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. รูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชนยังเป็นการมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กล่าวคือ โครงการยังไม่สามารถบริหารจัดการโครงการต่างๆให้เกิดประสิทธิผลที่ต้องการ

๒. ในการประชุมสัมมนาสมาชิกบางพื้นที่ยังไม่มีตัวแทนจากทุกหมู่บ้านจึงทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน

๓. การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและความถนัดที่เหมาะสมกับตัวบุคคล

๔. การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ

๕. ปัญหาเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการทำการเกษตรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

๖. การดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่สามารถตอบโจทย์ตรงความต้องการของชุมชนได้

๗. มีการจัดสรรงบประมาณแต่ไม่ได้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

๘. สินค้าที่ผลิตแล้วขาดการบริหารจัดการแหล่งจัดจำหน่าย

๙. ไม่มีการสำรวจทรัพยากรท้องถิ่นเป็นต้นทุนการผลิตของชุมชน

๑๐. การดำเนินการจัดแจ้งองค์กรชุมชนบางพื้นที่ดำเนินการไปเพื่อรอการสนับสนุนจัดสรรงบประมาณจากโครงการภาครัฐเท่านั้น

- ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure) จัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างลักษณะในแนวราบมีการกระจายอำนาจให้ชาวบ้านให้มีบทบาทที่เท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ มีแกนนำที่เข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบลในการขับเคลื่อนงานและมีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรชุมชนอื่น ๆ ประสานงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น มีการทำงานร่วมกับที่ประชุมสภาระดับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการทำงานร่วมกับคณะกรรมการอื่น ๆ ตามกฎหมายการจัดโครงสร้างของสภาองค์กรชุมชนเริ่มจากความสัมพันธ์กันลักษณะเครือข่ายจึงมีคล่องตัวในติดต่อประสานงาน และมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการในระดับต่าง ๆ สนับสนุน

หรือเอื้อให้เกิดการปฏิบัติงาน รูปแบบการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบของประชาสังคม ซึ่งคณะกรรมการมาจากทุกกลุ่มในชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล กลุ่มอาชีพ เป็นองค์กรที่ประชาชนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. การจัดแบ่งฝ่ายเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานนั้นค่อนข้างมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากการติดภารกิจหน้าที่ของงานประจำที่มีอยู่ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ เป็นไปได้ช้า

๒. การประชุมยังไม่มีความพร้อมเพรียงกันเนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว และเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน

๓. การใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือญาติ เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบลอาจส่งผลต่อการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเองได้

๔. ชุมชนแต่ละชุมชนมีความหลากหลาย การรวมกลุ่มจึงมีจำนวนสมาชิกที่มากน้อยแตกต่างกันไปส่งผลต่อพลังการขับเคลื่อนที่ไม่เท่ากัน

๕. ความมีอิสระทางความคิดเป็นการเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น แต่บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทางความคิดเห็นหากไม่ใช้หลักเหตุและผล และการไม่มีภาวะผู้นำที่ดีพอ

๖. การขาดการประสานงานที่ดีพอกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

๗. สมาชิกชุมชนมีรายชื่อในทำเนียบสภาองค์กรชุมชนเพื่อการการจัดตั้ง จัดตั้งองค์ชุมชนเพื่อให้ครบองค์ประกอบที่ พอช. กำหนดไว้เท่านั้นแต่ไม่ได้ดำเนินการต่อแต่อย่างไร

- ปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) ในการกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชนได้ร่วมกับภาคีหลายภาคส่วนดำเนินกระบวนการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยการศึกษาถึงความต้องการร่วมกันของคนสุรินทร์ผลักดันสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด ซึ่งได้มีการประกาศแผนในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อให้คนสุรินทร์อยู่ดีมีสุข หรือที่พวกเขาเรียกกันว่า “สุรินทร์โนวเจียเมียนเซาะ” กินอิม นอนอุน ทุนมี หนี้ลด ให้เกิดขึ้นในทศวรรษหน้าให้ได้

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. การกำหนดยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ยังมีลักษณะของการทำงานที่คิดและคุยแต่เรื่องเก่าๆ เป็นรูปแบบกิจกรรมเดิม ๆ ไม่ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

๒. การสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในตำบลยอมรับสภาองค์กรชุมชนตำบลยังทำได้น้อยส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ดีต่อสภาองค์กรชุมชน

๓. การค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นผลกระทบเชิงบวกของชุมชนที่เป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชนได้

๔. “คนสุรินทร์ คือ หัวใจของการเปลี่ยนแปลง” เป็นแนวคิดร่วมให้พี่น้องคนสุรินทร์ได้ลุกขึ้นมามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตสู่ความอยู่ดีมีสุข

๕. ยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นฯ “โนวเจีย เมียนเฮา” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำ

๖. การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าไม่สามารถสู่ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้

- **ปัจจัยเกี่ยวกับการวางระบบ (System)** สภาองค์กรชุมชนเริ่มมีการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งกำหนดให้มีการจดทะเบียน จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน เช่น ระบบสารสนเทศ ระบบการวางแผน ระบบงบประมาณ ระบบการควบคุม และวัสดุ อุปกรณ์มีความพร้อมที่จะรองรับและตอบสนองการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับการวางระบบของสภาองค์กรชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

๑. สภาองค์กรชุมชนสุรินทร์กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนไว้ ๑๒ ด้าน ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายครบตามที่ต้องการ เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการให้มากกว่าที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเอง

๒. การไม่สามารถดำเนินการได้ครบทั้งหมดอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยปัจจัยเหตุหลายประการ เช่นความไม่พร้อมของสมาชิก ความไม่เข้าใจในเจตนารมณ์ของสภาองค์กรชุมชน เวลาในการเข้าร่วมประชุม หรือดำเนินกิจกรรมไม่ตรงกัน

๓. งบประมาณที่มีอยู่หรือได้รับการจัดสรรลงมาหมดไปกับการจัดประชุม

๔. กลไกในการดำเนินงานยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

- **ปัจจัยเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value)** การสร้างค่านิยมร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การมีค่านิยมร่วมด้านจิตใจที่มีความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นของคนในท้องถิ่น และการมีวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชาวสุรินทร์ ความมีเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความรัก สัมผัสสามัคคีกันเกิดพลังที่แข็งแกร่ง สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ไปในทิศทางเดียวกันได้ประสบผลสำเร็จ โดยชุมชนต่าง ๆ ได้น้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้เป็นจุดร่วมให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

แต่ปัจจัยเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมร่วมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์สามารถวิเคราะห์ ได้ว่า

๑. ค่านิยมของสังคมชนบทมีความผูกพันคุณาติมิตรสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคีแต่อาจเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเอง

๒. การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะส่งผลให้สภาองค์กรชุมชนพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งแต่เป็นเพียงความศรัทธาที่มีผู้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังน้อยอยู่

๓. ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นของสุรินทร์ เกี่ยวกับผ้าไหม เครื่องเงิน เป็นปัจจัยที่จะทำให้บทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถนำมาเป็นจุดเด่นของชุมชนสร้างเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ แต่ในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้

๔. การสร้างเวทีเพื่อการเสวนาร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และร่วมกันปรึกษาหารือในการสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สินค้าในท้องถิ่น

๕. การปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อยในการรักษาสืบต่อไปเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้

๑.๕.๔ แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์สรุปโดยภาพรวม มีดังนี้

๑. คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชนต้องชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ สามารถต่อยอดในการพัฒนาไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไป การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนต้องดำเนินการภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน ที่ต้องสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนสภาองค์กรชุมชนควรเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องของเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีเป้าประสงค์ให้ชุมชนสามารถดำเนินการบริหารจัดการตนเองได้ ด้วยความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการปลูกจิตสำนึกต่อเยาวชนรุ่นหลังในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นยังมีน้อย

๒. สภาองค์กรชุมชนต้องมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยคำนึงถึงการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกให้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การจัดสรรแหล่งที่ดินทำกิน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความยั่งยืน อีกทั้งต้องเสริมสร้างทัศนคติของสมาชิกของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเองเพื่อให้เกิด “โนวเจีย เมียนเฮาะ” (อยู่ดี มีสุข) ของชุมชน โดยร่วมกันค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน แนวทางแก้ปัญหา ร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน และร่วมกันตรวจสอบประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓. สภาองค์กรชุมชนต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ชุมชนตนเองเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเป็นอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน รวมไปถึงการทำบัญชีต้นทุน รายรับรายจ่าย และการติดตามประเมินผลเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

๔. สภาองค์กรชุมชนควรนำวัฒนธรรมที่โดดเด่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ มีความผูกพันที่ดีต่อกัน สามารถนำมาใช้ในการประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้

ตลอดเวลา โดยนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมไปถึงนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

๕. สภาองค์กรชุมชนควรส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน โดยนำมาเป็นระบบฐานข้อมูลและหาความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ต้องได้มาตรฐานสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการศึกษามีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยสามารถใช้อภิปรายผลมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๒.๑ บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

- บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนเป็นบทบาทจากการสร้างกลุ่มและธำรงรักษา (group building and maintenance roles) หมายถึง บทบาทในการอำนวยความสะดวกและสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกันในบรรดากลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และสร้างสายใยแห่งสัมพันธ์มิตรต่อกันไว้ให้ผูกพันต่อกัน ไว้อย่างเหนียวแน่นมีความห่วงใยเอื้ออาทรแก่กันและกัน^๑ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรสิทธิ์ วชิรขจร^๒ ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินในเชิงปริมาณในระดับจังหวัดพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

- บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในความเป็นเจ้าของร่วมกันอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการใช้รากฐานความสัมพันธ์ของชุมชนแบบเครือญาติ และความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่กันสร้างความผูกพันในชุมชน การมุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมของชุมชน และการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นเป้าหมายในการทำงาน และคณะกรรมการและ

^๑ ปราชญา กล้าผจญ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: ก.พลการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

^๒ สุรสิทธิ์ วชิรขจร, “การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน”, วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙): หน้า ๓๑-๓๒.

สมาชิกกองทุนทำงานร่วมกันภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไททัศน์ มาลา^๓ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า การมีสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีกฎหมายให้การรองรับต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อแก้ไขความบกพร่องของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และขาดความยืดหยุ่นในการบริการสาธารณะ การขาดความร่วมมือและขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน การที่ผู้นำของทั้งสององค์กรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกันได้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของสภาองค์กรชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ทำให้การประสานงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เกิดความไว้วางใจต่อกันและเป็นเหตุให้เกิดการหวาดระแวงต่อกัน ผลกระทบทั้งหมดจึงตกไปอยู่ที่ทิศทางของการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นที่ยังขาดมิติของแผนการพัฒนาในเชิงบูรณาการ และการเติบโตของภาคประชาสังคมจึงเข้ามามีบทบาทต่อการเสริมสร้างกระบวนการทางการเมืองภาคพลเมือง

- บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัด

สุรินทร์ในการมีระบบอยู่ร่วมกันอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในชุมชนด้วยจิตอาสา ด้วยความเคารพนับถือกัน มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสภาองค์กรและมีการจัดระบบฐานข้อมูลของสภาองค์กรชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของทวี วัชรเกียรติศักดิ์ “ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนมีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพจะต้องสร้างจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนาจัดตั้งดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง ๑๕ หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน

^๓ ไททัศน์ มาลา, “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๕): หน้า ๓๙-๕๒.

^๔ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, “การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ปีที่ ๕ ฉบับที่ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): หน้า ๔๓-๕๔.

- **บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในการสร้างความร่วมมือในการทำงานในทุกระดับและทุกมิติอยู่ในระดับมาก** ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีการสร้างความร่วมมือในการทำงานโดยมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการใช้เวทีการประชุมเพื่อให้ข้อมูลเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการใช้เวทีพูดคุยกันระหว่างสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนเกี่ยวกับปัญหาของเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์^๕ ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณี สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่ายจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาองค์กรชุมชนตำบล หนองสาหร่ายยังขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงาน สนับสนุนหลัก ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ทางชุมชนต้องการยังไม่ครอบคลุมครบถ้วนทุกด้าน ความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กร ชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ารัฐตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนฐานรากที่มีความสำคัญของประเทศ แต่การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของรัฐด้านใดด้านหนึ่ง และมองข้ามความเป็นเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ขาดความสมดุลส่งผลให้สังคมอ่อนแอ

- **บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้านการมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก** ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่สภาองค์กรชุมชนมีการดำเนินธุรกิจชุมชนภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน การผลิตที่มีมาตรฐานและรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบสอดคล้องกับแนวคิดของสมสุข บุญยะบัญชา^๖ กล่าวว่า เศรษฐกิจฐานราก คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

^๕ หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์, **บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนท้องถิ่น ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี**, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑).

^๖ สมสุข บุญยะบัญชา, **คู่มือ การส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๙).

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ อภิปรายผลได้ ดังนี้

สมาชิกสภาองค์กรชุมชน (Staff) มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยเป็นผู้ที่สามารถโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากเศรษฐกิจของชุมชนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)^๗ ได้กล่าวถึงสภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้วพัฒนาแกนนำสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้เป็นแกนหลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยเสริมสร้างความรู้พัฒนาทักษะการจัดการและการพัฒนากลุ่ม/องค์กรเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น แต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก คือประชาชนในตำบลยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑

ทักษะและประสบการณ์ (Skill) ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้สอดคล้องในบริบทของแต่ละชุมชน จากการส่งเสริมการศึกษาดูงานจากชุมชนที่พัฒนาจนประสบความสำเร็จเป็นแนวทางหนึ่งที่ต้องนำมาใช้ แต่ประการสำคัญในชุมชนต้องมีการรวบรวมองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นนำมาใช้เป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยสามารถนำมาพัฒนาการตลาดอันส่งผลต่อการจำหน่ายสินค้าของชุมชนและท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก รวมไปถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจึงมีผลกระทบต่อความสามารถในแข่งขัน สอดคล้องกับแนวคิดของเดวิด แมททิว^๘ กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้และผ่านการแลกเปลี่ยนระหว่างคนในชุมชน ทำให้เรารู้ในสิ่งที่เราไม่รู้ จึงต้องมีการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นโดยมีลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อทำ เพื่อเป็น และสถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์ (๒๕๖๑: ออนไลน์) กล่าวว่า เพื่อการอยู่ร่วมกันและ การตลาดมีการพัฒนาแบบบูรณาการตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ๆ

รูปแบบการบริหารจัดการสภาองค์กรชุมชน (Style) ในการสนับสนุนให้องค์กรชุมชน แต่ละกลุ่มพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กร การเงินบัญชีการ ตรวจสอบตนเอง การพัฒนาตัวชี้วัดชุมชน การติดตามประเมินผล ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ แต่ผลกระทบของบทบาทสภา

^๗ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), **คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล**, (กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนและส่วนประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๒), หน้า๙-๑๐.

^๘ Mathew, David, **Element of A Strong Civic Society and Healthy Public Life**, Zn.p.: The Kettering Foundation, 1996), (Memigraphy), pp.8-18.

องค์กรชุมชนยังเป็นการมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ส่งผลต่อประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และบางพื้นที่ที่ยังไม่มีตัวแทนจากทุกหมู่บ้านจึงทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน สอดคล้องกับแนวคิดของ สีน สือสวน^๙ ที่กล่าวถึง ลักษณะสำคัญขององค์กรประการหนึ่ง คือ องค์กรมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง และ เสรี พงศ์พิศ^{๑๐} ได้อธิบายว่า ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการโดยผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน

การจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน (Structure) จัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากสภาองค์กรชุมชนมีโครงสร้างลักษณะในแนวราบมีการกระจายอำนาจให้ชาวบ้านให้มีบทบาทที่เท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ มีแกนนำที่เข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบลในการขับเคลื่อนงานและมีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรชุมชนอื่น ๆ ประสานงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลอื่น แต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนได้แก่การใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือข่าย เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบลอาจส่งผลต่อการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดประเวศ วะสีอ้างใน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)^{๑๑} ให้คำนิยามเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนว่า สภาองค์กรชุมชน ถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อกันของความคิด ความจริงไปสู่นโยบายทุกระดับ ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดที่จะสร้างจากยอดได้สำเร็จ การสร้างพระเจดีย์ต้องสร้างจากฐานก่อน ฐานในที่นี้คือชุมชนท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ท้องถิ่น เกิดผู้นำตามธรรมชาติที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เป็นสภาพที่ไม่ไปแสวงหาอำนาจ ไม่ขัดแย้งกับใคร เป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มต้น

การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) ในการกำหนดทิศทางในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สภาองค์กรชุมชนเป็นเป็นองค์กรภาคประชาชนได้ร่วมกับภาคีหลายภาคส่วนดำเนินกระบวนการทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยการศึกษาถึงความต้องการร่วมกันของคนสุรินทร์ผลักดันสู่แผนการพัฒนาในระดับจังหวัด ซึ่งได้มีการประกาศแผนในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพื่อให้คนสุรินทร์อยู่ดีมีสุข หรือ

^๙ สีน สือสวน, **ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เครดิตยูเนียน ชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร**, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐, หน้า ๒๓.

^{๑๐} เสรี พงศ์พิศ, **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**, กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา, ๒๕๕๒, หน้า ๔๐.

^{๑๑} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), **คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล**, (กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยสนับสนุนสภาองค์กรชุมชนและส่วนประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒.

ที่พวกเขาเรียกกันว่า “สุรินทร์โนวเจียเมียนเซาะ” กินอิม นอนอุ่น ทุนมี หนี้ลด ให้เกิดขึ้นในทศวรรษหน้าให้ได้ แต่ผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชน คือมีลักษณะของการทำงานที่คิดและคุยแต่เรื่องเก่าๆ เป็นรูปแบบกิจกรรมเดิม ๆ ไม่ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของแนวคิดของ มงคล ดานธานินทร์^{๑๒} ที่กล่าวถึง เศรษฐกิจชุมชน ต้องมีปณิธานด้วยความมุ่งมั่นโดยสัมพันธ์กับการเมืองการปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรมของคนทั้งประเทศทำงานในแนวสัมมาชีพเพื่อการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ ในสังคม ด้วยการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น สหกรณ์หรือสมาคม ทำการผลิตสินค้า แปรรูป และซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า เพื่อความพออยู่พอกิน และมีความคุ้มค่ากับการลงทุน เกิดความพึงพอใจ และเพื่อกำไร เป็นการรวมตัวกันในระดับล่างสุดของสังคม เพื่อร่วมกันทำงานให้คนในชุมชนมีความสุข และชุมชนมีความเข้มแข็ง

การวางระบบ (System) สภาองค์กรชุมชนเริ่มมีการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้ง จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารจัดการ ระบบการปฏิบัติงาน แต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนได้แก่กลไกในการดำเนินงานยังมีอุปสรรคเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ระบบอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องจึงไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ขวัญกมล ดอนขวา^{๑๓} ที่กล่าวถึง การจัดการธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาวก็ต่อเมื่อธุรกิจมีผลผลิต และมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอ คนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่น และมีการวางแผนจัดการธุรกิจชุมชนทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิต และการจัดการการเงิน และบัญชี และเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของกลุ่มอาชีพเกิดสภาพคล่อง และกำไร สมาชิกกลุ่มอาชีพควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์หมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย การจัดการเงินทุนหมุนเวียน การจัดการเงินสด การจัดการลูกหนี้ และการจัดการสินค้าคงเหลือและแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ^{๑๔} กล่าวว่า การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจไม่ แยกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนเน้นการช่วยเหลือกัน

^{๑๒} มงคล ดานธานินทร์, เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๑).

^{๑๓} ขวัญกมล ดอนขวา , การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒-๑๖.

^{๑๔} เสรี พงศ์พิศ, คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน, หน้า๙-๑๐.

การสร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) การสร้างค่านิยมร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การมีค่านิยมร่วมด้านจิตใจที่มีความเมตตาเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นของคนในท้องถิ่น และการมีวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวของชาวสุรินทร์ แต่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนแก่การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะส่งผลให้สภาองค์กรชุมชนพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งแต่เป็นเพียงความศรัทธาที่มีผู้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังน้อยอยู่ อีกทั้งในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ โกวีย์ พวงงาม^{๑๕} ที่กล่าวถึง การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถแก้ปัญหาของส่วนรวมเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีของชุมชนนั้นประกอบไปด้วย ความรู้สึกของความเป็นชุมชน (Sense of Community) เป็นการเชื่อมโยงของสมาชิกในชุมชน ด้วยระบบ คุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม และวิสัยทัศน์ร่วมของชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์^{๑๖} กล่าวว่า การพึ่งตนเองในทางสังคม (Social Self-reliance) เป็นความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่นของกลุ่มคนในชุมชน การมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถติดต่อสานสัมพันธ์ช่วยเหลือกันด้วยดีเสมอมา

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในจังหวัดสุรินทร์ อภิปรายผล ดังนี้

๑. คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชนต้องชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพหุศักราช ๒๕๕๑ ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ สามารถต่อยอดในการพัฒนาไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศต่อไปสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๑ ให้สภาองค์กรชุมชนตำบลมีภารกิจ (๗) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็งและสมาชิกองค์กรชุมชน รวมตลอดทั้งประชาชนทั่วไปในตำบลสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒. สภาองค์กรชุมชนต้องมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยคำนึงถึงการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกให้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การจัดสรรแหล่งที่ดินทำกิน และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความยั่งยืนสอดคล้องแนวคิดของ ขวัญมกล ดอนขวา^{๑๗} ที่กล่าวว่า เพื่อให้การดำเนินธุรกิจของกลุ่ม

^{๑๕} โกวีย์ พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, หน้า ๓๘๑.

^{๑๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, หน้า ๙๙-๑๐๗.

^{๑๗} ขวัญมกล ดอนขวา, การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า ๑๒- ๑๖.

อาชีพเกิดสภาพคล่อง และกำไร สมาชิกกลุ่มอาชีพควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์ หมุนเวียน ซึ่งประกอบด้วย การจัดการเงินทุนหมุนเวียน การจัดการเงินสด การจัดการลูกหนี้ และการจัดการสินค้าคงเหลือ

๓. สภาองค์กรชุมชนต้องมีการเรียนรู้ชุมชนตนเองเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเป็นอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน รวมไปถึงการทำบัญชีต้นทุน รายรับรายจ่าย และการติดตามประเมินผลเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิทยากร เชียงกุล^{๑๘} ที่อธิบายถึง การจัดการทุนของชุมชนต้องเกิดจากการเรียนรู้ตนเอง รู้ถึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ นำทุนที่มีอยู่ในชุมชนเช่น ทุนมนุษย์ ได้แก่ปราชญ์ชาวบ้านที่มีทักษะและประสบการณ์ชีวิต มีภูมิปัญญาเดิมของชุมชน ทุนทางธรรมชาติเช่นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ทุนทางสังคม เช่นวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน นำมาพัฒนาให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อม และวิถีชุมชนของตนเอง

๔. สภาองค์กรชุมชนควรนำวัฒนธรรมที่โดดเด่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ มีความผูกพันที่ดีต่อกัน สามารถนำมาใช้ในการประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา โดยนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมไปถึงนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน)^{๑๙} ได้กล่าวถึงสภาองค์กรชุมชนที่จัดตั้งแล้ว ควรมีแนวทางการดำเนินการพัฒนาข้อมูลและระบบข้อมูลสภาองค์กรชุมชนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กลุ่ม/องค์กร และการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงและใช้ข้อมูลในการสนับสนุนการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิกและจัดทำแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนทุกระดับ และติดตามงานพัฒนาของหน่วยงานภายในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจงานพัฒนาท้องถิ่น/ท้องถิ่น และแจ้งต่อคนในชุมชนและสาธารณะ

๕. สภาองค์กรชุมชนควรส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดของ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคณะ^{๒๐} กล่าวว่า การรักษาความ

^{๑๘} วิทยากร เชียงกุล, *The Soul of Mahatma Gandhi มหาตมะคานธี*, (กรุงเทพมหานคร: สายธาร, ๒๕๕๓).

^{๑๙} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์กรมหาชน), *คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบล*, หน้า ๙-๑๐.

^{๒๐} วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคณะ, *สิทธิชุมชนในทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๘-๙.

สมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชนให้ยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องสามารถใช้ประโยชน์ จัดการ ดูแล รักษา และสามารถปกป้องการถูกทำลายได้ดีกว่าภาครัฐ ชุมชนสามารถวางแผน ออกกฎระเบียบในการใช้ประโยชน์ การจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อและวัฒนธรรมชุมชน สามารถกำหนดทางเลือก และตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชนได้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาพบว่าบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ยังมีการปฏิบัติตามบทบาทที่กำหนดไม่มากนัก ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยในเชิงนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

๑. การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกควรครอบคลุมในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ การเจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติ สวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝากบำนาญชีวิต เป็นต้น
๒. ควรมีการให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชี
๓. ควรมีระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
๔. การรวมกลุ่มของสมาชิกควรส่งเสริมให้มีความหลากหลาย (วัย เพศ อายุ องค์กร/กลุ่ม)

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์” เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ประสบความสำเร็จกับไม่ประสบความสำเร็จ
๒. ควรทำการศึกษาถอดบทเรียน สภาองค์กรชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการ ดำเนินงานแล้วสามารถถอดออกมาเป็นรูปแบบหรือขั้นตอนในประเด็นต่าง ๆ
๓. ควรทำการศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ตามแนวทางวิฤพุทธ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

๑. หนังสือ

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวคิดและยุทธศาสตร์**.

กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๑.

โกวิทย์ พวงงาม. **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓.

กษิร ชิพเปนสุข. **เล่นนั้นงาม: การศึกษาเศรษฐศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับผู้คน**. กรุงเทพมหานคร:

มูลนิธิเด็ก, ๒๕๔๙.

กฤษ เพิ่มทันจิตต์. **การแสวงหาแนวทางการบริหารภายใต้กระบวนวิถีพุทธ**.

กรุงเทพมหานคร: ทวีวัฒน์การพิมพ์, ๒๕๕๒.

ขวัญกมล ดอนขวา . **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๕.

คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก. **คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ**

ฐานราก. กรุงเทพมหานคร: สำนักสนับสนุนชบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙.

จักรรัช ธีระกุล. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๒.

จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. **การวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน

บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. **ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา**. กรุงเทพมหานคร: วิถี

ทรรศน์, ๒๕๔๑.

ทิตยา สุวรรณชัย. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ความเป็นมาและความหมาย ปรัชญา**

ของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร

ศาสตร์, ๒๕๕๐.

เดโช สวานานนท์. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๒.

ทองทิพภา วิริยะพันธ์. **เศรษฐกิจพอเพียง: ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่

๓. กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย, ๒๕๕๐.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. **สังคมประชาธิปไตย**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๐.

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน**. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

ปกรณ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘.

ประภาช ปิ่นตบแต่ง. **สถานการณ์ด้านสิทธิชุมชนกับฐานทรัพยากรในสถานการณ์สากล ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

ประเวศ วะสี. **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. หมอชาวบ้าน: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๐.

ปราชญา กล้าผจญ. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

———— การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ก.พลการพิมพ์, ๒๕๕๐.

พัทตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์. **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **ธรรมะกับการเมือง: คำบรรยายประจำวันเสาร์ ที่ลานหินโค้ง ณ สวนโมกขพลาราม ไชยา ภาคอาสาฬหบูชา ๒๕๑๙**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๒.

———— **ธัมมิกสังคมนิยม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. นครปฐม: จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต, ๒๕๕๗.

พระเมธีธรรมาภรณ์. **ธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. ม.ป.ท.: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๐.

———— **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

พวงเพชร สุรัตน์ภักกุล. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.

มงคล ด้านธานินทร์. **เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเชิงระบบ**. กรุงเทพมหานคร: ซีอีดียูเคชั่น, ๒๕๔๑.

_____ **เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, ๒๕๔๑.

มนตรี โสคติยานุรักษ์. **เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์: ทฤษฎีและนโยบาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ. **มนุษย์กับสังคม**. สงขลา: ภาควิชาสารัตถศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคณะ. **สิทธิชุมชนในทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

วัฒนาพร นิมสุวรรณและคณะ. **แนวทางการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๓.

วิทยากร เชียงกุล. **สารานุกรมและคนสำคัญของโลก**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๖.

_____ **The Soul of Mahatma Gandhi มหาตมะคานธี**. กรุงเทพมหานคร: สายธาร, ๒๕๕๓.

วิภาดา สุวรรณประภา. **การปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ภายใต้นโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๑.

สงวน ศรีวิรัชชัย. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๓.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). **คู่มือการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน ตำบล**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ หน่วยสนับสนุนสภาองค์กรชุมชน และส่วนประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๒.

สุทธิชัย อากาศโร (อบอุ่น). พระมหา. **นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน และการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๘.

สุธาวัลย์ เสถียรไทย. **การพัฒนาแนวพุทธกับเศรษฐกิจสีเขียว**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๕.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

เสน่ห์ จามริก. **เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. วารณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๔๖.

สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙.

สมสุข บุญญะบัญชา. **คู่มือ การส่งเสริมการพัฒนา “ ระบบเศรษฐกิจฐานราก ”**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๙.

สุเมธ ดันติเวชกุล. **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในใต้เบื้องพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มติชน, ๒๕๔๔.

_____ **หลักการกระทำตามรอบพระยุคลบาท**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. **การสื่อสารกับการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนดพริ้นติ้ง, ๒๕๔๑.

เสรี พงศ์พิศ. **คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา, ๒๕๕๒.

อุทัย หิรัญโต. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐.

อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจในประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหน่วยที่ ๔. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖.

อมรรัตน์ เรื่องสกุลพัฒนา. หลักวารสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: เรื่องแสงการพิมพ์, ๒๕๕๑.

อรพรรณ ฌ บางช้าง-ศรีเสาวลักษณ์และคณะ. โครงการการเรียกค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง. กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, ๒๕๕๔.

๑. บทความ

ชลธิ์ เจริญรัฐ. “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากตำบลหนองไฮ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”. วารสารวิทยาการจัดการปริทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๗ (๒๕๕๗): ๑๙-๒๔.

ไททัศน์ มาลา. “บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๕): หน้า ๓๙-๕๒.

ทวี วัชรระเกียรติศักดิ์. “การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีที่ ๕ ฉบับที่ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): หน้า ๔๓-๕๔.

ทอแสงระวี ถิณะแก้ว. “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจังหวัดปทุมธานี”. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๘ (๒๕๕๕): หน้า ๓๙-๕๒.

ธนาราช คงคารักษ์ และสถาพร เรืองธรรม. “การมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล ศึกษากรณีตำบลหนองแขง อำเภอบ้านแฮด และตำบลบ้านหว้า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐): ๑๖๔.

ธีระพงษ์ ภูริปาณิก. “ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก”. **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๔): ๑๘๓-๑๘๔.

บุหงา ชัยสุวรรณ พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คเสน. “ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้”. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๕๓ (๒๕๖๒): ๘๗-๑๐๘.

พัชรภา สິงรัตนสาร. “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเขตตำบลแม่वंงก์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครสวรรค์”. **วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐): ๕๗-๖๙.

มนตรี กรรพุมมาลย์ และศิริรญา กรรพุมมาลย์. “พลวัตการพัฒนาชุมชนในอนาคต: มุมมองจากตะวันตก”. **วารสารพัฒนาสังคมและชุมชนในอนาคต ภาควิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๑): ๖๘ - ๗๐.

รัชณี ประดับ. (๒๕๕๖). “สภาองค์กรชุมชน: การเมืองใหม่และการท้าทายต่อกลุ่มอำนาจ ในท้องถิ่น”. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๖): ๑๑๓-๑๒๘.

สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (๒๕๕๙). “การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน”. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๕๙): ๓๑-๓๒.

๓ รายงานการวิจัย

จารุพร เพ็งสกุล. ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. อนาคตสังคมไทย: ข้อคิดเพื่อพิจารณา. **รายงานการวิจัย ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

พระมหากฤตภาส สุขัง. การศึกษาบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดไทยใน
สแกนดินเนเวีย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำ
ทางการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖.

ศักดิ์ชาย มรรครัตน์โส. (๒๕๕๗). บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา สภา
องค์กรชุมชนตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น. รายงานการประชุมวิชาการ
ระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ ๒ ชุมชนท้องถิ่น: พลังแห่งการปฏิรูป
ประเทศไทย วันพฤหัสบดีที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิน สีสอน. ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณี
สหกรณ์เครดิตยูเนียน ชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. รายงานการ
วิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.

สุรยุทธ์ สุระท้าว. บทบาทคณะประสานงานองค์กรชุมชนจังหวัดเลยกับการพัฒนาสังคม.
รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๑ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร. หน้า ๕๖ -๖๕. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๗.

สำราญ ต้นเรืองศรี. บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกอาสาสมัครดินแดนและ
กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนา
สังคม, . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๐.

หิรัญญ์ หิรัญญพิพัฒน์. บทบาทสภาองค์กรชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนท้องถิ่น
ศึกษากรณีสภาองค์กรชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

๔. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ไชยยศ บุญญาภิจ และพีรพร พลະพลีวัลย์. ประสิทธิภาพเชิงนิเวศน์เศรษฐกิจ(ECO-EFFICIENCY).
<<http://ptech.pod.go.th/p2eco-iff-article-view.php?aid=88>>. ๒๒ กันยายน ๒๕๖๑.

มูลนิธิชัยพัฒนา, แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self-
Reliance), <http://www.chaipat.or.th/site_content/>, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พุทธเศรษฐศาสตร์,<<http://www.stou.ac.th>>,๑ มกราคม ๒๕๖๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (Buddhist Economics), <<http://www.geocities.com>>, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๐.

ลาวัญญ์ งามชื่น, สภาก่อตั้งชุมชนตำบล จังหวัดสุรินทร์เดินทางขับเคลื่อนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการอยู่ดี มีสุข, <<http://ewt.prd.go.th>>, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ศูนย์บริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอำเภอเมืองชุมพร. <การบริการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก.
<<https://sites.google.com/site/sunysersthkicmeuxngchumphr/>>. ๒ มกราคม ๒๕๖๑.

สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงานนครพิงค์. (๒๕๖๑). การขับเคลื่อนธุรกิจสีเขียว ในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน. <<http://www.erd.cmu.ac.th>>. ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๔๙). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐. <<http://www.nesdb.go.th>>, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๐). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <www.industry.go.th>. ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๕. สัมภาษณ์

นางลาวัญญ์ งามชื่น อดีตประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, เจ้าของกิจการ, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

นางสาว นิตยา สัญญาฤทธิ์ เลขาประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลระแงง, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายกเมือง ยิ่งอินทร์ ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ตำบลศรีสุข, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายบุญธรรม รุ่งเรือง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลท่าสว่าง, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายประทีน ราศี ประธานสภาองค์กรชุมชน ตำบลคาละแมะ, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒.

ว่าที่ร้อยโท สิทธิชัย คงใจดี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญราม อำเภอเมืองสุรินทร์, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายสังคม เจริญทรัพย์ ประธานสภาองค์กรชุมชน จังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายสมพงษ์ ถือฉลาด นายกเทศมนตรีตำบล เขวาสินรินทร์, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายสุตทนต์ พอค้า ผู้ใหญ่บ้านตำบลเมืองที่, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒.

นายเสมือน สายบุตร กำนันตำบลเขวาสันรินทร์, สัมภาษณ์, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒.

ภาษาอังกฤษ

Allport, Gordon William. **Personality: A psychological Interpretation.** New York: Holt, 1973.

Arthur Okun. **Equality and Efficiency: The Big Trade off.** Washington D.C.: The Brookings Institution, 1975.

Berkowitz, L. **Social Psychology.** Illinois: Scott Foresma, 1972.

Broom, L. and Selznick, P. **Sociology.** 5th ed. New York: Harper and Row, 1973.

Cohen, B.J. **Introduction of Sociology.** New York: McGraw-Hill, 1979.

Dresster, D. and W.M. William. **Society the Study of Human Interaction.** New York: Alfres A. Knop, 1976.

E.F. Schumacher, **Small is Beautiful: A study of Economics as if people mattered,** 1977.

Fey, S., Bregendahl, C., and Flora, C. (2006). The measurement of community capitals through research. **Journal of Rural Research and Policy,** Vol.1 No. 1 (2006): 1-28.

Flora, C. B., Flora, J. L., and Gasteyer, S. P. **Rural Communities: Legacy and Change,** New York: Routledge, 2018.

Getzels J. W. and Guba E. G., Social Behavior and the Administrative Process. **The School Review,** Chicago Journals. Vol. 65, No. 4 (Winter, 2010). pp. 423-441.

Jonathan H. Turner, **The Structure of Sociological Theory,** 4thed. Jaipur: Rawat Publications, 1999.

Kuznets, S. (1955). "Economic Growth and Income Inequality". **The American Economic Review.** Vol. 49, No.1 (1955): pp. 1-28.

Labovitz. S., (1977), **An introduction to Sociological Concepts,** New York: John Wiley and Sons, 1977.

- Mathew, David, **Element of A Strong Civic Society and Healthy Public Life**. n.p.: The Kettering Foundation, 1996. (Memigraphy).
- Polanyi, Karl. **The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time**. Massachusetts; Beacon Press, 2001.
- Ralph Linton, **The Study of Man** (New York: D. Appleton-Century Company, as cited by Marcello Truzzi. **Sociology: The Classic Statements**, 1963.
- Raven, B. and J. Rubin. **Social Psychology: People in Group**. New York: John Wiley and Son, 1976.
- Sanford Labovitz. **An introduction to Sociological Concepts**. New York: John Wiley and Sons, 1977.
- William R. Bascom. **Four Function of Folklore. The Study of Folklore**. New Jersey: Prentice Hall, Inc, 1965.
- World Business Council for Sustainable Development. **Measuring Eco-efficiency**. , <www.wbcsd.org>, 2000.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือในการทำวิจัย

แบบสอบถามงานวิจัย

หมายเลขแบบสอบถาม.....

แบบสอบถาม

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

แบบสอบถามชุดนี้ผู้วิจัย ต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ ขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง สำหรับข้อมูลที่ได้ที่ทีมงานผู้วิจัย จะเก็บเป็นความลับ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง และเติมข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่าง

1. เพศ ๑. ชาย ๒. หญิง
2. อายุ ๑. ๒๕ ปี และต่ำกว่า ๒. ๒๖ - ๓๕ ปี
 ๓. ๓๖ - ๕๙ ปี ๔. ๖๐ ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
 ๑. ไม่ได้เข้ารับการศึกษ ๒. ประถมศึกษา
 ๓. มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. ๔.ปริญญาตรี
 ๕. สูงกว่าปริญญาตรี
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
 ๑. ต่ำกว่า ๒,๕๐๐ บาท ๒. ๒,๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท
 ๓. ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท ๔. ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท
 ๕. ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ๖. ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป
5. อาชีพ
 ๑. เกษตรกรรม ๒. รับจ้างทั่วไป
 ๓. ค้าขาย (ร้านค้า/ร้านชำ/หาบเร่) ๔. รับราชการ/ลูกจ้างของราชการ/
รัฐวิสาหกิจ
 ๕. พนักงานเอกชน ๖. ธุรกิจส่วนตัว

- ๗.แม่บ้าน ๘.เกษียณอายุราชการ
 ๙. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6. การเข้าร่วมกลุ่มองค์กรชุมชน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. กลุ่มเกษตรกร ๒. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 ๓. กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ๔. กลุ่มผู้สูงอายุ
 ๕. กลุ่มอาสาสมัครสุขภาพชุมชน
 ๖. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 ๗. กลุ่มพัฒนาบทบาทสตรี ๘. อื่นๆ ระบุ.....

7. หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของสภาองค์กรชุมชน (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. คณะกรรมการบริหารสภาองค์กรชุมชนตำบล
 ๒. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
 ๓. ภาคนิสิตสนุนอื่นๆ ระบุ

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ด้านการรวมกลุ่ม						
๑.	การส่งเสริมการรวมกลุ่มของสมาชิกให้มีความหลากหลาย (วัย เพศ อายุ องค์กร/กลุ่ม)					
๒	การรวมตัวในการทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน					
๓	มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม					
๔	การมีพลังความสามารถในการเจรจาต่อรองของกลุ่ม					

	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก	ระดับการพัฒนา				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
	๕. การรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคในชีวิตประจำวันในชุมชนท้องถิ่น และการจัดจำหน่าย					
ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน						
๖.	มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น กองทุนหมู่บ้านกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น					
๗.	การจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของชุมชน					
๘.	การประเมินทรัพย์สินและหนี้สินเพื่อให้ทราบถึงสถานะทางการเงินของกลุ่ม					
๙.	การจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน					
๑๐.	การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกครอบคลุมในหลายเรื่อง เช่น เกิด แก่ การเจ็บป่วย การตาย ภัยธรรมชาติสวัสดิการเงินกู้ สวัสดิการเงินฝาก บำนาญชีวิต เป็นต้น					
ด้านการจัดการทุนของชุมชน						
๑๑.	การสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์ไม้ สมุนไพร และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน					
๑๒.	การรวบรวมทุนความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น ความรู้ในการ					

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก		ระดับการพัฒนา				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
	ทำมาหากิน การดูแลรักษาสุขภาพ รวมไปถึงถึงภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกันของชุมชน					
๑๓.	การให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับต้นทุนรายได้ รายจ่าย การตลาด การบริหารและการบัญชี					
๑๔.	การส่งเสริมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกต่อการผลิตของชุมชน เช่น การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม เป็นต้น					
๑๕.	การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง					
	ด้านการมีระบบข้อมูลที่ทันสมัยทั้งภายในและภายนอก					
๑๖.	ระบบจัดเก็บข้อมูลและชุดความรู้ของชุมชนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้					
๑๗.	มีการสื่อสารที่ดีที่สามารถประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา					
๑๘.	การรายงานสถานการณ์ความคืบหน้าในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนให้รับรู้ทั่วทั้งตำบล					
๑๙.	มีการขยายเครือข่ายพันธมิตรทางการค้าของชุมชน					
๒๐.	ขยายช่องทางโลจิสติกส์เพื่อการค้าออนไลน์ในชุมชน					

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก		ระดับการพัฒนา				
		มาก ที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านการมีระบบการผลิตของชุมชน					
๒๑.	การพัฒนาด้านการเรียนรู้ของสมาชิกสภา องค์กรชุมชนในการผลิตสินค้าของชุมชน					
๒๒.	การพัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิต สินค้าของชุมชน					
๒๓.	การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ชุมชนให้ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ การผลิต และคุณภาพของผลิตภัณฑ์จาก สมอ.					
๒๔.	การพัฒนาด้านการเพิ่มผลผลิตและลด ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ชุมชน					
๒๕.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่คำนึงถึงการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมชุมชน					
	ด้านการสร้างความร่วมมือในทุกระดับ และทุกมิติ					
๒๖.	การใช้เวทีพูดคุยกันระหว่างสมาชิกของสภา องค์กรชุมชนเกี่ยวกับปัญหาของเศรษฐกิจ ชุมชนร่วมกัน					
๒๗.	การผนึกกำลังและการเรียนรู้ร่วมกันของ สมาชิกองค์กรชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อ สร้างรายได้ให้กับชุมชนในการแก้ปัญหา ความยากจน					

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก		ระดับการพัฒนา				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
๒๘.	การใช้เวทีการประชุมเพื่อให้ข้อมูลเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
๒๙.	การสร้างความร่วมมือในการทำงานโดยมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
๓๐.	การพัฒนาแกนนำของชุมชนในทุกระดับเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการนำพาชุมชน/องค์กร ตลอดจนสภาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง					
	ด้านการมีระบบอยู่ร่วมกัน					
๓๑.	การรวมกลุ่มกันพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของคนในชุมชนด้วยจิตอาสา ด้วยความเคารพนับถือกัน					
๓๒.	การสร้างความเข้าใจบทบาทและภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามกฎหมาย					
๓๓.	ความมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับในการกำหนดข้อตกลงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนร่วมกัน					
๓๔.	การจัดระบบฐานข้อมูลของสภาองค์กรชุมชน					
๓๕.	การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาสภาองค์กรชุมชน					

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก		ระดับการพัฒนา				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม					
๓๖.	การดำเนินธุรกิจชุมชนภายใต้หลัก จริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี มี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกภายใน กลุ่ม					
๓๗.	การดำเนินธุรกิจชุมชนโดยไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อมหรือทำร้ายชุมชนโดยรอบ					
๓๘.	การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก สภาองค์กรชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน					
๓๙.	การกำกับดูแลกิจการ และสวัสดิการของ สมาชิก					
๔๐.	การผลิตที่มีมาตรฐานและรับผิดชอบต่อ ผู้บริโภค					
	ด้านมีความเป็นเจ้าของร่วมกัน					
๔๑.	การมุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมของ ชุมชน และการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็น เป้าหมายในการทำงาน					
๔๒.	คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนทำงาน ร่วมกันภายใต้อุดมการณ์เดียวกัน					
๔๓.	การสรรหาคนที่ทำงานเพื่อชุมชน มีจิต สาธารณะการและมีความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม					
๔๔.	การทำงานมีการพูดคุยกัน ตกลงร่วมกัน เพื่อเกิดการยอมรับและพึงพอใจกับทุกฝ่าย					

บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก		ระดับการพัฒนา				
		มากที่สุด	มาก	พอประมาณ	น้อย	น้อยที่สุด
๔๕.	การใช้รากฐานความสัมพันธ์ของชุมชนแบบ เครือญาติ และความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่กัน สร้างความผูกพันในชุมชน					
	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน					
๔๖.	การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมใน การค้นหาคำปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน					
๔๗.	สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและ วัตถุประสงค์ของโครงการต่างๆทั้งการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่ง ทรัพยากรที่ใช้					
๔๘.	การมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการ สนับสนุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหาร ประสานงาน					
๔๙.	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึง ได้ รับจากการพัฒนาหรือยอมรับ ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้าน วัตถุและจิตใจ					
๕๐.	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินการ พัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นว่าสำเร็จตาม วัตถุประสงค์เพียงใด					

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ท่านมีความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง นอกเหนือไปจากแบบสอบถามเบื้องต้น

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง

๓.๑ ความคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความเห็นของท่าน
พระปลัดสุระ ญาณธโร และคณะ

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

```

GET
  FILE='D:\          \          \          17 12 62\          2.sav'.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
RELIABILITY
  /VARIABLES=VAR00001 VAR00002 VAR00003 VAR00004 VAR00005 VAR00006 VAR00007 VAR00008 VAR00
    VAR00010 VAR00011 VAR00012 VAR00013 VAR00014 VAR00015 VAR00016 VAR00017 VAR00018 VAR00
    VAR00021 VAR00022 VAR00023 VAR00024 VAR00025 VAR00026 VAR00027 VAR00028 VAR00029 VAR00
    VAR00032 VAR00033 VAR00034 VAR00035 VAR00036 VAR00037 VAR00038 VAR00039 VAR00040 VAR00
    VAR00043 VAR00044 VAR00045 VAR00046 VAR00047 VAR00048 VAR00049 VAR00050
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
  /MODEL=ALPHA.

```

Reliability

[DataSet1] D:\ \ \ 17 12 62\ 2.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.829	50

รูปภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม

รูปภาพการสัมภาษณ์ประธานสภาชุมชน

นายเสมือน สายบุตร กำนัน, ต.เขวาสินรินทร์

นายประทีน ราศรี ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.คาละแมะ

นายสุดท้อง พอค้ำ ผู้ใหญ่บ้าน ต.เมืองที

นายกเมือง ยิงอินทร์ ผู้นำชุมชน หมู่ ๕ ต.ศรีสุข

กลุ่มงานอาชีพของชาวบ้านที่เข้าร่วมสภาองค์กรชุมชน

ภาคผนวก ง
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์

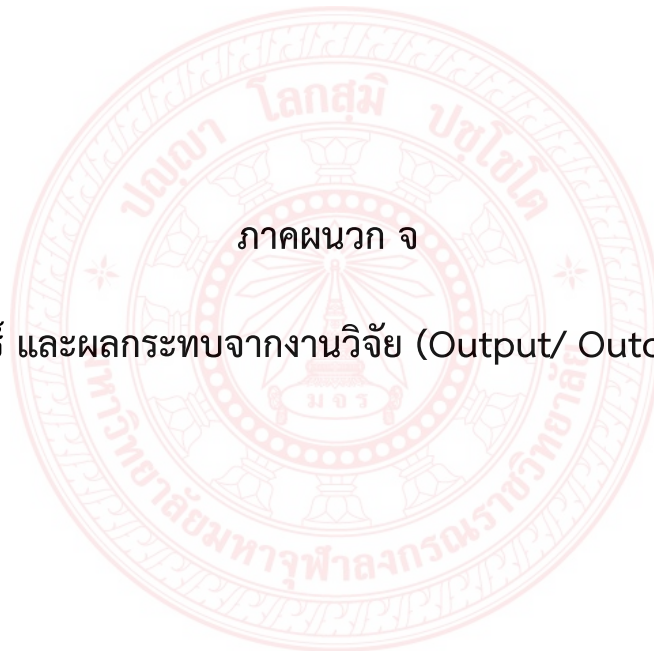
วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับจากโครงการ
๑) ศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์	- ประชุมเตรียมความพร้อมของคณะวิจัยภายใต้การวางแผนงานวิจัย - ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎี เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม - ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย แจกแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัยในพื้นที่ - ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	- ประชุมเตรียมความพร้อมของคณะวิจัย - กำหนดประเด็นกิจกรรม และแนวทางทำวิจัย - เก็บข้อมูลจากเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เพื่อสอบถามระดับของบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยรวม และรายด้านในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์ - ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยแจกแบบสอบถาม ๓๖๘ ชุดเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก - ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์	- ทราบถึงข้อมูลทั่วไปและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดสุรินทร์โดยทราบถึงการใช้รากฐานของความสัมพันธ์ภายในชุมชนแบบเครือข่ายมาสร้างความผูกพันแบบมุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวม - การรวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยจิตอาสา และความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน - การสร้างความร่วมมือในการทำงานด้วยความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีน้ำใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - ในการดำเนินธุรกิจชุมชนภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของสมาชิกภายในกลุ่ม - ส่งเสริมและพัฒนานิสิตในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต และรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัยทางการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น การนำวัฒนธรรมไทยมา

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับจากโครงการ
			ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจากความสัมพันธ์ภายในชุมชนในลักษณะเครือข่ายให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน - นำข้อมูลที่ได้มาจัดสัมมนาโดยให้นิสิตและผู้สนใจได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการส่งเสริมบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก - ได้เสริมสร้างความรู้และเพิ่มประสบการณ์ทางด้านการบริหารพัฒนา ทักษะในการเขียนวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ให้กับนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๒) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์	ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี เนื้อหาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสภาองค์กรชุมชน	- ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ คนในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กำหนดไว้โดยนำ - แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการ	- ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ - การไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับจากโครงการ
	ตามแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ - ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ - วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา	พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์โดยใช้ตัวแบบหลักการของ ๗ร ของ McKinsey เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในของสภาองค์กรชุมชนนำมาศึกษาถึงผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชน โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดสุรินทร์และปัจจัยแวดล้อมภายในของสภาองค์กรชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร” - วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์	สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑ ของชาวบ้าน - ลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่าที่ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน - ไม่มีทักษะและประสบการณ์ด้านการตลาดและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ - ความไม่พร้อมด้านเวลาของกลุ่มสมาชิก - ลักษณะการทำงานที่มีลักษณะเดิมๆ - นำข้อมูลที่ได้มาจัดสัมมนาโดยให้นิสิตและผู้สนใจได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหา - เสริมสร้างความรู้เพิ่มประสบการณ์ทางด้านการบริหารพัฒนา การจัดการตนเองของชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชน ทักษะในการเขียนวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการให้กับนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับจากโครงการ
			มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๓) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก	- จัดสนทนากลุ่มเฉพาะจากตัวแทนผู้นำสภาองค์กรชุมชนผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และตัวแทนสมาชิกสภาองค์กรชุมชน - วิเคราะห์ข้อมูลในการหาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์	- การสนทนากลุ่มเฉพาะโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการหาแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ จากการแสดงความคิดเห็นและหาประเด็นสรุปของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในในจังหวัดสุรินทร์ และจากข้อมูลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ มาประกอบการพิจารณาถึงการหาแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ - วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์	- ทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ - สภาองค์กรชุมชนต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ - มีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และการเรียนรู้การจัดการระบบการเงิน - นำวัฒนธรรมแบบเครือญาติมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน - มีการส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชน

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ	ผลที่ได้รับจากโครงการ
			- เสริมสร้างทัศนคติเกี่ยวกับความเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม หากความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้ได้มาตรฐานสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืน โดยการดำเนินการทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้อุดมการณ์เดียวกันและเกิดความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน - นำข้อมูลที่ได้มาจัดสัมมนาโดยให้นิสิตและผู้สนใจได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการส่งเสริมบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก -นำไปเป็นข้อมูลความรู้ในการประกอบการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์และเป็นข้อมูลความรู้ในการประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไทย ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย (Output/ Outcome/Impact)

สัญญาเลขที่	๖๑๐๗๖๑๑๐๕
ชื่อโครงการ	บทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
หัวหน้าโครงการ	พระปลัดสุระ ญาณธโร(จันทิก), ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โทรศัพท์ ๐๘๙-๗๑๗๖๙๘๑ sura2479@hotmail.com

๑. ความเป็นมาและความสำคัญ

ในสังคมไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เรื้อรังมานาน ที่เกิดจากสังคมสองระบบที่มีทั้งระบบทุนและระบบชุมชน ที่มีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยการใช้จ่ายเกินตัว ประชาชนระดับรากหญ้ามีอาชีพที่ไร้รายได้ น้อย ไม่มั่นคง ขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรังมากขึ้น ความเป็นชุมชนที่สุขสงบเรียบง่าย พึ่งตนเองได้และพึ่งพากันเป็นภาพที่จางเลือนลงทุกขณะ ขยายวงกว้างที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระดับประเทศ

สภาองค์กรชุมชนเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนในการพัฒนาอาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก ทั้งในชุมชนเมืองและชนบท มีเครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่ ๖,๔๔๗ ตำบลทั่วประเทศ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วิถีชีวิตชุมชน (Way of Life) โดยการส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพที่ลดการพึ่งพาจากภายนอก ละความฟุ่มเฟือยและเลิกอบายมุข รวมกลุ่มและร่วมมือ ร่วมใจกันสร้างเครือข่ายการร่วมทุน ร่วมค้า มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด การอุปโภค บริโภค เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนภายในสังคมไทย

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีความสมัครสมานสามัคคีกัน รักษาวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาของตนไว้เป็นอย่างดีจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด แต่สถานการณ์โดยรวมของจังหวัดสุรินทร์ยังพบว่าสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ๒ เท่าเป็นอันดับที่ ๖๔ ของประเทศ รายได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัว ๓๗,๕๒๕ บาทต่อคนต่อปี ซึ่งยังถือว่ามียังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดสุรินทร์ที่รอการแก้ไข ได้แก่ ปัญหาการเกษตรด้านผลผลิตข้าว ปัญหาการบุกรุกเข้าไปทำกินและตัดไม้ในพื้นที่ป่าไม้เป็นผลให้ความสมดุลของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้รับผลกระทบที่เกิดความแห้งแล้ง และอุทกภัย และปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ และเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการจัดการตนเองของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งงานวิจัยนี้ยังได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นผลงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเผยแพร่ไปยังหน่วยงานในเครือข่ายวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีอยู่ทั่วประเทศ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงภาคเอกชนสามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาระดับมหภาคของประเทศชาติอีกทางหนึ่งต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
- ๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์
- ๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์

๓. ผลการวิจัย

๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๖๘ คน ผลการศึกษา พบว่าสมาชิกสภาองค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ๓๖-๕๙ ปี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา/ ปวช./ปวส. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท อาชีพเกษตรกรกรรม หน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานโดยเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล ระดับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๔$, S.D. = ๐.๕๓) เมื่อพิจารณาจากรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการจัดการทุนของชุมชน คือ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๓) รองลงมา ได้แก่ด้าน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๓.๓๒$, S.D. = ๐.๕๖) ด้านการมีจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๒๐$, S.D. = ๐.๗๔) และน้อยที่สุดได้แก่ด้านการจัดการระบบการเงินของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๑๐$, S.D. = ๐.๖๕)

๒. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ประชาชนในตำบลยังไม่เข้าใจถึงเจตนารมณ์และแนวทางการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตามมาตรา ๒๑ และยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน

อีกทั้งผู้นำสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้สูงอายุ มีลักษณะวิถีชีวิตของคนรุ่นเก่า ยังตามไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน **ทักษะและประสบการณ์**ด้านการตลาดยังมีน้อย ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน การเข้าถึงช่องทางการเข้าถึงกลุ่มลูกค้ายังมีน้อย การสืบทอดภูมิปัญญาต่อเยาวชนรุ่นหลังยังไม่เป็นระบบ การเรียนรู้ถึงชุมชนของตนเอง แต่ยังไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเป็นระบบ **รูปแบบการบริหารจัดการ**สภาองค์กรชุมชนยังเป็นการมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดเวทีประชุมสัมมนาโดยเน้นเรื่องของการได้รับงบประมาณในการประชุมมากกว่าการลงปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ตรงกับความรู้ความสามารถและความถนัดที่เหมาะสมกับตัวบุคคล การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบ **การจัดโครงสร้างสภาองค์กรชุมชน** การจัดแบ่งฝ่ายเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานนั้นค่อนข้างมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากการติดภารกิจหน้าที่ของงานประจำที่มีอยู่ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ เป็นไปได้ช้า การประชุมยังไม่มีความพร้อมเพรียงกันเนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว และเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน การใช้ความสัมพันธ์ลักษณะเครือญาติ เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาในตำบลอาจส่งผลต่อการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเอง **การกำหนดยุทธศาสตร์** ยังมีลักษณะของการทำงานที่คิดและคุยแต่เรื่องเก่าๆ เป็นรูปแบบกิจกรรมเดิม ๆ ไม่ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน องค์กรชุมชนการค้นหาเส้นทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นผลกระทบเชิงบวกของชุมชนที่เป็นกลยุทธ์ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าชุมชนได้ ยุทธศาสตร์ของสภาองค์กรชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นฯ “โนวเจีย เมียนเฮาเซ” (อยู่ดี มีสุข) แต่มีปัญหาเรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการรวมกลุ่มต้องใช้เวลาซึ่งมีผลกระทบต่องานประจำ การสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าไม่สามารถสู่ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ **การวางระบบ**สภาองค์กรชุมชนสุรินทร์กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนไว้ ๑๒ ด้าน ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายครบตามที่ต้องการ เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านที่รอให้หน่วยงานภาครัฐมาดำเนินการให้มากกว่าที่จะลุกขึ้นมาจัดการตนเองการไม่สามารถดำเนินการได้ครบทั้งหมดอย่างเป็นรูปธรรม **การสร้างค่านิยมร่วม**ของสังคมชนบทมีความผูกพันคุณงามความดีสามารถนำมาสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีให้กับบทบาทของสภาองค์กรชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความรักความสามัคคี แต่อาจเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเอง ความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นของสุรินทร์ สามารถนำมาเป็นจุดเด่นของชุมชนสร้างเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์อันเป็นจุดขายผลิตภัณฑ์ให้กับจังหวัดสุรินทร์ แต่ในระดับชุมชนแต่ละชุมชนยังไม่สามารถหาความเด่นในชุมชนของตนเองได้

๓. แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

๑) คณะกรรมการของสภาองค์กรชุมชนต้องชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านในชุมชนถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนพหุศักราช ๒๕๕๑ ที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนแต่ละชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

๒) สภาองค์กรชุมชนต้องมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างงานให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยคำนึงถึงการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกให้ครอบคลุมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจ

๓) สภาองค์กรชุมชนต้องเสริมสร้างการเรียนรู้ชุมชนตนเองเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ สร้างเป็นอาชีพและรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน รวมไปถึงการทำบัญชีต้นทุน รายรับรายจ่าย และการติดตามประเมินผลเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

๔) สภาองค์กรชุมชนควรนำวัฒนธรรมที่โดดเด่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ มีความผูกพันที่ดีต่อกัน สามารถนำมาใช้ในการประสานส่งต่อข้อมูลข่าวสารถึงกันได้ตลอดเวลา โดยนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

๕) สภาองค์กรชุมชนควรส่งเสริมการเรียนรู้การพัฒนาเทคโนโลยีทางการผลิต รวมไปถึงการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการตนเองของชุมชน โดยนำมากระบวนข้อมูลและหาความโดดเด่นของชุมชนตนเองเพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน

๔. ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติสำหรับผู้เกี่ยวข้องดังนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำผลวิจัยนี้ไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและภาคประชาชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทสภาองค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อนำวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๕. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. การจัดประชุมสภาองค์กรชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการหาแนวทางการเสริมสร้างบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในจังหวัดสุรินทร์

๒. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสภาองค์กรในจังหวัดสุรินทร์

๓. จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ และจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล-ฉายา : พระปลัดสุระ ญาณธโร (จันทิก) ดร.

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๔๗ พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต
จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๐ รป.ม. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- พ.ศ. ๒๕๕๓ พธ.บ. พุทธศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา)
จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๖๐ พธ.ด. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ช่วยสอนในสาขาวิชารัฐศาสตร์
- พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
- พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

ปัจจุบันสังกัด วัดนาโพธิ์ เลขที่ ๑๓๖ หมู่ที่ ๗ ตำบลเขวาสินรินทร์
อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ๓๒๐๐๐

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ ดร. อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

วัน เดือน ปีเกิด

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา ๒๕๕๘: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๔: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๕๑: ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
เกียรตินิยมอันดับ ๑ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ประวัติการทำงาน

๒๕๕๕-๒๕๕๗

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

๒๕๕๘-ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ผลงานทางวิชาการ

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (๒๕๕๘). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี”. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏว
ไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, ๑๐ (๑), ๑๐๖-๑๑๕.

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (๒๕๖๐). “ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคThailand ๔.๐” *วารสารสังคม
ปริทรรศน์ มจร.* , ๖(๒): ๒๑๘ – ๒๓๒.

Orapin Piyasakulkiat PhrapaladSura Yanatharo (Chanthuek). (2017). “ **Folk Scholars with Sustainable Local Development**” . *The 1st International Conference on Academic Buddhist Studies and Educational Research 2017 December3-4, 2017 at Phra Bhromapundit Building, Mahachulalongkomrajavidyalaya University Nakhonphanom Buddhist College.*

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ จำสืบเอกชัยภัทร พุฒซ้อน พระมหาวิศิต ธีรวโส (กลีบม่วง) พระปลัดสุระ ญาณธโร. (๒๕๖๑). “บทบาทและประสบการณ์สร้างสรรค์ของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน”. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceeding) ครั้งที่ ๔ “ศาสตร์พระราชากับ การสร้างสังคมอุดมปัญญาในยุคไทยแลนด์ ๔.๐” วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ หอประชุม สมเด็จพระมิ่งคลาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า ๑๙๐.

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ กิตติคุณ ดั่งวงศ์ จำสืบเอกชัยภัทร พุฒซ้อน พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศ พระ ปลัดสุระ ญาณธโร. “ธรรมนุญชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”. (๒๕๖๑). รายงานสืบเนื่องจาก การประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceeding) ครั้งที่ ๔ “ศาสตร์พระราชากับการสร้างสังคม อุดมปัญญาในยุคไทยแลนด์ ๔.๐” วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ หอประชุมสมเด็จพระมิ่ง คลาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า ๒๐๗.

พระมหาวิศิต ธีรวโส พระปลัดสุระ ญาณธโร อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (๒๕๖๑). “การพัฒนาองค์กร อัจฉริยะตามหลักคำสอนในปหาราหสูตร”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ๖(๒), ๓๗๘- ๓๙๑.

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี” วารสารร่วมพฤษ, ๓๖(๓).

อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ สุวรรณา เขียวภักดีพร พระปลัดสุระ ญาณธโร กันตพัฒน์ พรสิริวัฒนสิน ปกรณ์ ปรียากร. (๒๕๖๑) “บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการตนเองของชุมชน” วารสารเกษม บัณฑิต, ๑๙: ๒๑๘-๒๓๐.

จิรภัทร คุ่มเคี่ยม เฉลิมพล ไวย่างกูร วิชัย โสสุวรรณจินดา สุวรรณา เขียวภักดี อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. คุณภาพชีวิตในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจด่านตรวจคนเข้าเมืองขาเข้าฝั่งตะวันตก ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. (๒๕๖๒) วารสารเกษมบัณฑิต. ๒๐: ๗๒-๘๖.